

UNIWERSYTET GDAŃSKI
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
Kierunek: PRAWO

Anna Klein-Kaska
Nr albumu: 169970

**PŁATNOŚCI MOBILNE JAKO INNOWACYJNA
FORMA USŁUG PŁATNICZYCH – UWARUNKOWANIA PRAWNE
I PERSPEKTYWY ROZWOJU W POLSCE**

Praca magisterska napisana pod kierunkiem
Prof. zw. dr hab. Jolanty Glinieckiej
Katedra Prawa Finansowego

Gdańsk 2013

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisana oświadczam, iż przedłożona praca dyplomowa została wykonana przez mnie samodzielnie, nie narusza praw autorskich, interesów prawnych i materialnych innych osób.

.....

data

.....

własnoręczny podpis

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów.....	4
--------------------	---

Wstęp.....	6
-------------------	----------

Rozdział 1.

Mobilne usługi płatnicze – terminologia, klasyfikacja i podmioty związane z ich funkcjonowaniem

1.1. Pojęcie usług płatniczych.....	8
1.1.1. Elektroniczne usługi płatnicze.....	8
1.1.2. Rynek innowacyjnych usług płatniczych.....	11
1.2. Płatności mobilne – pojęcie i rodzaje.....	
1.2.1. Definicja.....	15
1.2.2. Płatności zdalne i zbliżeniowe.....	15
1.2.3. Specyfika systemów dokonywania płatności mobilnych.....	18
1.2.4. Podział m-płatności ze względu na wartość.....	20
1.2.5. Typy relacji pomiędzy stronami transakcji płatności mobilnych.....	21
1.3. Uczestnicy rynku płatności mobilnych.....	
1.3.1. Dostawcy źródeł pieniądza.....	22
1.3.2. Dostawcy systemów płatności.....	26
1.3.3. Dostawcy infrastruktury i technologii.....	28
1.3.4. Użytkownicy.....	31

Rozdział 2.

Regulacja i samoregulacja w obszarze mobilnych usług płatniczych

2.1. Projekt Single Euro Payments Area.....	32
2.2. Podstawy i instrumenty regulacji prawnej usług płatniczych.....	37
2.3. Źródła europejskiego prawa usług płatności mobilnych.....	39
2.4. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych.....	43
2.5. Samoregulacja.....	47
2.5.1. Jednolity zestaw instrumentów płatniczych SEPA.....	49
2.5.2. SEPA for Mobile.....	51
2.6. Regulacje m-płatności w prawie polskim.....	53

Rozdział 3.

Konstrukcja mobilnych usług płatniczych

3.1. Mobilne polecenie przelewu	58
3.2. Mobilne polecenie zapłaty	64
3.3. Mobilne płatności kartą.....	70
3.3. Wydawanie i transfer pieniądza elektronicznego – pieniądz mobilny	76
3.4. Płatności Premium Rate	80

Rozdział 4.

Bezpieczeństwo mobilnych usług płatniczych – zarys problematyki

4.1. Nadzór nad dostawcami mobilnych usług płatniczych	85
4.2. System gwarantowania środków powierzonych	92
4.3. Przejrzystość świadczenia usług płatniczych	98
4.4. Ochrona informacji dotyczących czynności płatniczych	107

Rozdział 5.

Specyfika polskiego rynku płatności mobilnych

5.1. Podażowa strona rynku płatności mobilnych.....	115
5.2. Popytowa strona rynku płatności mobilnych	122

Podsumowanie	129
---------------------------	------------

Wykaz literatury wykorzystanej.....	133
-------------------------------------	-----

Wykaz aktów prawnych.....	136
---------------------------	-----

Wykaz orzecznictwa	139
--------------------------	-----

Wykaz innych materiałów źródłowych.....	140
---	-----

ZAŁĄCZNIKI:

1. Zestawienie aplikacji mobilnych banków polskich (marzec 2013)

Wykaz skrótów

Akty prawne

EMD I	dyrektywa 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz. Urz. WE L 275 z 27.10.2000 r., s. 39)
EMD II	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z 16.9.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz. UE L 267 z 10.10.2009, s. 7).
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.)
k.p.a.	ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2000 Nr. 98 poz. 1071 z późn. zm.).
pr. bank.	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r Nr 0 poz. 1376 z późn. zm.).
PSD	dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.Urz. UE L 319 z 5.12.2007, s. 1).
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. C 326 z 26.10.2012 s. 47)
TWE	Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13).
u.e.i.p.	Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz.U. 2002 Nr 169 poz. 1385 z późn. zm.)
u.u.p.	Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. (Dz.U. z 2011r. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.).

Instytucje

EBC (ECB)	Europejski Bank Centralny
EPC	<i>European Payments Council</i> (Europejska Rada ds. Płatności)
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości, obecnie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
FSA	<i>Financial Service Authority</i> (brytyjski Urząd Nadzoru Finansowego)

ITU	International Telecommunications Union (Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny)
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
NBP	Narodowy Bank Polski
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny

Inne

BBAN	<i>Basic Bank Account Number</i>
EMV	Europay, MasterCard, Visa
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
GSM	<i>Global System for Mobile Communications</i>
IBAN	<i>International Bank Account Number</i>
IP	Instytucja Płatnicza
IPE	Instytucja Pieniądza Elektronicznego
IVR	<i>Interactive Voice Response</i>
NFC	<i>Near Field Communication</i>
NRB	Numer Rachunku Bankowego
OTT	<i>Over the Top</i>
PIN	<i>Personal Indentyfication Number</i>
POS	<i>Point of Sale</i>
RIFID	<i>Radio Frequency Identification</i>
SCF	<i>SEPA Cards Framework</i>
SCT	<i>SEPA Credit Transfer</i>
SDD	<i>SEPA Direct Debit</i>
SEPA	<i>Sngle Euro Payments Area</i>
SIM	<i>Subscriber Identity Module</i>
UICC	<i>Universal Integrated Circuit Card</i>
USSD	<i>Unstructured Supplementary Service Data</i>
QR (kod)	<i>Quick Response</i>
WAP	<i>Wireless Application Protocol</i>
WOI	Wielostronnie Uzgadniane Opłaty Interchange

*We shape our tools,
and therefore our tools shape us.*

Marshall McLuhan
Understanding Media, 1964

Wstęp

Dynamiczny rozwój technologii informatyczno-komunikacyjnych wkracza niemal we wszystkie aspekty naszego życia. Teoretycy i praktycy spierają się, co do określenia aktualnego poziomu i tempa wdrożeń innowacyjnych w różnych gałęziach gospodarki. Jedni widzą rewolucyjny charakter zmian, inni dynamiczną ewolucję. Telefon komórkowy stał się symbolem tych zmian. W ciągu ostatnich dwóch dekad z ekskluzywnej „cegły” czy „walizki”, będąc wyłącznie narzędziem komunikacji w podstawowym jej znaczeniu stał się wygodnym wyposażonym w coraz większą ilość funkcji urządzeniem mobilnym, zmieniając się w przedmiot codziennego użytku wielomiliardowej społeczności współczesnego świata. Dostrzeżono w nim szczególny potencjał dla rozwoju obrotu bezgotówkowego i przeciwdziałania wykluczeniu finansowemu.

Chociaż adaptowanie innowacyjnych technologii, zwłaszcza w sferze usług finansowych jest procesem czasochłonnym, a sukces w istotnym zakresie zależy od ich użytkowników, uwzględniając fakt penetracji usługami telefonii komórkowej w świecie na poziomie 90% analitycy rynku *a priori* ogłosili rewolucję w płatnościach, której widocznym dowodem ma być 17 miliardów mobilnych transakcji płatniczych w bieżącym 2013 r.

Czym są jednak płatności mobilne i czy mają szansę zrewolucjonizować nasz rodzimy rynek? Odpowiedź na to pytanie, jak również rozważania nad uwarunkowaniami płatności mobilnych, jako innowacyjnej formy usług płatniczych w Polsce oraz określenie perspektyw ich rozwoju są celem niniejszej pracy.

Z uwagi na niezwykle skąpą, zwłaszcza zwartą polskojęzyczną literaturę przedmiotu w zakresie usług płatniczych, a w szczególności usług płatności mobilnych i ich regulacji, w rozważaniach wykorzystano dostępne opracowania i materiały źródłowe, głównie anglojęzyczne mające charakter raportów i opracowań o charakterze studialnym. Szczególną uwagę

poświęcono analizie istniejących regulacji prawnych; aktów *soft law* oraz samoregulacji sektora usług płatniczych.

Rozważania przeprowadzono w pięciu grupach problemowych przyporządkowując je pięciu rozdziałom pracy. Rozdział pierwszy poświęcono zagadnieniom terminologicznym oraz klasyfikacji podmiotowo-funkcjonalnej mobilnych usług płatniczych. Rozdział drugi zagadnieniom regulacji i samoregulacji w obszarze mobilnych usług płatniczych. Rozdział trzeci dotyczy konstrukcji poszczególnych kategorii mobilnych usług płatniczych, w tym kontrowersyjnych usług telekomunikacyjnych *Premium Rate*. W rozdziale czwartym poruszona została problematyka bezpieczeństwa mobilnych usług płatniczych, kwestie związane z nadzorem nad dostawcami mobilnych usług płatniczych, systemem gwarantowania środków powierzonych, a także omówiono zasadę przejrzystości świadczenia usług płatniczych oraz instytucje tajemnicy płatniczej. Ostatni rozdział poświęcono charakterystyce aktualnego stanu płatności mobilnych w Polsce, szczegółowo przedstawiając popytową i podażową stronę rynku, z uwzględnieniem specyficznych jego cech w kontekście przygotowania polskiego społeczeństwa do adaptacji tej nowej formy dokonywania płatności.

Praca uwzględnia stan prawny na 1 marca 2013 r.

Rozdział 1.

Mobilne usługi płatnicze – terminologia, klasyfikacja i podmioty związane z ich funkcjonowaniem

1.1. Pojęcie usług płatniczych

1.1.1. Elektroniczne usługi płatnicze

W terminologii stosowanej w praktyce, zakres pojęcia usług płatniczych jest bardzo szeroki, odnosi się do wszelkiej działalności, której istota wyraża się w świadczeniu transferu środków pieniężnych i dokonywaniu rozliczeń w obrocie zarówno gotówkowym, jak i bezgotówkowym, tak za pośrednictwem sektora bankowego, jak i bez jego udziału. Za podstawę kwalifikacji danej usługi jako płatniczej, proponuje się uznać „zmianę posiadania określonych wartości pieniężnych przy udziale podmiotu trzeciego.”¹ Pojęcia usług płatniczych nie stosuje się do rozliczeń wewnątrzsektorowych.

W polskim ustawodawstwie pojęcie usługi płatniczej pojawiło się wraz z transpozycją dyrektywy 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych² (tzw. PSD³) ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych⁴ (dalej: u.u.p.). W ślad za rozwiązaniem przyjętym w PSD ustawa nie zawiera definicji opisującej pojęcie usługi płatniczej poprzez podanie cech odróżniających ten rodzaj usługi od innych usług finansowych, a jedynie zamknięty katalog działalności, które kwalifikują się jako usługi płatnicze⁵. Poszczególne rodzaje usług (*payment types*) zostały wyodrębnione przez pryzmat instrumentów, za pomocą których są wykonywane.

Usługami płatniczymi w rozumieniu art. 3 ust 1 u.u.p.⁶ są usługi umożliwiające złożenie gotówki na rachunku płatniczym lub jej wypłatę, wykonywanie transakcji płatniczych,

---

¹M. Grabowski, *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2012, s. 33.

² Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.Urz. UE L 319 z 5.12.2007r.).

³ Skrót od ang. *Payment Service Directive*.

⁴ Dz.U. z 2011r. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.

⁵ Zob. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Wolters Kluwer-LEX, Warszawa 2011, s. 68.

⁶ Art. 3 ust. 1 u.u.p.: Przez usługi płatnicze rozumie się działalność polegającą na:

takich jak polecenie zapłaty, polecenie przelewu, transakcje z użyciem karty płatniczej lub innego instrumentu, w tym transakcji mających pokrycie w linii kredytowej, wykonywanie transakcji płatniczych, gdzie zgoda płatnika udzielana jest za pomocą urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego a operator sieci działa jedynie jako pośrednik, a także usługi polegające na wydawaniu instrumentów płatniczych i tzw. usługi acquiringowe.

Przyjęte w ustawie szerokie ujęcie usług płatniczych, sugeruje, że w zasadzie każde wykonywanie transakcji płatniczych jest świadczeniem usług płatniczych⁷. Nie są to jednak pojęcia tożsame. Przez transakcję płatniczą zgodnie z art. 2 pkt 29 u.u.p. należy rozumieć „zainicjowaną przez płatnika lub odbiorcę wpłatę, transfer lub wypłatę środków pieniężnych”. Transakcja płatnicza stanowi podstawowy element (istotę) usług płatniczych z wyjątkiem tych polegających na wydawaniu instrumentów płatniczych (art. 3 ust. 1 pkt 4 u.u.p.) oraz określonych w art. 3 ust. 1 pkt 5 u.u.p. tzw. usług acquiringowych (w załączniku do polskiej wersji językowej PSD błędnie określonych jako: „nabywanie instrumentów płatniczych”), Jednocześnie nie będą stanowiły usługi płatniczej transakcje skutkujące zaciągnięciem kredytu, nie powiązane z realizacją polecenia zapłaty, polecenia przelewu lub zapłaty przy użyciu karty płatniczej lub podobnego instrumentu.

Usługi płatnicze (poza wspomnianymi wyjątkami) polegają zatem na pośredniczeniu w dokonywaniu płatności. Sama płatność precyzyjnie definiowana jest jako „wypełnienie i uwolnienie się od zobowiązania przez nieodwołalne złożenie przez dłużnika (płatnika) bezwarunkowego roszczenia wobec strony trzeciej (np. banku komercyjnego lub centralne-

-
1. przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego oraz wszelkie działania niezbędne do prowadzenia rachunku;
  2. wykonywaniu transakcji płatniczych, w tym transferu środków pieniężnych na rachunek płatniczy u dostawcy użytkownika lub u innego dostawcy:
    - a) przez wykonywanie usług polecenia zapłaty, w tym jednorazowych poleceń zapłaty,
    - b) przy użyciu karty płatniczej lub podobnego instrumentu płatniczego,
    - c) przez wykonywanie usług polecenia przelewu, w tym stałych zleceń;
  3. wykonywaniu transakcji płatniczych wymienionych w pkt 2, w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej – kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3;
  4. wydawaniu instrumentów płatniczych;
  5. zawieraniu umów z przedsiębiorcami o przyjmowanie zapłaty przy użyciu instrumentów płatniczych;
  6. świadczeniu usługi przekazu pieniężnego;
  7. wykonywaniu transakcji płatniczych, w przypadku których zgoda płatnika na wykonanie transakcji udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest jedynie pośrednikowi pomiędzy użytkownikiem zlecającym transakcję płatniczą a odbiorcą.

⁷ W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, op.cit., s. 170.

go) akceptowalnego dla wierzyciela (beneficjenta)”⁸. Świadczenie usług płatniczych, wobec tego, służy realizacji podstawowego stosunku prawnego obejmującego zobowiązanie do zapłaty⁹ - ma charakter pomocniczy^{10,11}.

Przy realizacji płatności wykorzystuje się instrumenty płatnicze, rozwijające się z dynamiką wprost proporcjonalną do możliwości jakie daje rozwój nowych technologii. Instrumentem płatniczym, zgodnie z art. 2 pkt 10) u.u.p., jest zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika i dostawcę zbiór procedur, wykorzystywane do złożenia zlecenia płatniczego. W definicji tej zawiera się także występujące na gruncie ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych¹² (dalej: u.e.i.p.) pojęcie elektronicznego instrumentu płatniczego, którym jest każdy instrument płatniczy, w tym z dostępem do środków pieniężnych na odległość, umożliwiający posiadaczowi dokonywanie operacji przy użyciu informatycznych nośników danych lub elektroniczną identyfikację posiadacza niezbędną do dokonania operacji, w szczególności kartę płatniczą lub instrument pieniądza elektronicznego. Pojęcie instrumentu płatniczego zawarte w u.u.p. (PSD) jest zatem pojęciem szerszym i może ewentualnie obejmować urządzenia i procedury niemające charakteru elektronicznego¹³. Niemniej jednak, jeśli transakcja płatnicza jest inicjowana na papierze, wykorzystany formularz nie jest traktowany jako instrument płatniczy w rozumieniu u.u.p.(PSD)¹⁴. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu PSD¹⁵, celem wprowadzonej regulacji było stworzenie ram dla wydajnego i nowoczesnego systemu płatniczego. Regulacja skupiła się wokół kwestii płatności elektronicznych, które zdaniem Komisji Europejskiej, wyrażonym we wniosku, są alternatywą dla kosztownych transakcji gotówkowych, symulują również konsumpcję a przez to wzrost gospodarczy. Dlatego też z zakresu przedmiotowego

---

⁸ M. Polasik, K. Maciejewski, *Innowacyjne usługi płatnicze w Polsce i na świecie*, Materiały i Studia NBP 2009, z. 241, s. 15 [za:] A. Tochmański, *Strategia rozwoju systemu płatniczego i obrotu bezgotówkowego w Polsce*, Narodowy Bank Polski, Departament Systemu Płatniczego, [w:] *Materiały konferencyjne Forum Obrotu Bezgotówkowego*, Warszawa, 18 maja 2006 r., <http://www.nbp.pl/publikacje/wyklady/bezgotowkowy.pdf>.

⁹ Niewykluczone jednak, że wykonanie usługi płatniczej doprowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia odbiorcy transakcji.

¹⁰ M. Grabowski, *Usługi płatnicze w dyrektywie 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego*, Prawo Europejskie w Praktyce 2009, Nr 9.

¹¹ Należy jednak mieć na uwadze, że wadliwość stosunku podstawowego nie wpływa na skuteczność rozliczenia.

¹² Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz.U. z 2002 Nr 169 poz. 1385 z późn. zm.)

¹³ W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, op.cit. s. 529.

¹⁴ European Commission, *Your questions on PSD. Payment Services Directive 2007/64/EC Questions and answers, Question ID 34* http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/transposition/faq_en.pdf

¹⁵ Uzasadnienie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE i 2002/65/WE z dnia 1 grudnia 2005 r., KOM(2005)603 wersja ostateczna.

ustawy o usługach płatniczych zostały wyłączone transakcje i usługi o charakterze gotówkowym (art. 6 pkt 1, pkt 3 - 6, pkt 15 u.u.p.) poza usługą przekazu pieniężnego (art. 3 ust. 3 u.u.p.) oraz transakcje z wykorzystaniem dokumentów w wersji papierowej: czeków, weksli, znaków legitymacyjnych, przekazów pocztowych a także usługi wykonywane wyłącznie z wykorzystaniem papierowych książeczek oszczędnościowych (art. 6 pkt 7, pkt 16 u.u.p.).

Elektroniczne usługi płatnicze to przede wszystkim usługi dokonywane przez internet (często utożsamiane z e-płatnościami¹⁶), jak również płatności za pomocą bankomatu, telefonu, płatności kartą, płatności mobilne, płatności za pomocą telewizji cyfrowej, płatności w chmurze obliczeniowej. Linia podziału między wymienionymi grupami usług jest nieostra. Nie ma możliwości stworzenia jednolitego i zupełnego podziału usług elektronicznych ze względu na wykorzystany instrument płatniczy, często samo jego wyodrębnienie budzi kontrowersje. Wciąż nierozstrzygnięta, zarówno w ustawodawstwie jak i doktrynie, pozostaje kwestia konstrukcji prawnej zapłaty dokonywanej elektronicznym instrumentem płatniczym. Do wyjaśnienia charakteru prawnego dokonywanego rozliczenia płatniczego proponuje się wykorzystanie instytucji przekazu, przelewu wierzytelności, przejęcia długu, umowy na rzecz osoby trzeciej czy zlecenia. Spory doktrynalne budzi również kwestia, czy jest możliwe zastosowanie jednej konstrukcji prawnej rozliczeń, niezależnie od wykorzystanego do ich wykonania instrumentu¹⁷. Dokładna analiza tego zagadnienia wykracza poza ramy niniejszego rozdziału.

1.1.2. Rynek innowacyjnych usług płatniczych

Pojęcie innowacja pochodzi od łac. *innovere* - tworzyć coś nowego. Innowacja może występować w znaczeniu statycznym, jako określony przedmiot (dobro) lub dynamicznym, jako proces wdrażania określonych rozwiązań. Do literatury ekonomicznej pojęcie innowacji zostało wprowadzone przez J.A. Schumpetera, który określił jego ramy niezwykle szeroko. Przez innowację rozumiał wprowadzenie nowego towaru, z jakim konsumenci nie mieli jeszcze do czynienia, lub nowego gatunku jakiegoś towaru, wprowadzenie nowej metody produkcji jeszcze praktycznie nie wypróbowanej w danej dziedzinie przemysłu, otwarcie

---

¹⁶ Zob. Zielona Księga w kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych KOM (2011)0941 wersja ostateczna.

¹⁷Zob. o konstrukcji prawnej zapłaty elektronicznym instrumentem płatniczym B. Bajor, *Bankowość elektroniczna. Studium prawne*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2011, s.235-246, oraz J. Pisuliński, *Przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych przez banki*, Prawo bankowe 1995, Nr 3, s. 65.

nowego rynku, zdobycie nowego źródła surowców, wprowadzenie nowej organizacji jakiegokolwiek przemysłu¹⁸. Pojęcie innowacji stosowane jest nie tylko do pierwszego zastosowania wyrobu czy metody wytwarzania, ale również do kolejnych, gdy zmiany wdrażane są przez kolejne podmioty¹⁹. Innowacja może być zmianą wprowadzaną przez konkretnego dostawcę w celu uzyskania przewagi na funkcjonującym rynku towarów i usług albo zmianą systemową, która wymaga zaangażowania wielu podmiotów w efektywne wdrożenie produktu lub usługi i zmianę zachowania konsumentów²⁰. Skuteczność innowacji wyraża tempo z jakim zyskuje ona nowych użytkowników²¹.

Innowacją w płatnościach jest więc nie tylko wykorzystanie nowej technologii, ale stworzenie produktu zawierającego w sobie element innowacyjny z punktu widzenia samego użytkownika. Innowacja powinna zaspakajać jakąś potrzebę. W przypadku płatności: dokonywania ich w sposób prosty, szybki, tani, bezpieczny i powszechnie akceptowany. Innowacja w płatnościach może polegać na stworzeniu nowego projektu bądź bazować w różnym stopniu na wprowadzonych już wcześniej rozwiązaniach (np. karty zbliżeniowe, płatności *Escrow*). Podstawowymi obszarami innowacji na rynku usług płatniczych są innowacyjne instrumenty płatnicze, innowacyjne kanały i sposoby dokonywania płatności oraz innowacyjne formy pieniądza²². Nie każde nowe rozwiązanie techniczne mające zastosowanie do świadczenia usług płatniczych będzie jednak skutkowało powstaniem innowacyjnej usługi płatniczej (np. bankomaty recyklingowe).

Analizując główne kierunki rozwoju płatności dostrzega się dążenie do podniesienia poziomu bezpieczeństwa płatności oraz do ograniczenia udziału gotówki w obrocie (w szczególności dla transakcji o niskich wartościach)²³. Zwiększeniu bezpieczeństwa płatności służą przede wszystkim innowacyjne metody autoryzacji: wprowadzenie standardów EMV dla stykowych płatności kartą, *3D Secure* dla zdalnej obsługi karty/rachunku, oraz wprowadzanie technologii biometrycznych autoryzacji z wykorzystaniem czytników *Finger Vein*. Zmniejszeniu obrotu gotówkowego sprzyja zwiększenie szybkości i wygody płatności kartą

---

¹⁸ J.A. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960, s. 104.

¹⁹ W. Janasz, K. Koziół, *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 15.

²⁰ Edgar, Dunn & Company, *Innovation in Payments. Discussion paper*, 17.03.2009r, s. 7 [“Cards payments forum”, Sydney, 27.03.2009], http://www.ecb.int/events/pdf/conferences/integr_innov/PaymentInnovationDiscussionPaperFinalReport.pdf

²¹ E.M. Rogers, *Diffusion of innovations*, Free Press, New York 1995, s. 11 [za:] M. Kisiel, *Internet a konkurencyjność banków w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2007, s.216.

²² A. Tochmański, *Rola Narodowego Banku Polskiego w rozwoju innowacyjnych usług płatniczych w Polsce i nadzorce nad nim*, Konferencja "Innowacyjne usługi płatnicze - prawo i technologia" Warszawa, 18.03.2011r. http://www.prawoitechnologia.evena.pl/file/event/745/doc/NBP_ATochmanski.pdf.

²³ M. Polasik, K. Maciejewski, *Innowacyjne usługi ...*, op.cit. s.27.

(np. karty zbliżeniowe) oraz umożliwienie dokonywania niskokwotowych płatności bezpośrednio między użytkownikami (*peer-to-peer*).

Największe nadzieje wiąże się jednak z wykorzystaniem do dokonywania płatności telefonów komórkowych, co ma doprowadzić do systemowej zmiany rynku usług płatniczych. Telefon komórkowy ma zdecydowanie największą ilość użytkowników w porównaniu do innych urządzeń elektronicznych, ponadto większość z nich ma go zawsze w zasięgu ręki. Zgodnie ze statystykami Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego (ITU) całkowita ilość aktywowanych kart SIM (*mobile cellular subscriptions*) w 2011r. osiągnęła prawie 6 miliardów, co daje współczynnik penetracji na świecie na poziomie 86%, a w krajach rozwiniętych 122,3%²⁴. Zgodnie zaś z raportem Ericsson²⁵ w ostatnim kwartale 2012 r. liczba aktywowanych kart SIM (subskrypcji) na świecie wynosiła już 6,3 miliarda, a współczynnik penetracji osiągnął 89%. Na podstawie tych danych szacuje się, że z telefonów komórkowych korzysta blisko 4,4 miliarda osób na świecie.

Popularność telefonów komórkowych zdecydowanie zmienia obraz rynku usług płatniczych. Już teraz zauważalną zmianą rynku w ujęciu podmiotowym są zmiany po stronie podażowej. Zaangażowanymi w świadczenie usług płatniczych są już nie tylko instytucje kredytowe, banki oraz organizacje płatnicze ale również²⁶ nie-bankowi agenci rozliczeniowi, operatorzy sieci telekomunikacyjnej (telekomy) czy centra handlowe (dostawcy dóbr i usług). Zmiana dotyczy także środków płatniczych – popularyzacji pieniądza elektronicznego. Najistotniejszą zmianą będzie zmiana zachowania usługobiorców skutkująca zmniejszeniem udziału gotówki w obrocie. Dostrzega się również zmiany rynku w wymiarze przestrzenno-geograficznym.

Telefon komórkowy daje szansę na zwiększenie dostępu do usług finansowych w regionach słabo rozwiniętych i nieubankowionych. Doskonałym przykładem postępującej transformacji w regionach rozwijających się jest Afryka, a w szczególności Kenia w której rozwinął się nieskomplikowany technologicznie (oparty o SMS) system płatności mobilnych M-PESA²⁷ pozwalający na dokonywanie transferów pieniężnych pomiędzy użytkownikami

---

²⁴ <http://www.itu.int/ict/statistics>

²⁵ Ericsson, *Ericsson Mobility Report – on the pulse of the networked society*, interim update report, February 2013, s.3. <http://www.ericsson.com/ericsson-mobility-report>

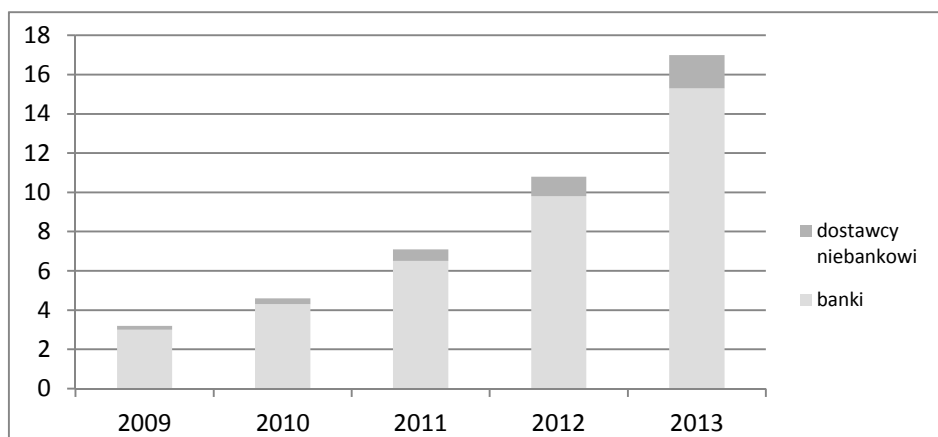
²⁶ W krajach Unii Europejskiej po uzyskaniu zezwolenia na działalność w formie instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego.

²⁷ M-PESA ("M" – to skrót od "mobile" a "pesa" to w języku suahili pieniądz), jest serwisem płatności mobilnych założonym w 2007r. we współpracy z należącym do Vodafone i rządu kenijskiego operatorem telefonii komórkowej Safaricom. Podstawowa usługa świadczona w ramach M-PESA polega na przesyłaniu (transferze) środków wpłaconych przez płatnika na rachunek, dowolnej osobie posiadającej telefon komórkowy.

telefonów komórkowych z pominięciem dużych instytucji finansowych. Aż 89% mieszkańców Kenii jest zaznajomionych z płatnościami mobilnymi, a 69% regularnie z nich korzysta²⁸. Płatności mobilne w krajach rozwijających się służą przede wszystkim do rozliczeń większych kwot między osobami fizycznymi (P2P) w tym często do przesyłania zarobków daleko, mieszkającej rodzinie²⁹. W krajach w których dotychczas płatności mobilne zdobyły największą ilość użytkowników występuje niezaspokojony popyt na usługi płatności bezgotówkowych. Płatności mobilne są więc jedyną alternatywą³⁰.

W krajach rozwiniętych z dobrze rozwiniętą infrastrukturą systemu finansowego, instrumenty płatnicze takie jak karty płatnicze (debetowe, kredytowe, przedpłacone), usługi polecenia przelewu, polecenia zapłaty są dostępne dla większości społeczeństwa³¹. Płatności mobilne są wykorzystywane tam przede wszystkim do dokonywania drobnych, częstych bądź powtarzających się szybkich transakcji takich jak zapłata za bilety komunikacji miejskiej, zakup dóbr elektronicznych (dzwońków, filmów, e-gazet). Płatności mobilne na rozwiniętych rynkach są uzupełnieniem dotychczasowej oferty usług bankowych. Obok innych elektronicznych metod płatności, mobilne stanowią substytut zapłaty gotówką oraz czekiem³². Szacuje się, że w 2013 r. liczba mobilnych transakcji płatniczych na świecie osiągnie 17 miliardów.

Ryc. 1. **M-płatności na świecie: ilość transakcji w miliardach w latach 2009-2013**

Źródło: Capgemini, RBS, EFMA, *World Payments Report 2012*, s. 17.

Odbiorca dokonuje odbioru gotówki u agenta na podstawie otrzymanego komunikatu SMS. Obecnie w ramach M-PESA można także opłacać rachunki, czesne, przysyłać pieniądze na konto bankowe, płacić za towary i usługi czy korzystać z linii kredytowej udzielonej przez współpracujący bank. Zob. <http://www.safaricom.co.ke/>

²⁸ MasterCard, *Mobile Payments Readiness Index 2012*, <http://mobilereadiness.mastercard.com/kenya>

²⁹ J. Harasim i in., *Europejski rynek płatności detalicznych*, CeDeWu, Warszawa 2011, s. 29.

³⁰ IFC, *Mobile Money Study 2011. Summary Report*, Washington 2011, s.15.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

1.2. Płatności mobilne – pojęcie i rodzaje

1.2.1. Definicja

Dotychczas nie stworzono jednej powszechnie zaakceptowanej i uznanej na rynku bankowym oraz telekomunikacyjnym definicji płatności mobilnych (m-płatności).

Przez płatności mobilne rozumie się płatności w przypadku których dane o transakcji oraz zlecenie płatności są inicjowane, przekazywane lub potwierdzane za pośrednictwem telefonu komórkowego lub urządzenia przenośnego.³³ Pojęcie płatności mobilnych stosuje się jako określenie procesu używania urządzenia podręcznego (mobilnego) do płacenia za towary i usługi, zarówno zdalnie, jak i za pomocą terminala w miejscu sprzedaży (*point-of-sale*) w odróżnieniu do pojęcia bankowości mobilnej, którym określa się platformę stanowiącą kanał dystrybucji usług bankowych³⁴. Za płatności mobilne w znaczeniu wąskim uważa się te dokonywane z wykorzystaniem specjalnie dedykowanej do ich wykonywania aplikacji³⁵.

1.2.2. Płatności zdalne i zbliżeniowe

Najczęściej spotykany w opracowaniach branżowych podział płatności mobilnych, to podział na „płatności zbliżeniowe” (ang. *proximity payments*) oraz „płatności zdalne” (ang. *remote payments*). Kryterium tego podziału stanowi sposób transferowania danych z wybranego urządzenia mobilnego wykorzystywanego do dokonywania płatności do faktycznego centrum procesowania transakcji.

Przy płatnościach zdalnych transakcja przeprowadzana jest za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnych. W tej grupie można rozróżnić:

---

³³ Zielona księga. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych, Bruksela, dnia 11.01.2012 r. KOM(2011) 941 wersja ostateczna.

³⁴ KPMG, *Monetizing money: How banks are preserving their place in the payment value chain*, July 2011, s.4. <https://www.kpmg.at/uploads/media/monetizing-mobile.pdf>

³⁵ R.W. Kaszubski podczas dyskusji panelowej: „Płatności mobilne” w trakcie „II Forum Rynku Usług Płatniczych”, Warszawa, 2-3 listopada 2011r.

- a) płatności bazujące na połączeniu telekomunikacyjnym najczęściej w standardzie GSM lub CDMA³⁶ w których dane o transakcji przekazywane są w formie pisanej za pomocą SMS, lub protokołu USSD³⁷ bądź w formie głosowej za pomocą serwisu IVR³⁸ lub kontaktu z konsultantem call center.
- b) płatności bazujące na łączności internetowej i przeglądarkach stron internetowych (w przeszłości głównie z wykorzystaniem protokołów WAP³⁹)
- c) płatności bazujące na dedykowanych aplikacjach instalowanych w urządzeniach mobilnych w łączności z siecią internetową.

Z tymi ostatnimi wiąże się głównie rozwój „trendu mobile” w bankowości elektronicznej⁴⁰ i płatnościach typu *remote*.

Mobilne płatności z wykorzystaniem przeglądarki internetowej, to wszystkie transakcje których dyspozycja może być złożona w ramach usług serwisów internetowych w tym bankowości elektronicznej tj. dokonywane polecenia przelewu, polecenia zapłaty, zapłaty wirtualną kartą płatniczą, zapłaty pieniądzem elektronicznym zapisanym na elektronicznym rachunku płatniczym.

Aplikacje płatności mobilnych są elektronicznymi instrumentami płatniczymi umożliwiającymi posiadaczowi dokonywanie transakcji płatniczych za pomocą telefonu komórkowego lub innego urządzenia mobilnego. To przede wszystkim tzw. mobilny portfel (*mobile wallet*), aplikacja pozwalająca na dostęp do danych niezbędnych do dokonania płatności⁴¹, takich jak numery kart płatniczych, czy zapis wartości przedpłaconych (pieniądza elektronicznego), a także danych kart lojalnościowych, miejskich, bibliotecznych itp.

---

³⁶ Standard telefonicznej sieci komórkowej wykorzystywany na szeroką skalę w USA i regionach Azji.

³⁷ USSD – ang. *Unstructured Supplementary Service Data* – mechanizm używany w sieciach GSM i UMTS umożliwiający bezpośrednią komunikację pomiędzy terminalem ruchomym (telefonem) a poszczególnymi elementami sieci komórkowej. Wysyłanie danych następuje po nawiązaniu sesji przez użytkownika w trakcie której utrzymywane jest połączenia radiowe aż do jej zakończenia, w odróżnieniu od SMS dane nie są zapisywane w pamięci urządzenia <http://searchnetworking.techtarget.com/definition/USSD>.

³⁸ IVR – ang. *Interactive Voice Response* - automatyczny serwis telefoniczny, pozwalający na automatyczne, bez udziału konsultanta, dokonywanie zleceń przy użyciu telefonu wyposażonego w wybieranie tonowe.

³⁹ WAP – ang. *Wireless Application Protocol* – protokół aplikacji bezprzewodowych będący standardem dostarczania łączności internetowej do telefonów komórkowych zoptymalizowany do niskoprzepustowej komunikacji bezprzewodowej. (J. Hunter, W. Crawford, *Java Servlet. Programowanie*, Helion, Wyd. II, Gliwice 2002, s.134).

⁴⁰ Zob. M. Mikowska, *Raport użyteczności mobilnych aplikacji bankowych – 29.03.2012*, Janmedia Interactive http://www.janmedia.pl/aktualnosci/raport_uzytecznosci_mobilnych_aplikacji_bankowych.xml

⁴¹ Dane te mogą być zapisane m.in. w karcie SIM, karcie SD, czy chmurze.

Rozwiązania płatności zbliżeniowych wykorzystują technologie bezprzewodowej komunikacji krótkiego zasięgu, czyli przede wszystkim technologię radiową NFC⁴² (RFID), a także tzw. technologię „bump” oraz technologię opartą o kody 2D. Teoretycznie możliwe, chociaż bynajmniej nie optymalne, jest wykorzystanie starszej technologii bluetooth lub podczerwieni.

Obecny rozwój zbliżeniowych płatności mobilnych wiąże się z technologią NFC. Urządzenie mobilne wyposażone w tą technologię może przede wszystkim emulować działanie płatniczej karty bezdotykowej (w standardzie EMV). Ponieważ technologia ta pozwala zarówno na wysyłanie jak i odbieranie danych, może być także wykorzystana do transakcji przeprowadzanych „bezpośrednio” pomiędzy użytkownikami wyposażonych w nią urządzeń mobilnych (telefonów komórkowych). Urządzenie z NFC może również odczytywać dane z pasywnych elementów (np. etykiet NFC) i na ich podstawie podejmować wcześniej zdefiniowane działania, np. otwierać aplikację płatniczą. Korzystanie z konkretnej funkcji technologii NFC, wymaga zainstalowania na urządzeniu w nią wyposażonego odpowiedniej aplikacji⁴³.

Alternatywną metodą dokonywania mobilnych płatności bezstykowych jest wykorzystywanie technologii Bump⁴⁴ umożliwiającej wymianę danych pomiędzy dwoma urządzeniami poprzez stuknięcie (ang. *bump*) urządzeniami mobilnymi o siebie. Aplikacja instalowana na urządzeniu wykorzystuje akcelerometr⁴⁵, który po zarejestrowaniu wibracji, przekazuje dane do chmury obliczeniowej. Odpowiedni algorytm pozwala na rozpoznanie „zderzających się urządzeń” i przesłanie między nimi danych. Technologia bump obecnie wykorzystywana jest do dokonywania transferu wartości za pomocą przelewu pomiędzy użytkownikami (Peer-to-Peer) - posiadaczami rachunków tego samego banku (Citi handlowy, ING Direct).

Kolejny innowacyjny sposób dokonywania mobilnych płatności wykorzystuje dwuwymiarowe (2D) kody kreskowe QR (ang. *quick response*). Użytkownik, korzystając z

---

⁴² NFC – ang. *Near Field Communication* – radiowy standard komunikacji o wysokiej częstotliwości pozwalający na bezprzewodową wymianę danych w małych (kilku- do kilkunastu-centymetrowych) odległościach, oparty na specyfikacji technologii bezstykowej identyfikacji RFID (*Radio Frequency Identification*)

⁴³ D. Skalska, *Technologia NFC. Na czym polegają i jaka jest przyszłość operacji zbliżeniowych*, PC Format 2011, Nr 9, s. 104-105.

⁴⁴ J. de Bel, M. Gâza, *Mobile payments 2012 – My mobile, my wallet ?*, Innopay, 2011, s.61.

⁴⁵ Akcelerometr (ang. *accelerometer*) - miernik przyspieszenia, urządzenie mechatroniczne znajdujące zastosowanie w aplikacjach bazujących na informacjach o przemieszczaniu się telefonu w trójwymiarowej przestrzeni. Pozwala na przechwytywanie zdarzeń ruchu takich jak potrząsanie, wymachy, obracanie i zestawianie uzyskanych informacji z wynikami działania mechanizmu odwzorowujących zależności fizyczne. (H. Lee, E.Chuvyrov, *Windows Phone 7. Tworzenie efektywnych aplikacji*, Helion, Gliwice 2012).

telefonu wyposażonego w aparat fotograficzny oraz specjalną aplikację, ma możliwość dokonania transakcji za pomocą polecenia przelewu inicjowanego zdjęciem kodu 2D.

Niektórych z rozwiązań płatności mobilnych opartych o przedstawione technologie nie daje się jednoznacznie zakwalifikować do jednej z dwóch omawianych kategorii, łączą w sobie cechy płatności zdalnych i zbliżeniowych, dlatego niekiedy proponuje się wyróżnienie trzeciego rodzaju – płatności mobilne mieszane. Wyróżnił je np. T. Hassa wprowadzając tym samym trójdzielny podział płatności mobilnych⁴⁶. Spostrzeżenie to wydaje się być bardzo istotne zwłaszcza z punktu widzenia przyszłościowych rozwiązań technicznych umożliwiających wprowadzenie systemów mieszanych na większą skalę, co byłoby rozwiązaniem obiecującym. Przykładem takiego rodzaju płatności może być taka transakcja przy której telefon komunikuje się za pomocą łącz operatora GSM z centrum rozliczeniowym, a następnie komunikuje wynik autoryzacji transakcji terminalowi (POS) przez NFC. Sytuacja może być także odwrócona – tj. użytkownik przystawia telefon do pasywnej etykiety NFC, lub kodu QR która jednoznacznie identyfikuje sprzedającego i za pomocą sieci operatora przesyła dane o transferze do centrum rozliczeniowego.⁴⁷

1.2.3. Specyfika systemów dokonywania płatności mobilnych

1.2.3.1. Płatności mobilne w miejscu sprzedaży

Ten system płatności jest wykorzystywany do wykonywania zapłaty w miejscu sprzedaży (np. sklepie, restauracji) za pomocą terminala do akceptacji zapłaty wyposażonego w czytnik NFC lub innego mechanizmu inicjującego zapłatę (np. kodów QR). Wykorzystywane przez płatnika urządzenie mobilne – mobilna portmonetka, przechowuje pieniądź elektroniczny lub zawiera bezpośrednie połączenie ze „źródłem pieniądza” – rachunkiem płatniczym (rachunkiem bankowym, rachunkiem karty kredytowej, rachunkiem pieniądza elektronicznego)⁴⁸. Jest to system charakterystyczny dla zapłaty kartą płatniczą.

Urządzenie mobilne (telefon) może również pełnić funkcję terminala służącego do akceptacji płatności kartą. Odbiorca płatności instaluje na swoim telefonie dedykowaną

---

⁴⁶ T. Hassa, *Płatności mobilne...*, op.cit

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ T. Hassa, *Płatności mobilne – spróbujmy je uporządkować cz.2*, http://bankowymokiem.pl/blog/entry/platnosci_mobilne_sprobujmy_je_uporzadkowac1

aplikację dostawcy usługi. Następnie rejestruje się w systemie dostawcy (tworzy swoje konto użytkownika). Od tego momentu użytkownik może pobierać opłaty od osób trzecich – w aplikacji na telefonie wpisuje kwotę transakcji, szczegóły karty płatniczej klienta (wpisanie danych odbywa się manualnie bądź poprzez specjalną przystawkę do telefonu, dzięki której dane karty są automatycznie sczytywane do aplikacji) i następnie potwierdza transakcję. Konto klienta jest obciążane ustaloną kwotą, która zasila konto użytkownika – najpierw w systemie dostawcy, a następnie docelowe konto bankowe. Akceptacja płatności urządzeniem mobilnym, chociaż występuje w kontekście usług płatności mobilnych, nie jest zaliczana do „płatności mobilnych”.

1.2.3.2. Platforma płatności mobilnych peer-to-peer

Systemy płatności mobilnych peer-to-peer umożliwiają użytkownikom przesyłanie przedpłaconych środków pomiędzy sobą. Mogą to być transfery pieniężne P2P między dwiema konkretnymi osobami fizycznymi (konsumentami), ale mogą to być także płatności dokonywane z osobami prowadzącymi działalność gospodarczą⁴⁹ i świadczącymi różne usługi (rzemieślnikami, nauczycielami - korepetytorami, opiekunami/opiekunkami dzieci i osób starszych itp.), jednocześnie korzystającymi z tej samej platformy płatności mobilnych co ich zleceniodawcy (płatnicy).

1.2.3.3. Płatności w ciężar rachunku telefonicznego

Płatności mobilne mogą być dokonywane w ciężar rachunku wystawianego przez operatora telefonii komórkowej. Jest to jedna z prostszych metod dokonywania płatności przez telefon. Usługi te mogą być realizowane za pomocą Premium SMS, WAP billing (podwyższonych opłat za transfer danych) albo bezpośredniego obciążenia rachunku (*direct carrier billing*). Ostatnia z wymienionych usług jest świadczona bezpośrednio z wykorzystaniem serwisu internetowego w którym nabywane dobra/usługi są oferowane lub aplikacji. Ze świadczeniem usług obciążających rachunek telefoniczny wiąże się jednak ryzyko kredytowe, dlatego wykorzystywane są przede wszystkim do dokonywania płatności o niskiej wartości przede wszystkim za nabywane dobra elektroniczne (np. e-gazety, e-booki, pliki

---

⁴⁹ Ibidem.

mp3, gry itp.). Jest to aktualnie najdłużej funkcjonujący i stosowany system płatności mobilnych.

1.2.3.4. Zamknięty system płatności mobilnych

Zamknięty system płatności mobilnych (bilateralny) to najprostsza forma współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi system płatności⁵⁰. Wydawca aplikacji mobilnej, jest jednocześnie jedynym akceptantem płatności dokonywanych przez jej użytkowników. System może jednak pozwalać na transferowanie środków z jednego instrumentu (aplikacji, karty) na drugi (pomiędzy użytkownikami). Do jego funkcjonowania niezbędne jest wcześniejsze przedpłacenie środków (doładowanie konta), również w sposób elektroniczny. Ponieważ środki te akceptowane są do zapłaty wyłącznie przez ich emitenta nie są pieniądzem elektronicznym w rozumieniu u.e.i.p. (EMD). Do usług świadczonych w ramach systemów zamkniętych nie stosuje się również ustawy o usługach płatniczych (art. 6 pkt 11 u.u.p.). Dobrym przykładem zastosowania z powodzeniem zamkniętego systemu płatności jest ten stworzony przez sieć kawiarni Starbucks.

1.2.4. Podział m-płatności ze względu na wartość

W literaturze przedmiotu można spotkać się z dwu-, trój- i czteroczłonowym podziałem płatności ze względu na wartość. Podział dwuczłonowy to podział na mikro- i makropłatności⁵¹. Podział trójczłonowy to podział na mikro-, mini- i makropłatności⁵². W podziale czteroczłonowym dodatkowo rozróżnia się mili-/nanopłatności⁵³ (płatności groszowe).

Płatności mobilne to obok gotówki niewątpliwie optymalne rozwiązanie dla płatności o niskich wartościach tzw. mikropłatności. Stosowanie tego pojęcia w różnych opracowaniach, jak i ofertach, nie jest jednak jednolite zwłaszcza w zakresie ustalenia górnej gra-

---

⁵⁰ NBP, *Analiza funkcjonowania opłaty intechange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, NBP, Warszawa 2012, s. 9.

⁵¹ Tak np. R.W. Kaszubski, P. Widawski, *Mobilne systemy pieniądza elektronicznego i inne instrumenty mobilnych płatności*, ZBP, Warszawa 2001, s.10.

⁵² Tak np. J. Harasim i in., *Europejski rynek płatności...*, op .cit., s. 48.

⁵³ Tak np. J. Banasikowska, *Rodzaje płatności i systemy płatności na rynku elektronicznym*, Systemy Wspomagania Organizacji - Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach 2004, s. 181.

nicy kwoty. Organizacje (systemy) kart płatniczych oraz banki za mikropłatności uznają płatności o wartości poniżej kwoty limitu dla płatności zbliżeniowych czyli 50 zł (w strefie Euro, co do zasady 20 EUR, w Wielkiej Brytanii 10 GBP, a w Stanach Zjednoczonych 25 USD). Mikropłatnościami będą jednak przede wszystkim płatności o wartości poniżej której koszt obsługi w przypadku zastosowania tradycyjnych elektronicznych instrumentów płatniczych jest relatywnie drogi i nieefektywny, czyli płatności o wartości nie przekraczającej kilku złotych.

1.2.5. Typy relacji pomiędzy stronami transakcji płatności mobilnych

W zależności od kategorii stron transakcji można rozróżnić:

- transakcje C2B (Consumer-to-Business) popularnie określane także jako B2C (Business to Consumer) za pomocą których konsument dokonuje płatności za towary/usługi nabyte od przedsiębiorcy, zarówno w fizycznym punkcie usługowo-handlowym jak i w otoczeniu wirtualnym⁵⁴.
- Transakcje B2C (Business to Consumer), transakcje w których płatnikiem jest przedsiębiorca a odbiorcą konsument, np. zwrot środków na skutek rozpatrzenia reklamacji.
- transakcje B2B (Business to Business), czyli transakcje między przedsiębiorcami
- transakcje P2P (Person to Person) inaczej określane jako płatności bezpośrednie, reprezentuje je wymiana środków prywatnych pomiędzy osobami fizycznymi np. w celu rozliczenia rachunku za wspólnie wykorzystane dobra.
- transakcje G2P (Government-to-Person), transakcje pomiędzy organami administracji publicznej oraz instytucjami wykonującymi zadania zlecone, przede wszystkim w ramach pomocy socjalnej. Mobilne płatności G2P mogą być jednym z narzędzi w walce z wykluczeniem finansowym osób ubogich⁵⁵.

---

⁵⁴ R.W. Kaszubski, P. Widawski, *Mobilne systemy pieniądza...*, op.cit. s.8.

⁵⁵ M. Pickens, D. Porteous, S. Rotman, *Banking the Poor via G2P Payments*, CGAP Focus Note 2009, Nr 58. <http://www.cgap.org/gm/document-1.9.41174/FN58.pdf>

1.3. Uczestnicy rynku płatności mobilnych

1.3.1. Dostawcy źródeł pieniądza

1.3.1.1. Instytucje Kredytowe

Pierwszą kategorią dostawców usług płatniczych wyróżnioną w PSD są instytucje kredytowe w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a) dyrektywy 2006/48/WE⁵⁶. Zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem tego artykułu instytucja kredytowa oznacza przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od ludności oraz na przyznawaniu kredytów na swój własny rachunek. Pojęcie instytucji kredytowej w prawie Unii Europejskiej zostało zatem skonstruowane poprzez określenie obszaru jej aktywności.

Szeroko rozumianą działalność depozytową, którą może stanowić przyjmowanie dowolnych środków „od ludności”, jeżeli tylko obecny jest jakikolwiek element zwrotu tych środków⁵⁷, prowadzą banki (z wyłączeniem banków centralnych), instytucje imiennie wskazane dla państw członkowskich w art. 2 dyrektywy 2006/48/WE, instytucje świadczące żyro pocztowe, a także instytucje parabankowe⁵⁸. W celu wyłączenia zastosowania reżimu dyrektywy 2006/48/WE przyjmuje się fikcję prawną, że pewne grupy przedsiębiorców chociaż obiektywnie w ich działalności można dopatrzeć się cech działalności depozytowej, takiej działalności w rozumieniu prawa nie prowadzą. Jednocześnie w art. 4 pkt 5 dyrektywy 2006/48/WE instytucja kredytowa została wyłączona z zakresu pojęcia instytucji finansowej, co zasadniczo odbiega od potocznego rozumienia relacji obydwu pojęć. W szerokim, zbliżonym do potocznego ujęciu instytucja finansowa to podmiot działający na rynku usług finansowych w charakterze usługodawcy, może on mieć charakter instytucji kredytowej,

---

⁵⁶Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.Urz. UE L z dnia 30 czerwca 2006 z późn. zm.)

⁵⁷ Zob. A. Bornemann, *Abridged Opinion on the Concept of the Credit Institution in the Directives of the European Community Relating to Bank Regulation and Supervision*, s. 11. <http://www.money-advice.net/media.php?id=234>, oraz W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...* op. cit., 32-41.

⁵⁸ Zob. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, op. cit.

inwestycyjnej czy ubezpieczeniowej, niekoniecznie objawiający się w czystej, modelowej postaci⁵⁹.

W polskiej ustawie - Prawo bankowe z pojęcia instytucji kredytowej zostały wyłączone instytucje parabankowe (w tym spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, instytucje pieniądza elektronicznego oraz instytucje płatnicze), banki krajowe i zagraniczne. Pojęcie instytucji kredytowej zostało zawężone do podmiotu mającego swoją siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, prowadzącego we własnym imieniu i na własny rachunek, na podstawie zezwolenia właściwych władz nadzorczych, działalność polegającą na przyjmowaniu depozytów lub innych środków powierzonych pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym i udzielaniu kredytów lub na wydawaniu pieniądza elektronicznego. Polskie prawo nie zalicza zatem polskich banków - tak jak i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych - do instytucji kredytowych, które są tak traktowane w rozumieniu prawa europejskiego. Przyjęte definicje w różnych aktach prawnych wprowadzają chaos w nazewnictwie i zdecydowanie utrudniają podejście systemowe do regulacji rynku usług finansowych.

Pod pojęciem instytucji kredytowej jako dostawcy źródła pieniądza wykorzystywanego do płatności mobilnych, należy rozumieć wszystkie podmioty których działalność opiera się o ustawowo rozumiane przyjmowanie depozytów. W rozumieniu prawa polskiego będą to zatem banki krajowe, banki zagraniczne i ich oddziały, instytucje kredytowe i ich oddziały oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

Środkami (pieniądem) wykorzystywanymi do dokonywania płatności mobilnych za pośrednictwem rachunku płatniczego prowadzonego przez instytucje kredytowe mogą być środki złożone (odwzorowane) na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym lub rozliczeniowym, środki udostępnione w ramach kredytu na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (rozliczeniowym) lub rachunku karty kredytowej oraz pieniądz elektroniczny zapisany na instrumencie pieniądza elektronicznego lub na rachunku instrumentu płatniczego. Zapisy na rachunku odzwierciedlają wierzytelność przysługującą jednej ze stron rachunku, wynikającą z umowy na podstawie której rachunek jest prowadzony, uprawniającą do żądania wypłaty (zwrotu) banknotów lub monet albo przeniesienia tego zapisu na inny rachunek⁶⁰.

---

⁵⁹ E. Fojcik-Mastalska, *Instytucja finansowa i instytucja kredytowa w projekcie nowelizacji Prawa bankowego*, Prawo Bankowe 2001, Nr 5, s. 20.

⁶⁰ D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo rynku finansowego. Studium prawno-finansowe*, rozprawa doktorska (niepub.), Gdańsk 2011, s.49.

1.3.1.2. Instytucje pieniądza elektronicznego

Instytucja pieniądza elektronicznego (IPE) zgodnie z EMD II oznacza osobę prawną, której udzielono zezwolenia na wydawanie pieniądza elektronicznego. Instytucja pieniądza elektronicznego może być dostawcą usług płatniczych, przy czym samo wydawanie pieniądza elektronicznego nie jest traktowane jako tego typu usługa. IPE może świadczyć usługi płatnicze samodzielnie lub za pośrednictwem agentów na zasadach przewidzianych dla instytucji płatniczych.

Według art. 2 pkt 5 u.e.i.p. instytucja pieniądza elektronicznego jest to inna niż bank osoba prawna, utworzona i działająca na podstawie zezwolenia właściwych władz lub przepisów prawa, której przedmiotem działania jest prowadzenie we własnym imieniu i na własny rachunek działalności polegającej na wydawaniu do dyspozycji i wykupie pieniądza elektronicznego oraz rozliczanie transakcji dokonywanych przy użyciu instrumentów pieniądza elektronicznego.

Pojęcie instytucji pieniądza elektronicznego zostało wprowadzone do systemu prawa europejskiego dyrektywą 2000/46/WE⁶¹ w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością⁶² jako określenie przedsiębiorstwa lub innej osoby prawnej, innej niż instytucja kredytowa, która emituje środki płatnicze w formie pieniądza elektronicznego. Jednocześnie w myśl dyrektywy 2006/48/WE instytucja pieniądza elektronicznego mieściła się w definicji instytucji kredytowej. Ujęcie to miało na celu poddanie podmiotów wydających pieniądza elektroniczny przepisom właściwym instytucjom kredytowym z uwzględnieniem specyfiki obu instytucji. Poza wydawaniem pieniądza elektronicznego IPE była uprawniona jedynie do świadczenia usług finansowych i niefinansowych ściśle powiązanych z wydawaniem pieniądza elektronicznego oraz przechowywania danych na nośnikach elektronicznych w imieniu podmiotów lub instytucji publicznych.

Nadmierne wymagania stawiane instytucjom pieniądza elektronicznego, w szczególności dotyczące kapitału zakładowego⁶³, a także różnice i opóźnienia w implementowaniu EMD I do porządków prawnych państw członkowskich wstrzymały upowszechnienie dzia-

---

⁶² Dyrektywa 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz. Urz. WE L 275 z 27.10.2000 r.)

⁶³ D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo...*, op. cit. s. 198.

łałości polegającej na wydawaniu pieniądza elektronicznego przez podmioty niebankowe. Dyrektywa EMD II ma na celu zniwelowanie przeszkód prawnych, które utrudniły powstanie prawdziwego jednolitego rynku dla usług w zakresie pieniądza elektronicznego. EMD II wyłączyła instytucje pieniądza elektronicznego z kategorii instytucji kredytowych i poddała zdecydowanie lżejszym rygorom ostrożnościowym poprzez odwołanie do PSD oraz obniżenie wymaganego kapitału założycielskiego do 350.000 euro.

Wraz z implementacją rozwiązań EMD II do prawa polskiego instytucje pieniądza elektronicznego oprócz emisji pieniądza elektronicznego zostały upoważnione do świadczenia usług płatniczych a także udzielania kredytów związanych z usługami płatniczymi, świadczenia usług operacyjnych i ściśle powiązanych usług dodatkowych w odniesieniu do emitowanego pieniądza elektronicznego lub świadczenia usług płatniczych, prowadzenia systemów płatności a także podejmowania innej działalności gospodarczej z uwzględnieniem mającego zastosowanie prawa wspólnotowego i krajowego (hybrydowe instytucje pieniądza elektronicznego). Jednocześnie wskazano, że instytucja pieniądza elektronicznego nie może przyjmować w celu zarobkowym pod tytułem zwrotnym środków pieniężnych oraz gromadzić tych środków, w szczególności przyjmować środków pieniężnych podlegających zwrotowi oraz prowadzić rachunków tych środków, która to działalność została zastrzeżona dla instytucji kredytowych.

1.3.1.3. Instytucje płatnicze

Instytucje płatnicze to nowa kategoria instytucji finansowych wprowadzona przez PSD, której status posiadają osoby prawne, świadczące na podstawie zezwolenia usługi płatnicze poddane regulacji u.u.p. których nie można zaliczyć do innej kategorii dostawców usług płatniczych, wymienionych w art. 4 u.u.p. Instytucja płatnicza poza świadczeniem usług płatniczych jest uprawniona do świadczenia usług ściśle powiązanych z usługami płatniczymi jak np. usługi przeliczania walut, a także prowadzenia systemów płatności. Świadczenie tych usług może być wykonywane obok innej działalności gospodarczej, instytucja wykonująca taką działalność określana jest mianem hybrydowej instytucji płatniczej (art. 2 pkt 9 u.u.p.).

Ponadto w związku z wykonywaniem usług płatniczych i wyłącznie w celu świadczenia usług płatniczych IPE może udzielać kredytu płatniczego – pożyczki służącej wyko-

naniu transakcji płatniczej. Zgodnie z art. 74 ust. 3 u.u.p. taka pożyczka nie może być udzielona na okres dłuższy niż 12 miesięcy, jak również być udzielona ze środków pieniężnych powierzonych przez użytkowników usług płatniczych świadczonych przez IPE.

Instytucje płatnicze podobnie jak instytucje pieniądza elektronicznego, nie mogą prowadzić działalności polegającej na przyjmowaniu depozytów lub innych środków pieniężnych podlegających zwrotowi w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe. Instytucje płatnicze mają stanowić przeciwwagę dla instytucji kredytowych i instytucji pieniądza elektronicznego w świadczeniu innowacyjnych usług płatniczych.

1.3.2. Dostawcy systemów płatności

System płatności (*payment system*) stanowi element systemu płatniczego. Na krajowy system płatniczy nie składa się bowiem jeden powszechny i uniwersalny mechanizm dokonywania płatności, który obsługiwałby zarówno płatności wysokokwotowe, jak i detaliczne⁶⁴. Zgodnie z art. 2 pkt 27 u.u.p. system płatności oznacza system transferu środków pieniężnych oparty na formalnych i znormalizowanych regułach i wspólnych zasadach dotyczących przetwarzania, rozliczeń lub rozrachunku transakcji płatniczych, a w szczególności system autoryzacji i rozliczeń⁶⁵ w rozumieniu art. 2 pkt 17 u.e.i.p. oraz system płatności w rozumieniu art. 1 pkt 1 ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami^{66, 67}.

Systemem płatności nie są porozumienia zawierane pomiędzy dostawcami usług płatniczych, zmierzające do ustalenia procedur, reguł i standardów (w szczególności tech-

---

⁶⁴ J. Harasim i in., *Europejski rynek płatności ...*, op. cit., s. 16.

⁶⁵ Art. 2 pkt 17 u.e.i.p.: system autoryzacji i rozliczeń - podlegające prawu polskiemu prawne powiązania pomiędzy agentem rozliczeniowym, akceptantami i wydawcami elektronicznych instrumentów płatniczych, w ramach których określa się wspólne zasady przyjmowania zapłaty przy użyciu elektronicznych instrumentów płatniczych i rozliczeń z tego tytułu.

⁶⁶ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2010r. Nr 112, poz. 743) (u.o.r.)

⁶⁷ Art. 1 pkt 1 u.o.r.: system płatności - podlegające prawu polskiemu prawne powiązania pomiędzy co najmniej trzema instytucjami, w tym co najmniej jedną z instytucji, o których mowa w pkt 5 lit. a-d (NBP, bank centralny innego państwa, bank krajowy, oddział banku zagranicznego, instytucja kredytowa, SKOK, firma inwestycyjna, lub lit. h (organ władzy publicznej) z wyłączeniem uczestnika pośredniego, w ramach których obowiązują wspólne dla tych uczestników zasady przeprowadzania rozliczeń lub realizacji ich zleceń rozrachunku, o których mowa w pkt 12 lit. a, z zastrzeżeniem art. 2a.

nicznych), niestanowiące systemu transferu środków⁶⁸. Infrastrukturę techniczną systemu płatności mogą obejmować sieci autoryzacyjne utworzone przez banki⁶⁹.

Podmiotami prowadzącymi system płatności w rozumieniu u.u.p. są przede wszystkim agenci rozliczeniowi. Zgodnie z art. 2 pkt 1 u.e.i.p. agentem rozliczeniowym może być bank lub instytucja kredytowa prowadząca działalność określoną w art. 3 ust. 1 pkt 5 u.u.p. (tzw. usługi *acquiringowe*), albo instytucja płatnicza która uzyskała zezwolenie na prowadzenie takiej działalności. Istotnymi dostawcami otwartych systemów płatności są też organizacje płatnicze (kartowe). Rozliczenie może być też dokonywane w „systemie dwustronnym” – zamkniętym lub w którym wydawcą instrumentu jest sam akceptant lub w „systemie trójstronnym” w którym podmiot dostarczający system pełni jednocześnie funkcję agenta rozliczeniowego i wydawcy instrumentu.

Zgodnie z art. 9 u.u.p. zasady dostępu do systemów płatności dla dostawców powinny być ustalane według obiektywnych, równych i proporcjonalnych kryteriów, a ograniczenia w dostępie do tych systemów nie mogą być większe niż jest to konieczne dla ochrony przed określonymi rodzajami ryzyka. Regulacja ta nawiązuje do doktryny *essential facilities*⁷⁰ (doktryny urządzeń kluczowych), polegającej na zapewnieniu dostępu do infrastruktury niezbędnej do prowadzenia określonej działalności, co pozwala na zachowanie konkurencji w sektorze. Na podstawie art. 9 u.u.p. dostawcom usług płatniczych przysługuje roszczenie o dopuszczenie do systemu płatności na określonych zasadach⁷¹. Systemy nie mogą ograniczać skutecznego udziału dostawców w innych systemach, wprowadzać dodatkowych wymagań kapitałowych, nakładać dodatkowych ograniczeń ze względu na rodzaj podmiotu lub formę prawną prowadzonej działalności. Zgodnie z art. 3 ust. 3 regulacja ta nie dotyczy systemów płatności w rozumieniu art. 1 pkt 1 ustawy o ostateczności rozrachunku, o których mowa w art. 15 tej ustawy, systemów prowadzonych w ramach grupy dostawców, złożonych z jednostek mających powiązania kapitałowe, w których jedna z powiązanych jednostek sprawuje kontrolę nad pozostałymi powiązаныmi jednostkami oraz systemów płatności w których jedyny dostawca działa lub może działać jako dostawca zarówno płatnika, jak i odbiorcy, oraz ponosi wyłączną odpowiedzialność za zarządzanie systemem (np. systemy rozliczeń płatności za usługi świadczone przez operatora telefonicznego).

---

⁶⁸ M. Grabowski, *Ustawa o usługach...*, op.cit. s. 25.

⁶⁹ Ibidem, s. 71.

⁷⁰ Zob. J. McAndrews, *Antitrust Issues in Payment Systems: Bottlenecks, Access and Essential Facilities*, Federal Reserve Bank of Philadelphia Business Review, 1995, Sept./Oct., s. 3-12.

⁷¹ M. Grabowski, *Ustawa o usługach...*, op.cit., s. 73.

1.3.3. Dostawcy infrastruktury i technologii

Płatności mobilne wymagają odpowiedniej infrastruktury oraz rozwiązań technologicznych. Podstawową kategorię dostawców infrastruktury dla systemów płatności mobilnych stanowią operatorzy telefonii komórkowej. Usługi zdalnych płatności mobilnych można podzielić ze względu na zależność ich świadczenia od operatora⁷². Świadczenie usług niezależnie od operatora tzw. OTT (ang. *Over The Top*) oparte jest o pakietową transmisję danych (mobilny Internet). Często to rozwiązanie realizowane jest w oparciu o aplikację instalowaną w telefonie klienta⁷³.

W modelu biznesowym opierającym się o świadczenie usług płatności zbliżeniowych w partnerstwie z operatorem, ten ostatni jest odpowiedzialny przede wszystkim za udostępnienie karty SIM- UICC⁷⁴ na której instalowana jest aplikacja karty płatniczej określonego systemu. Taki model określany jest mianem *SIM-centric*. W takim modelu nowe rozwiązanie płatnicze najczęściej występuje pod marką operatora.

W przypadku płatności zdalnych operatorzy przede wszystkim odpowiadają za dostarczenie rozwiązań komunikacyjnych, które bądź wykorzystują sieć operatora GSM (ang. *Global System for Mobile Communications*) bądź zapewniają dostęp do sieci Internet za pomocą pakietowej transmisji danych GPRS (*General Packet Radio Service*) lub w ramach usług świadczonych za pomocą sieci 3G⁷⁵, a w przyszłości także w sieci w standardzie LTE⁷⁶.

Dla operatorów telefonii komórkowej płatności mobilne to szansa na zwiększenie transmisji danych w ich sieciach, a udział w świadczeniu usług płatniczych wykraczający poza funkcję dostawcy infrastruktury telekomunikacyjnej pozwala na zwiększenie przywiązania użytkownika do określonego operatora i uzyskanie nowych źródeł dochodu.

Aktualne regulacje prawne pozwalają operatorom telefonii komórkowej na uzyskanie pozycji dominującej w systemie płatności mobilnych poprzez umożliwienie im uzyskania statusu dostawcy usług płatniczych (hybrydowej instytucji płatniczej lub hybrydowej

---

⁷² T. Hassa, *Płatności mobilne – spróbujmy je uporządkować cz.1*, http://bankowymokiem.pl/blog/entry/platnosci_mobilne_sprobujmy_je_uporzadkowac.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ UICC (ang. *Universal Integrated Circuit Card*) jest to wyposażona w chip karta w której zamieszczony jest moduł identyfikacji abonenta sieci – SIM, stąd też popularnie określa się ją mianem karty SIM.

⁷⁵ Sieć 3G - telefoniczna sieć cyfrowa trzeciej generacji, o zasięgu ogólnosiwiatowym bazującej o standard UMTS (ang. *Universal Mobile Telecommunications System*).

⁷⁶ LTE (ang. *Long Term Evolution*) to standard transmisji danych telefonii komórkowej, który jest następcą systemów trzeciej generacji (UMTS).

instytucji pieniądza elektronicznego⁷⁷). Udział operatorów w świadczeniu usług płatniczych wiąże się także z kontrowersyjnymi w ocenie prawnej usługami *Premium Rate* – usługami telekomunikacyjnymi o podwyższonej opłacie wykorzystywanymi do dokonywania zapłaty za różnego rodzaju dobra, w szczególności tzw. kontent komórkowy jak np. dzwonki, tape-ty, gry itp.(zob. rozdział 3.4) Charakterystyczne przy świadczeniu usług płatniczych przez operatorów jest jednocześnie podleganie regulacjom prawnym dwóch sektorów usług: rynku telekomunikacyjnego oraz sektora usług płatniczych rynku finansowego.

Każda innowacja płatnicza musi być wsparta przez system informatyczny. Dostawcy technologii niejednokrotnie są inicjatorami określonych rozwiązań mobilnych usług płatniczych. W przypadku produktów opartych o aplikację system IT powinien pozwalać na elastyczną, łatwą i taną budowę rozwiązań na wiele platform mobilnych. Rozwiązanie programowe powinno być kompatybilne i współdziałać z sieciami telekomunikacyjnymi różnych operatorów. Dokonywanie płatności mobilnych wymaga też odpowiednich urządzeń mobilnych, i najczęściej tzw. bezpiecznego elementu czyli „odpornej na ataki i sfałszowanie platformy (urządzenia lub komponentu układu scalonego) zdolnego do bezpiecznego przechowywania aplikacji oraz poufnych i zaszyfrowanych danych (np. kluczowego systemu zarządzania) zgodnie z zasadami i wymogami bezpieczeństwa wyznaczonymi przez uznane w dziedzinie bezpieczeństwa władze”⁷⁸. Alternatywnym rozwiązaniem technologicznym wobec bezpiecznego elementu, jest wykorzystanie *cloud computingu* (chmury obliczeniowej), czyli przetwarzania danych w strukturze rozproszonej najczęściej dostarczanej w postaci usługi przez zewnętrznych dostawców⁷⁹. Rozwiązania portfela cyfrowego bazujące na wykorzystywaniu chmury obliczeniowej są mniej zależne od operatorów telefonii komórkowej, producentów telefonów oraz dostawców mobilnych systemów operacyjnych. Wykorzystanie *Cloud computing’u* nie wymaga także uczestnictwa w ekosystemie płatności TSM – *Trusted Services Manager’a*, czyli podmiotu który w systemach opartych o

---

⁷⁷ Zgodnie z projektem ustawy z 7 lutego 2013 r. zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, „hybrydowa instytucja pieniądza elektronicznego” to krajowa instytucja pieniądza elektronicznego wykonująca oprócz usług płatniczych i wykupu pieniądza elektronicznego inną działalność gospodarczą.

⁷⁸ Europejska Rada ds. Płatności, *Biała Księga. Płatności mobilne, Edycja I*, Dokument EPC 492/09, Wersja 2.0/Polska, 18.06.2010. s. 69.

⁷⁹ Rozróżnia się trzy główne modele usług *cloud computingu*:

- IaaS (*Infrastructure as a Service*) – usługa polegająca na dostarczeniu infrastruktury informatycznej: sprzętu, oprogramowania i serwisowania. Klient może wynająć konkretną liczbę serwerów, przestrzeni dyskowej lub określony zasób pamięci i mocy przerobowej na określonym poziomie jakości wskazanym w umowie z dostawcą (SLA – *Service Level Agreement*).
- PaaS (*Platform as a Service*) – usługa polegająca na udostępnieniu wirtualnego środowiska pracy znajdującego się na serwerach dostawcy.
- SaaS (*Software as a Service*) – usługa polegająca na udostępnianiu oprogramowania działającego na serwerze i w środowisku dostawcy bez konieczności zakupu licencji, a dostęp do nich uzyskuje na żądanie.

bezpieczny element, odpowiedzialny jest za zapewnienie zaplecza technologicznego pozwalającego na użytkowanie i personalizację aplikacji NFC na drodze zdalnej łączności *Over-The-Air*⁸⁰. TSM zarządza przepływem danych pomiędzy różnymi dostawcami usług, bankami, organizacjami płatniczymi, akceptantami, dostawcami rozwiązań z zakresu IT oraz operatorami sieci komórkowej. *Trusted Services Manager* zapewnia neutralność w złożonym ekosystemie płatności mobilnych integrując aplikacje wielu, czasem konkurujących ze sobą podmiotów⁸¹. Portfel cyfrowy w chmurze w odróżnieniu od portfela mobilnego bazującego o bezpieczny element, nie jest przypisany na stałe do jednego urządzenia. Ryzyko utraty danych jest znacznie zmniejszone. Z drugiej strony wykorzystanie *cloud computing*'u dla przechowywania danych użytkownika usług płatniczych wymaga bardzo dobrego łącza internetowego w miejscu sprzedaży (POS), co wciąż może być istotną barierą dla rozwoju tego typu rozwiązań.

Korzystanie przez dostawców usług płatniczych z rozwiązań technologicznych od dostawców zewnętrznych określane jest mianem outsourcing'u. Zakres regulacji związanych z outsourcingiem zależy w dużej mierze od tego jakiego rodzaju działalność dostawcy usług płatniczych powierzana jest do wykonania podmiotom trzecim. Krytyczne dla dostawcy usług płatniczych są czynności związane z dostępem do informacji prawnie chronionej, a także te, których zakłócenie naruszałoby jego zdolność do wykonywania swojej podstawowej działalności⁸². W języku ustawy o usługach płatniczych są to czynności operacyjne związane ze świadczeniem usług płatniczych (art. 86 u.u.p.). Wobec powierzania takich czynności podmiotowi zewnętrznemu, ustawodawca wprowadził szereg ograniczeń oraz wymogów dodatkowych, które dotyczą zakazu ograniczenia odpowiedzialności partnera outsourcingowego, zapewnienia mechanizmów kontroli i monitorowania ryzyka operacyjnego tudzież zapewnienia ciągłości działania.

---

⁸⁰ K. Niemiec, K. Bandyra, *Trusted Service Manager w służbie mobilnych płatności* [w:] *Technologie informacyjne w zarządzaniu bankiem spółdzielczym XXI wieku*, K. Maderak (red.), Centrum Prawa Bankowego i Informacji, Warszawa 2011, http://www.alebank.pl/idx.php?option=com_content&view=article&id=12839:trusted-service-manager-w-sluzbie-mobilnych-platnosci

⁸¹ Ibidem.

⁸² M. Gawroński (red.), *Cloud Computing w Sektorze Finansowym. Regulacje i standardy.*, Forum Technologii Bankowych, Bird&Bird, Warszawa 2011, s. 5.

1.3.4. Użytkownicy

Użytkownicy usługi płatniczej to osoby fizyczne, osoby prawne i niepełne osoby prawne, korzystające z usługi w charakterze płatnika lub odbiorcy, na podstawie umowy ramowej o usługę płatniczą zawartej z dostawcą usług płatniczych. Użytkownikami są zarówno przedsiębiorcy, konsumenci oraz osoby fizyczne dokonujące płatności między sobą. (zob. 1.2.6). Płatnicy zgodnie z art. 2 pkt 22 u.u.p., to podmioty składające zlecenie płatnicze (oświadczenie do dostawcy usługi zawierające polecenie wykonania transakcji płatniczej), których rachunek jest obciążany. Odbiorcami są podmioty które otrzymują środki stanowiące przedmiot transakcji. Usługa m-płatności dedykowana jest głównie osobom fizycznym: konsumentom płacącym w ten sposób za nabywane towary i usługi oraz osobom rozliczającym się między sobą.

Użytkownicy to kluczowy uczestnik ekosystemu płatności, to dla nich jest on tworzony. To od ich doświadczenia i potrzeb zależy przyszłość płatności mobilnych. Płatność to przecież „wypełnienie i uwolnienie się od zobowiązania przez nieodwołalne złożenie przez dłużnika (płatnika) bezwarunkowego roszczenia wobec strony trzeciej akceptowalnego dla wierzyciela (odbiorcy)”.

Rozdział 2.

Regulacja i samoregulacja w obszarze mobilnych usług płatniczych

2.1. Projekt Single Euro Payments Area

SEPA (*Single Euro Payments Area*), czyli Obszar Jednolitych Płatności w Euro to koncepcja utworzenia jednolitego, zintegrowanego i interoperacyjnego europejskiego rynku usług płatniczych. Stanowi ona istotny element integracji gospodarczej, mającej na celu stworzenie jednolitego rynku wewnętrznego, a w jego ramach - jednolitego rynku finansowego⁸³. Jednym z najistotniejszych kroków podjętych w kierunku stworzenia wspomnianego rynku było wprowadzenie wspólnej waluty euro. Aby wykorzystać potencjał jaki dla gospodarki niesie unia walutowa, konieczne jest zniwelowanie prawnych i technicznych barier, utrudniających efektywny transfer pieniądza pomiędzy podmiotami z różnych krajów członkowskich. System płatniczy można określić krwiobiegiem gospodarki⁸⁴, zapewniającym fluktuację pieniądza.

SEPA może być postrzegana z kilku perspektyw⁸⁵. Pierwszą z nich stanowi postrzeganie SEPA jako obszaru wyznaczonego terytoriami 27 państw członkowskich UE a także Islandii, Liechtensteinu, Monako, Norwegii oraz Szwajcarii. Drugą perspektywę stanowi aspekt regulacyjny – zbiór zasad i reguł dokonywania płatności na wspomnianym obszarze. SEPA jest także ogromnym przedsięwzięciem finansowo-logistycznym sektora bankowego⁸⁶.

Zgodnie z wizją sformułowaną przez Europejską Radę ds. Płatności „SEPA ma być obszarem gdzie obywatele, przedsiębiorcy i inne podmioty gospodarcze będą mogli dokonywać i otrzymywać płatności w euro, na obszarze Europy, zarówno transgranicznie jak i w granicach państw członkowskich według takich samych, prostych zasad, regulacji prawnych i zobowiązań bez względu na położenie obywateli i przedsiębiorców”⁸⁷. SEPA jest zatem

---

⁸³ D. Wojtczak, *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska – LEX, Warszawa 2012, s. 173.

⁸⁴ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze w Polsce*, Wolters Kluwer Polska – LEX, Warszawa 2012, s. 459.

⁸⁵ Ibidem, s. 458.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ www.sepapolska.pl

projektem dwuwymiarowym⁸⁸. Jego celem jest zarówno oddziaływanie na pojedynczego obywatela jak i na pogłębienie integracji europejskiej.

Realizacja koncepcji SEPA ma charakter złożony i wielopłaszczyznowy. W pierwszym rządzie opiera się o inicjatywy samoregulacyjne sektora bankowego, jednakże punktem wyjścia dla jednolitego obszaru była inicjatywa Komisji Europejskiej. Najczęściej wskazuje się na raport KE z 1990r. „Dokonywanie płatności na rynku wewnętrznym”⁸⁹ w którym zarysowana została wizja jednolitego obszaru płatności.

Niemniej jednak, należy zwrócić uwagę, że działania Komisji mające na celu harmonizację systemów płatności podejmowane były już w latach 80. W ramach tych działań Komisja w 1987 r. wydała zalecenie w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w odniesieniu do płatności elektronicznych (dotyczące stosunku między instytucjami finansowymi, handlowcami i zakładami usługowymi a konsumentami)⁹⁰ a w listopadzie 1988 r. zalecenie dotyczące systemów płatności, w szczególności stosunku między posiadaczem a wystawcą karty⁹¹. Powyższe zalecenia nie zostały jednak równomiernie przyjęte w krajach członkowskich i nie przyniosły zamierzonego efektu.

Wyrażna intensyfikacja procesu kształtowania jednolitego obszaru płatności, nastąpiła wraz z wprowadzeniem wspólnej waluty euro. Za prawdziwy początek SEPA uważa się strategię lizbońską (2000 r.) która zakładała utworzenie do 2010 r. jednolitego rynku UE jako najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki świata. Istotnym bodźcem dla działań w kierunku urzeczywistnienia jednolitego rynku usług płatniczych było przyjęcie rozporządzenia w sprawie płatności transgranicznych dokonywanych w euro⁹², które w zakresie płatności do 50 tys. euro wprowadziło wymóg zrównania kosztów przelewów krajowych i transgranicznych⁹³. Z powodu zróżnicowania systemów płatniczych pod względem prawnym, infrastrukturalnym, standardów informatycznych i biznesowych oznaczało to zwiększenie kosztów obsługi płatności transgranicznych⁹⁴. Stąd też branża bankowa stała się bezpośrednim inicjatorem projektu SEPA powołując w czerwcu 2002 r. Europejską Radę ds. Płatności (EPC) – ciało decyzyjne oraz koordynujące działania sektora w odniesieniu do

---

⁸⁸ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit. s. 461.

⁸⁹ *Making Payments in the Internal Market, Bruksela*, 26 września 1990r., COM (90) 447 final.

⁹⁰ Zalecenie Komisji 87/598/EWG z dnia 8 grudnia 1987 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w odniesieniu do płatności elektronicznych (Dz. Urz. WE L 365 z 24.12.1987, s. 72)

⁹¹ Zalecenie Komisji 88/590/EWG z dnia 17 listopada 1988 r. dotyczące systemów płatności, w szczególności stosunku między posiadaczem a wystawcą karty (Dz. Urz. WE L 317 z 24.11.1988, s. 55)

⁹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2560/2001 z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie płatności transgranicznych dokonywanych w euro (Dz. Urz. WE L 344 z 28.12.2001, s. 13)

⁹³ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, op. cit., s. 179.

⁹⁴ *Ibidem*.

płatności. EPC redaguje zbiory zasad realizacji płatności elektronicznych - schematy płatności (*payment schemes*) oraz ramowe zasady (*frameworks*) funkcjonowania poszczególnych instrumentów, a także monitoruje i nadzoruje sektor bankowy w zakresie realizacji założeń SEPA. Aktualnie EPC liczy sobie 74 członków: banki, stowarzyszenia banków, w tym trzy Europejskie Związki Sektora Kredytowego (ECSAs) oraz *Euro Banking Association* (EBA).

Istotną rolę w realizacji SEPA, odgrywa także Europejski Bank Centralny działający w ramach Eurosystemu, w którego skład wchodzi banki centralne krajów należących do unii walutowej. Pod nadzorem Europejskiego Banku Centralnego stworzony został paneuropejski system międzybankowych rozliczeń płatności w euro (*Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System*) – TARGET (1999 r.), następnie zastąpiony systemem TARGET2 (2007 r.), wzmacniający płynność europejskiego systemu finansowego oraz pozwalający bankom zredukować koszty rozliczeń a także stwarzający im możliwość scentralizowanego zarządzania płatnościami⁹⁵. Elektroniczne transakcje niskokwotowe wciąż obsługiwane były jednak w różny sposób, co utrudniało ich transeuropejską mobilność⁹⁶. Stąd też podejmowane przez Eurosystem działania na rzecz harmonizacji systemów. Europejski Bank Centralny, jak również krajowe banki centralne, pełnią funkcję promotora, katalizatora, nadzorcy i operatora programu SEPA⁹⁷. Rada Zarządzająca EBC stworzyła ogólne wymogi systemowe oraz harmonogram implementacji SEPA⁹⁸.

Realizacja projektu SEPA ma zatem charakter kompleksowy. Najczęściej wskazuje się na trzy filary SEPA, czyli 1 - Komisję Europejską, 2 - Europejski Bank Centralny i 3 - Europejską Radę ds. Płatności. Polityczne przesłanki harmonizacji systemów płatniczych oraz jej główne założenia były przedmiotem prac Komisji Europejskiej, ściśle współpracującej w tym zakresie z Radą Europejską i Parlamentem Europejskim. Kolejnym elementem w ramach realizacji projektu, są działania mające na celu prawidłowe funkcjonowanie systemów płatniczych prowadzonych przez banki centralne, a przede wszystkim Europejski Bank Centralny – wprowadzenie wymogów systemowych oraz ustalenie harmonogramu implementacji przez banki. Działania samoregulacyjne sektora, polegające na ustalaniu schematów płatności, zasad i regulaminów dla instrumentów i infrastruktury SEPA oraz praktyk biznesowych koordynowane przez Europejską Radę ds. Płatności. Schematy płatno-

---

⁹⁵ <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/target2/informacja.html>

⁹⁶ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit. s.460.

⁹⁷ A. Tochmański, *Rola banku centralnego we wprowadzaniu SEPA*, [w:] *SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE 2007, Nr 90, s. 10.

⁹⁸ J. Harasim i in., *Europejski rynek płatności...*, op. cit. s.80.

ści opracowywane przez EPC są kluczowymi elementami w realizacji SEPA. Jakkolwiek, struktura EPC powoduje, że jej aktywność podejmowana jest przede wszystkim w interesie banków (instytucji kredytowych), i nie może być uznana za wystarczającą dla pełniej integracji rynku płatności.

Dla zrównoważenia interesów wszystkich zainteresowanych podmiotów, w tym spoza sektora bankowego, instytucji płatniczych i użytkowników, Komisja Europejska oraz Europejski Bank Centralny wspólnie, w marcu 2010 r. utworzyły Radę SEPA. Zadaniem Rady SEPA jest podejmowanie działań usprawniających integrację rynku płatności detalicznych w euro, tak aby spełniał jednocześnie potrzeby użytkowników końcowych. W skład Rady SEPA wchodzi:

- 5 reprezentantów strony popytowej rynku (konsumentów, przedsiębiorców o różnej skali działalności, organów administracji publicznej),
- 5 reprezentantów strony podaźowej rynku (Europejskiej Rady ds. Płatności, banków spółdzielczych, banków oszczędnościowych i banków komercyjnych oraz instytucji płatniczych),
- 4 przedstawiciel banków centralnych – członków zarządu (reprezentujących Eurosystem)⁹⁹.

Rada SEPA nie ingeruje w kompetencje ani zadania powierzone innym strukturom działającym w celu realizacji SEPA na poziomie unijnym, jak i krajowym. Rada nie posiada kompetencji prawodawczych.

Wdrożenie SEPA wymaga zaangażowania podmiotów na szczeblu krajowym w państwach członkowskich. We wszystkich państwach członkowskich należących do strefy euro (a także w prawie wszystkich państwach pozostających poza tą strefą) powołano komitety koordynacyjne ds. SEPA, w których aktywnie uczestniczą narodowe banki centralne, a których zadaniem jest koordynowanie i monitorowanie wdrażania SEPA¹⁰⁰. W Polsce funkcję taką pełni SEPA Polska, działająca przy Związku Banków Polskich. W ramach jej struktury funkcjonują: Sekretariat SEPA Polska, w skład którego wchodzi Koordynator Krajowy Programu SEPA oraz Zastępca Koordynatora Krajowego Programu SEPA, SEPA Forum Polska, Forum Koordynatorów Krajowych SEPA oraz Grupy Robocze. Sekretariat SEPA Polska stanowi centralny ośrodek koordynacji o mocy wykonawczej w strukturze

---

⁹⁹ Zob. skład Rady SEPA ustalony 27.10.2011 r.

http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/council/members_en.pdf

¹⁰⁰ Komunikat Komisji Europejskiej, *Dokończenie budowy jednolitego obszaru płatności w euro (SEPA): plan działania na lata 2009-2012*, Bruksela, 10.9.2009., KOM(2009) 471 wersja ostateczna, s. 13.

SEPA Polska a także pełni funkcję NASO (National Adherence Support Organization), czyli Krajowej Organizacji Wspierającej Banki w Przystępowaniu do Systemów SEPA. Zadaniem NASO jest zapewnienie efektywnego i terminowego uruchomienia Systemu w ramach SEPA¹⁰¹. NASO stanowi łącznik pomiędzy przyszłym uczestnikiem a Europejską Radą ds. Płatności, będąc pierwszym punktem kontaktowym dla uczestnika w sprawach SEPA, ułatwiającym jemu proces przystępowania¹⁰². SEPA Forum Polska¹⁰³ (SFP) jest ciałem sterującym programem, a także płaszczyzną w ramach której wypracowywane są propozycje w sprawach międzybankowych i wspólnej polityki SEPA. Forum Koordynatorów Krajowych SEPA jest ciałem opiniodawczym składającym się z przedstawicieli banków, którzy koordynują projekty SEPA wewnątrz reprezentowanych instytucji. Najważniejszym elementem SEPA Polska, stanowiącym kluczowy merytorycznie element struktury są Grupy Robocze. Głównym ich zadaniem jest przygotowywanie procesu i harmonogramu implementacji dla poszczególnych instrumentów, przeprowadzanie analiz, oraz wypracowywanie strategii i nowych rozwiązań¹⁰⁴. Analizą koncepcji budowy SEPA w zakresie płatności mobilnych zajmuje się Grupa Robocza ds. płatności mobilnych. Do jej zadań należy także formułowanie wspólnych stanowisk polskiego sektora bankowego i opiniowanie materiałów dot. płatności mobilnych. W przypadku wypracowania przez EPC paneuropejskiego rozwiązania, grupa ta będzie odpowiedzialna za wdrażanie/adaptację standardów SEPA w zakresie płatności mobilnych¹⁰⁵.

We wdrażanie SEPA w Polsce istotnie zaangażowany jest Narodowy Bank Polski, którego przedstawiciele uczestniczą w charakterze obserwatorów w pracach Grup Roboczych, SFP oraz w Forum Koordynatorów Krajowych gdzie opiniują przedstawione przez nie dokumenty i projekty rekomendacji. NBP poprzez Radę ds. Systemu Płatniczego¹⁰⁶

---

¹⁰¹ http://www.sepapolska.pl/sepa_polska/naso.html

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ W skład SEPA Forum Polska wchodzi: Przedstawiciel ZBP w Zgromadzeniu Plenarnym EPC – Dyrektor Generalny, Dyrektor Departamentu ds. Systemu Płatniczego w NBP- w charakterze obserwatora, Przedstawiciel PKO BP w Zgromadzeniu Plenarnym EPC, Krajowy Koordynator SEPA w ZBP, Zastępca Koordynatora SEPA w ZBP, Przewodniczący Komitetu ds. Systemu Płatniczego, Przewodniczący Rady Bankowości Elektronicznej, Przewodniczący Rady Wydawców Kart Bankowych, Przewodniczący Komitetu Agentów Rozliczeniowych, Przedstawiciel KIR S.A., Przewodniczący grup roboczych funkcjonujących w ramach SEPA PL, oraz Członkowie grup roboczych w EPC.

¹⁰⁴ SEPA Polska, Krajowy Plan Implementacji i Migracji SEPA, Wersja 3.0., s. 8.

http://www.sepapolska.pl/files/Krajowy_Plan_Implementacji_i_Migracji_SEPA.pdf

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Rada ds. Systemu Płatniczego została powołana w czerwcu 1998 r. na mocy uchwały nr 14/98 Zarządu NBP z 10 czerwca 1998 r. Pełni rolę opiniodawczo-doradczą Zarządu Narodowego Banku Polskiego. Radzie przewodniczy wiceprezes NBP – pierwszy zastępca prezesa NBP. Jego zastępcą jest prezes Związku Banku Polskich. W skład Rady wchodzi także m.in: przedstawiciel ministra finansów, szef nadzoru finansowego, zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej, Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych, przedstawiciel cen-

bieżąco śledzi postęp prac nad realizacją projektu SEPA w Polsce a także podejmuje działania promujące obrót bezgotówkowy oraz migrację na instrumenty SEPA.

2.2. Podstawy i instrumenty regulacji prawnej usług płatniczych

Podstawy prawne integracji europejskiego rynku usług finansowych, w tym usług płatniczych stanowi Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹⁰⁷ (wcześniej: Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską¹⁰⁸) oraz Traktat o Unii Europejskiej¹⁰⁹. Zgodnie z art. 3 ust. 3 TUE Unia ustanawia rynek wewnętrzny, art. 26 ust. 2 TfUE rynek ten obejmuje obszar bez granic wewnętrznych w których jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału, zgodnie z postanowieniami Traktatów.

Fundamentalne znaczenie dla koncepcji stworzenia jednolitego rynku usług płatniczych ma swoboda przepływu kapitału i płatności. Liberalizacja przepływu kapitału i płatności niekwestionowanie ułatwiła dokonywanie transgranicznych transferów pieniężnych w granicach UE¹¹⁰. Swoboda przepływu kapitału jest ściśle powiązana ze swobodą świadczenia usług (finansowych) a konkretnie umożliwiającą lokowanie (inwestowanie) kapitału. Swoboda płatności nierozdzielalnie połączona jest ze swobodą przepływu towarów, kapitału i świadczenia usług.

Ustanowiona w art. 63 TfUE (dawny art. 56 TWE) swoboda przepływu płatności ma na celu umożliwienie zobowiązanemu do zapłaty określonej sumy pieniężnej w kontekście dostawy towarów lub usług dobrowolne wykonanie zobowiązania umownego bez zbędnych ograniczeń a wierzycielowi bezproblemowe odebranie takiej płatności¹¹¹. Przepływ płatności polega na transferze środków pieniężnych stanowiących wynagrodzenie za świadczenia

---

trum rozliczeniowego kart płatniczych, Dyrektor Generalny Poczty Polskiej oraz prezesi kilku banków komercyjnych wskazanych przez Związek Banków Polskich.

<http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/rada/rada.html>

¹⁰⁷ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012 s. 47), dalej: TfUE

¹⁰⁸ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, (wersja skonsolidowana: DZ. Urz. WE C 321E z 29.12.2006, s. 37) dalej: TWE

¹⁰⁹ Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13), dalej: TUE

¹¹⁰ D. Mavromati, *The Law of Payment Services in the UE: The EC Directive on Payment Services in the Internal Market*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2008, s. 24.

¹¹¹ Wyrok ETS z dnia 22 czerwca 1999r. w Sprawie C-412/97 *ED Srl v. Italo Fenocchio*, Zb. Orz. 1999, s. I-3845

wzajemne na podstawie zawartej uprzednio umowy podstawowej¹¹². Pojęcie przepływu kapitału wiąże się przede wszystkim z inwestycjami kapitałowymi oraz inwestycjami w nieruchomości. Pojęcie przepływu kapitału obejmuje zarówno fizycznie przepływy wartości majątkowych i tzw. transakcje niewidoczne¹¹³ (*invisible transaction*) takie jak np. marże i opłaty bankowe; różnice, zabezpieczenia i depozyty należne z tytułu operacji dokonywanych na towarowym rynku terminowym, podatki, kary pieniężne¹¹⁴. W określeniu pojęcia przepływu kapitału wykorzystuje się czasem załącznik nieobowiązującej dyrektywy 88/361/EWG¹¹⁵, w którym zawarto nomenklaturę „przepływów kapitału” obejmującą m.in. operacje na rachunkach bieżących i depozytowych instytucji finansowych, a także pożyczki pieniężne i kredyty.

Swoboda przepływu kapitału i płatności jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania pozostałych swobód. Uściślenie zawarte w art. 57 TfUE (dawny art. 50 TWE) zgodnie z którym usługami są świadczenia, które nie są objęte postanowieniami o swobodnym przepływie towarów, kapitału i osób nie przesądza pierwszeństwa pomiędzy określonymi swobodami¹¹⁶. Zgodnie z art. 58 ust. 2 TfUE (dawny art. 51 ust. 2 TWE) liberalizacja usług bankowych i ubezpieczeniowych związanych z przepływem kapitału jest realizowana w zgodzie z liberalizacją przepływu kapitału.

Instrumentami integracji rynku europejskiego, w tym usług finansowych (usług płatniczych) jest system pochodnych aktów prawnych, na który w znaczeniu ścisłym składają się: wiążące w całości i stosowane bezpośrednio rozporządzenia, wiążące państwa członkowskie w odniesieniu do rezultatu dyrektywy oraz wiążące w całości adresatów decyzje. Aktami prawa wspólnotowego, nie będącymi prawem wtórnym *sensu stricto* są także wymienione w art. 288 TfUE, niewiążące zalecenia i opinie. Jednocześnie Traktat nie zabrania wydawania innych niż wymienione aktów prawa wspólnotowego¹¹⁷, stanowiących wspólnie z zaleceniami i opiniami tzw. miękkie prawo unijne. Do aktów nietypowych można zali-

---

¹¹² Wyrok ETS w połączonych sprawach C-286/82 i C-26/83, *Graziana Luisi i Giuseppe Carbone v. Ministero del Tesoro*, Zb. Orz. 1984, s. 379 [za:] D. Wojtaczek, *Usługi bankowe...*, op. cit. s.46.

¹¹³ Zob. Załącznik do Dyrektywy Rady 63/474/EWG z 30.07.1963 liberalizująca transfery związane z transakcjami niewidocznymi niezwiązanymi z przepływem towarów, usług, kapitału i osób (Dz. Urz. UE 125 z 30.06.1963, s.2240).

¹¹⁴ D. Mavromati, *The Law of Payment Services...*, op. cit. s.31.

¹¹⁵ Dyrektywa Rady 88/361/EWG z dnia 24 czerwca 1988 r. w sprawie wykonania art. 67 Traktatu (Dz. Urz. WE L 178 z 08.07.1988, s.5).

¹¹⁶ Wyrok ETS z dnia 3 października 2006 r. w sprawie C 452/04, *Fidium Finanz AG v. Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht*, Zb. Orz. 2006, s. I-09521.

¹¹⁷ Z. Brodecki, *Prawo integracji w Europie*, Wyd. 3, LexisNexis, Warszawa, 2009, s. 95.

czyć akty jednostronne wydawane przez instytucje unijne, takie jak uchwały, deklaracje, komunikaty i raporty Komisji Europejskiej, akty zwyczajowe, a także ogólne wytyczne oraz wspólne działania, stanowiska i zasady ich realizacji określone w art. 25 i 26 TUE¹¹⁸. Prawem miękkim, niezaliczanym do aktów nietypowych będą także dokumenty o charakterze przygotowawczo-informacyjnym, jak zielone czy białe księgi, programy działań, a także dokumenty informacyjne, jak wytyczne wskazujące sposób interpretacji określonych przepisów prawa unijnego, a także rezolucje i kodeksy postępowania, których celem jest ustanowienie nowych lub formułowanie dalszych kierunków działań w określonym obszarze¹¹⁹.

2.3. Źródła europejskiego prawa usług płatności mobilnych

Podstawowym aktem prawnym dla usług płatniczych jest obecnie, kilkakrotnie wspomniana w poprzednim rozdziale, PSD czyli Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE I 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE. PSD przede wszystkim służy realizacji swobody przedsiębiorczości, za pomocą pełnej harmonizacji.

Konieczność harmonizacji wynikała z faktu, że rynki usług płatniczych państw członkowskich działały w oderwaniu od siebie, ich organizacja miała wymiar krajowy, a na ramy prawne usług płatniczych składało się dwadzieścia siedem krajowych systemów prawnych¹²⁰. Wcześniej podejmowane na poziomie wspólnotowym środki okazały się niewystarczające dla ustanowienia rynku wewnętrznego. Dyrektywa ta ma charakter kompleksowy, składa się z 96 artykułów podzielonych na sześć tytułów, zawiera normy o charakterze mieszanym, zarówno prywatno-, jak i publicznoprawnym.

PSD konsoliduje wcześniejsze regulacje:

- dyrektywę 97/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 1997 r. w sprawie transgranicznych przelewów bankowych (Dz. Urz. WE L 43 z 14.02.1997, s. 25)

---

¹¹⁸ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, op. cit. s. 87.

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Punkt 2 preambuły PSD.

- zalecenie Komisji 87/598/EWG z dnia 8 grudnia 1987 r. w sprawie europejskiego kodeksu właściwego zachowania w zakresie elektronicznych instrumentów płatności (dotyczące relacji między instytucjami finansowymi, handlowcami i dostawcami usług a konsumentami) (Dz. Urz. WE L 365z 24 .12.1987, s. 72);
- zalecenie Komisji 88/590/EWG z dnia 17 listopada 1988 r. dotyczące systemów płatności, w szczególności relacji między posiadaczem a wydawcą karty,
- zalecenie Komisji 97/489/WE z dnia 30 lipca 1997 r. dotyczące transakcji dokonywanych przy użyciu elektronicznych instrumentów płatniczych a w szczególności związku między wydawcą a posiadaczem (Dz. Urz. WE L 208 z 02.08.1997, s. 52).

Dyrektywa wprowadza jednolity katalog dostawców usług płatniczych. Świadczenie usług płatniczych przez podmioty inne niż uprawnione, wymaga uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej (art. 5 PSD). Jednocześnie PSD wprowadza jednolity katalog usług płatniczych.

Uzupełnienie PSD stanowi rozporządzenie (WE) nr 924/2009¹²¹ Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie i oraz uchylające rozporządzenie nr 2560/2001¹²²; rozporządzenie (UE) nr 260/2012¹²³ Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmiana rozporządzenia (WE) nr 924/2009. Rozporządzenie 260/2012 powszechnie określane jako rozporządzenie migracji do SEPA uważane jest za krytyczny i kluczowy etap działań podejmowanych w sektorze usług bankowych w celu budowy Jednolitego Obszaru Płatności dla płatności detalicznych w euro.

Rozważając europejskie regulacje prawne usług płatniczych, warto zwrócić również uwagę na zalecenie 2011/442/UE Komisji z 18.7.2011 r. skierowane do państw członkowskich w sprawie dostępu do zwykłego rachunku płatniczego¹²⁴, które powinno być stosowane w związku z przepisami PSD.

Istotnie powiązaną z regulacjami usług płatniczych, w tym usług mobilnych jest druga dyrektywa o pieniądzu elektronicznym (EMD II) czyli dyrektywa Parlamentu Europejskiego

¹²¹ Dz. Urz. WE L 266 z 09.10.2009, s. 11

¹²² Rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.12.2001 r. a sprawie płatności transgranicznych w euro (Dz. Urz. WE L 344 z 28.12.2001, s. 13)

¹²³ Dz. Urz. UE L 94 z 30.03.2012, s. 22.

¹²⁴ Dz. Urz. UE L 190 z 21.7.2011, s. 87.

i Rady 2009/110/WE z 16.9.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE. Podobnie jak PSD, EMD II oparta jest o zasadę wysokiej harmonizacji. Jednocześnie między PSD a EMD II zachodzi ścisła korelacja. EMD II jest aktem komplementarnym w stosunku do PSD, chociaż samo ściśle uregulowanie prawne wydawania pieniądza elektronicznego jest zdecydowanie wcześniejsze.

Usługi płatności mobilnych, w szczególności w wyniku zaangażowania wielu zróżnicowanych podmiotów w ich świadczenie, oraz wykorzystania wartości przedpłaconych reprezentują wysoki poziom ryzyka ich wykorzystania do wprowadzania do obrotu pieniędzy pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. W Unii Europejskiej najistotniejszymi regulacjami mającym przeciwdziałać takowym praktykom jest dyrektywa 2005/60/WE z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu¹²⁵ oraz stanowiące transpozycję zalecenia specjalnego VII o przekazach pieniężnych Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (*Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF*) rozporządzeniem (WE) nr 1781/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. w sprawie informacji o zleceniodawcach, które towarzyszą przekazom pieniężnym¹²⁶.

Najdłużej funkcjonującym na rynku modelem płatności mobilnych są płatności za pomocą usług o podwyższonej wartości tzw. *Premium Rate Services (Premium SMS, Audio-text Premium)* które, w znacznej części zostały wyłączone spod regulacji usług płatniczych (choć pozostaje to kwestią kontrowersyjną). Stąd też usługi PRS w ramach których świadczony jest tzw. kontent na telefony komórkowe (np. dzwonki, aplikacje, video, tapety, gry itp.) podlegają regułom ogólnym świadczenia usług drogą elektroniczną, w tym przede wszystkim dyrektywie 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym)¹²⁷. Istotne znaczenie ma także dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady

¹²⁵ Dz. Urz. WE L 309 z 25.11.2005, s. 15 z późn. zm.

¹²⁶ Dz. Urz. WE L 345 z 8.12.2006, s. 1 z późn. zm.

¹²⁷ Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1.

oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady¹²⁸. Usługi transmisyjne w oparciu o które świadczona jest usługa Premium uregulowane zostały głównie za pomocą dyrektywy 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywa o usłudze powszechnej)¹²⁹. Istotną dla usług o podwyższonej opłacie jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/136/WE¹³⁰ z dnia 25 listopada 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, dyrektywę 2002/58/WE dotyczącą przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów.

Istotne znaczenie dla rozwoju rynku usług płatniczych i bezpieczeństwa użytkowników tych usług ma zapewnienie odpowiedniej ochrony danych wrażliwych. W zakresie nieobjętym regulacjami szczególnymi do świadczenia usług płatności mobilnych znajdzie zastosowanie dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych¹³¹ oraz dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej)¹³².

---

¹²⁸ Dz. Urz. UE L 319 z 22.11.2011, s. 34.

¹²⁹ Dz. Urz. WE L 108 z 24.4.2002, s. 51 z późn. zm.

¹³⁰ Dz. Urz. WE L 337 z 18.12.2009, s. 11.

¹³¹ Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.2003, s. 31 z późn. zm.

¹³² Dz. Urz. WE L 201 z 31.07.2002, s. 37 z późn. zm.

2.4. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urzędów przenośnych

Dnia 11 stycznia 2012 r. Komisja Europejska wydała Zieloną Księgę: „W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urzędów przenośnych”¹³³ (dalej: Zielona Księga). Poruszone w niej kwestie były przedmiotem konsultacji publicznych z udziałem przedstawicieli uczestników rynku w których zostały wyrażone ich opinie, wymagania oraz oczekiwania wobec Jednolitego Rynku płatności. Celem konsultacji było zidentyfikowanie obszarów, których regulacja prawna jest niewystarczająca dla efektywnej integracji europejskiego rynku płatności bezgotówkowych. Analiza podsumowania uzyskanych podczas konsultacji odpowiedzi¹³⁴, pozwala na wskazanie oczekiwanych przez uczestników rynku kierunków przyszłych zmian regulacji usług płatniczych.

20 listopada 2012 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję dot. płatności realizowanych kartami płatniczymi, przez internet i za pośrednictwem urzędów przenośnych¹³⁵, w której dostrzegając znaczenie samoregulacji opartej na zasadach rynkowych i współpracy między wszystkimi zainteresowanymi stronami uznaje jednak, że ze względu na sprzeczne interesy, w celu osiągnięcia pożądanego wyników w możliwych do przyjęcia ramach czasowych, konieczne jest podjęcie odpowiednich działań legislacyjnych. W związku z tym Parlament Europejski oczekuje wystąpienia przez Komisję z niezbędnymi wnioskami ustawodawczymi w celu zapewnienia rzeczywistego obszaru SEPA dla płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urzędów przenośnych. Działania ustawodawcze, mają zapewnić bezpieczeństwo płatności, uczciwą konkurencję, szeroki dostęp do usług finansowych, ochronę danych osobowych oraz przejrzystość usług dla konsumentów.

W rezolucji podkreślono także konieczność posiadania jasnej i kompleksowej wizji obszaru SEPA dla płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za

---

¹³³ KOM(2011) 941 wersja ostateczna.

¹³⁴ *Feedback statement on European Commission Green Paper “Towards an integrated European market for card, internet and mobile payments”*, 27.6.2012, http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/cim/gp_feedback_statement_en.pdf

¹³⁵ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 listopada 2012 r. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urzędów przenośnych (2012/2040(INI)) P7_TA-PROV(2012)0426.

pośrednictwem urzędów przenośnych, a w związku z tym konieczności przedstawienia wytycznych i harmonogramów niezbędnych dla realizacji podstawowego celu polegającego na eliminacji różnic między płatnościami transgranicznymi i krajowymi.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego nie ma charakteru wiążącego, ale może być odczytana jako żądanie skierowane w stronę Komisji Europejskiej do przyjęcia bardziej aktywnej postawy w kreowaniu ram funkcjonowania rynku usług płatniczych, co może mieć istotny wpływ na ten rynek. Jako akt prawa miękkiego wskazuje kierunki przyszłych działań legislacyjnych w wielu istotnych kwestiach na szczeblu europejskim.

Parlament Europejski z jednej strony wyraził zaniepokojenie nadmiernym regulowaniem rynków płatności realizowanych przez internet i za pośrednictwem urządzeń mobilnych, co może zniechęcać do innowacji oraz utrudniać wykształcenie się, będącego obecnie w fazie rozwoju rynku. Jednocześnie jednak wskazał na wiele obszarów, w których domaga się podjęcia działań mających istotny wpływ na ramy funkcjonowania płatności mobilnych.

Zdaniem Parlamentu w zakresie wdrażania standardów i egzekwowania przepisów, konieczny jest bardziej aktywny udział Komisji oraz EBC. Utworzenie wspólnych standardów technicznych na zasadzie otwartego dostępu pozwoli w ocenie Parlamentu nie tylko zwiększyć konkurencyjność europejskiej gospodarki i funkcjonowania rynku wewnętrznego, ale także sprzyjałoby interoperacyjności oraz wpływało na podwyższenie poziomu bezpieczeństwa, z korzyścią zarówno dla konsumentów, jak i akceptantów. Zauważono, że podobnie jak w przypadku płatności elektronicznych brak konkretnych ram europejskich dla płatności mobilnych, które uwzględniałyby standardy techniczne, bezpieczeństwo, interoperacyjność oraz współpracę między uczestnikami rynku, rodzi ryzyko rozdrobnienia rynku¹³⁶.

Podobnie jak w przypadku usług płatniczych z użyciem tradycyjnych kart płatniczych, tak i w stosunku do płatności mobilnych uczestnicy rynku oczekują na uregulowanie sytuacji prawnej związanej z opłatami *interchange*. Opłata *interchange* jest zagadnieniem złożonym, które od wielu lat stanowi przedmiot sporu pomiędzy sektorem bankowym (bankami i organizacjami kart płatniczych), przedsiębiorcami akceptującymi płatności kartami płatniczymi oraz organami antymonopolowymi wielu państw¹³⁷. Opłata ta stanowi element charakterystyczny czterostronnych systemów kart płatniczych. Stanowi ona prowizję wpłaconą przez agenta rozliczeniowego na rzecz wydawcy instrumentu płatniczego od każdej

---

¹³⁶ Zielona Księga..., op. cit. s. 7.

¹³⁷ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit., s. 109.

bezugotówkowej transakcji dokonanej przy użyciu tego instrumentu. Kosztem opłaty *interchange* obciążani są *de facto* akceptanci, w ramach opłaty akceptanta (ang. *Merchant Service Charge – MSC*)¹³⁸. Ze względu na miejsce dokonania transakcji rozróżnia się opłaty *interchange* krajowe – pobierane od transakcji dokonywanych kartą płatniczą (odpowiednio innym instrumentem płatniczym) w kraju w którym została ona wydana, wewnątrzregionalne – pobierane od transakcji akceptowanych poza krajem wydania karty, ale w tym samym regionie geograficznym, oraz międzyregionalne - od transakcji dokonywanych pomiędzy kontynentami¹³⁹.

Przedmiotem analiz Komisji Europejskiej, a także Rezolucji Parlamentu Europejskiego były wielostronne opłaty *interchange* –WOI (ang. *Multilateral Interchange Fee – MIF*) od transakcji transgranicznych dokonywanych na obszarze EOG. Określenie „wielostronna” (ang. *multilateral*) wskazuje, że jej wysokość ustalana jest jednakowo dla większej ilości uczestników systemu, nie zaś w drodze indywidualnych porozumień pomiędzy poszczególnymi wydawcami a konkretnymi agentami rozliczeniowymi¹⁴⁰. W literaturze polskojęzycznej można spotkać się z zastosowaniem określenia „wielostronna opłata *interchange*” jako odnoszącego się wyłącznie do transakcji międzynarodowych, w odróżnieniu od „wewnątrz krajowych opłat *interchange*”¹⁴¹. Podstawą ustalenia WOI są regulaminy systemów płatniczych.

W Rezolucji Parlament Europejski wskazał, że obecnie przyjmowany model biznesowy płatności kartą pozwala na stosowane wygórowanych opłat *interchange*, które przewyższają faktyczny koszt finansowania systemu i stanowią główną przeszkodę dla konkurencji na rynku płatności. Parlament Europejski stanął na stanowisku, że kwestia WOI powinna zostać uregulowana na szczeblu europejskim, co w jego opinii ma zapewnić nowym podmiotom na rynku łatwiejszy dostęp do świadczenia międzynarodowych usług *acquiringu*, tym samym dając akceptantom rzeczywisty wybór systemów płatności (autoryzacji i rozliczeń) z których chcą korzystać. W rezolucji wskazano, że zgodnie z art. 5 rozporządzenia (UE) nr 260/2012 ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro przewiduje, iż po dniu 1 lutego 2017 r. nie

---

¹³⁸ Zob. NBP, *Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, Warszawa 2012, s.43 – 46.

http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/interchange.pdf

¹³⁹ Ibidem, s.43.

¹⁴⁰ L. Repa, A. Malczewska, A. C. Teixeira, E. Martinez Rivero, *Commission prohibits MasterCard's multilateral interchange fees for cross-border card payments in the EEA*, EC Competition Policy Newsletter 2008, Nr 1, s. 1.

¹⁴¹ Zob. R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze ...*, op. cit., s. 110,156.

będzie można stosować żadnych WOI od pojedynczych transakcji za pomocą tych instrumentów stąd, też Parlament zaapelował o przyjęcie takiego samego podejścia w odniesieniu do płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych. W postulacie wyrażonym w punkcie 41 Rezolucji wyrażona została idea, odnosząca się do korzyści z niskich i jednakowych stawek WOI. W ocenie PE, osiągnięcie pełnej akceptacji płatności kartą płatniczą w ramach SEPA wymaga wprowadzenia jednolitego niskiego progu (możliwie redukcji do poziomu zerowego) stawek WOI. Ostatecznie koszty akceptacji mają zostać zbliżone dla wszystkich rodzajów instrumentów płatniczych oraz niezależnie od systemu w jakiej został wydany instrument. Zbyt szybkie wyrównywanie stawek interchange może jednak spowodować spowolnienie dynamiki innowacji w zakresie płatności, w tym będących dopiero w początkowej fazie rozwoju usług płatności mobilnych.

Ponadto Parlament Europejski wskazał, że modele biznesowe czterostronnych a także, trójstronnych i mieszanych systemów płatności, a także wszyscy inni nowi uczestnicy rynku powinny być traktowane jednakowo, aby zapewnić wszystkim równe szanse oraz pobudzać konkurencję i tym samym sprzyjać przejrzystości dla dobra konsumentów i akceptantów. Chociaż wskazane założenia brzmią przekonująco, to przy wcielaniu w życie tego postanowienia, mogą powstać wątpliwości co do konkretnego znaczenia terminu „jednakowe traktowanie”.

Kontrowersje wzbudzają także opłaty typu *surcharge*, pobierane przez akceptantów od płatników, za użycie określonego instrumentu płatniczego. Aktualnie zgodnie z art. 52 ust. 3 PSD poszczególne państwa członkowskie na zasadzie opcji narodowej mogą zabronić odbiorcy pobierania opłat od płatnika lub ograniczyć to prawo, mając na względzie potrzebę pobudzania konkurencji i propagowania korzystania z wydajnych instrumentów płatniczych. W rezolucji Parlament Europejski wskazał, że stosowanie narzutów (opłat *surcharge*) uzależnionych wyłącznie od wybranej przez płatnika metody płatności może być nadużywane w celu uzyskania dodatkowych dochodów przez akceptanta (odbiorcę płatności). W rezolucji rozważana jest możliwość wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania dodatkowych opłat wynikających z wyboru określonego instrumentu płatniczego¹⁴². PE wskazał także, na konieczność zapewnienia transparentności elementów składających się na wszystkie pobierane opłaty.

Podsumowując podejmowane działania organów Unii Europejskiej w kierunku zintegrowania rynku płatności realizowanych za pomocą urządzeń mobilnych, należy podkre-

---

¹⁴² Zob. Punkt 48 i 51 Rezolucji.

ślić, te które mają za zadanie zapewnienie właściwego i jednolitego egzekwowania już istniejących przepisów. W dyskusji nad przeprowadzaną przez Komisję Europejską rewizją PSD, wskazuje się na potrzebę zmiany regulacji dotyczących wyłączenia z zakresu przedmiotowego dyrektywy transakcji określonych w art.3 lit 1) PSD. Aktualne rozróżnienie pomiędzy transakcjami płatniczymi wykonywanymi przy użyciu urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych w których operator działa jedynie jako pośrednik w płatności (objęte PSD) a tymi w których działalność operatora nie ogranicza się do samej transakcji płatniczej (wyłączone z PSD) wydaje się w całości niemożliwe do zastosowania¹⁴³. Ponadto, mając wzgląd na nowe rozwiązania płatności mobilnych i internetowych coraz częściej poddawane jest w wątpliwość, czy takie wyłączenie jest dalej uzasadnione. Zauważa się również potrzebę wprowadzenia większej przejrzystości prawnej w stosunku do poleceń przelewu oraz płatności kartą dokonywanych za pomocą urządzeń cyfrowych¹⁴⁴.

2.5. Samoregulacja

Jak wielokrotnie wspomiano, istotną rolę w kształtowaniu jednolitego rynku usług płatniczych SEPA, w tym płatności mobilnych, odgrywa proces samoregulacji. Pojęcia samoregulacji (*self-regulation*) oraz współtworzenia prawa (*co-regulation*) służą określeniu alternatywnych mechanizmów regulacji w Unii Europejskiej będących wyrazem, zapoczątkowanej w 2002 r. komunikatem Komisji Europejskiej: „Plan działania: w sprawie uproszczenia i poprawy otoczenia regulacyjnego”¹⁴⁵, polityki lepszej regulacji. Ich wspólną cechą jest istnienie pewnej formy związku pomiędzy wiążącą legislacją z dobrowolnymi porozumieniami w określonym obszarze¹⁴⁶.

Polityka lepszego tworzenia prawa oparta o udział w nim adresatów norm, ma służyć przyspieszeniu integracji rynku usług finansowych (płatniczych), ułatwić i pobudzić proces legislacyjny, dostosować przyjmowane rozwiązania prawne do zmian w otoczeniu rynko-

---

¹⁴³ European Commission, *Further Discussion on the Review of Directive 2007/64/EC on Payment Services in the Internal Market*, 1.10.2012, PC/012/12., s. 6.

www.piiit.org.pl/piit2/redirect.jsp?place=galleryStats&id=14469

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ Komunikat Komisji Europejskiej: Action plan “Simplifying and improving the regulatory environment”, Bruksela, 5.06.2002 r., COM(2002) 278 final.

¹⁴⁶ E. Best, *Alternative Regulations or Complementary Methods? Evolving Options in European Governance*, *Eipascope* 2003, Nr 1, s. 3.

wym oraz zwiększyć przejrzystość, a także zwiększyć stopień akceptacji prawa unijnego zarówno przez systemy prawa państw członkowskich, jak i otoczenie rynkowe¹⁴⁷.

W międzyinstytucjonalnym porozumieniu w sprawie lepszego stanowienia prawa z 16 grudnia 2003 r.¹⁴⁸, przez samoregulację rozumie się mechanizm umożliwiający podmiotom gospodarczym, partnerom społecznym, organizacjom pozarządowym czy stowarzyszeniom przyjmowanie wspólnych wytycznych na szczeblu europejskim, w szczególności w formie kodeksów czy porozumień branżowych (pkt 22). Samoregulacja w odróżnieniu od współregulacji nie wymaga podjęcia działań legislacyjnych, jakkolwiek nie wyklucza przyjęcia odpowiedniego aktu ustawodawczego, jeżeli regulacja danej dziedziny mieści się w przyznanych Unii kompetencjach, a proces samoregulacji okazał się zbyt mało efektywny bądź niezgodny z prawem lub celami traktatowymi. W przypadku podjęcia wiążących środków legislacyjnych na skutek wcześniejszych działań samoregulacyjnych sektora popartych ewentualnie zaleceniami instytucji unijnych, można zacząć mówić o formie współtworzenia prawa¹⁴⁹. Samoregulacja *sensu stricto*, stanowi inicjatywę oddolną interesariuszy, w cieniu istniejących regulacji prawych, ale bez udziału organów publicznych¹⁵⁰. Przyczyną podjęcia współpracy pomiędzy konkurencyjnymi podmiotami w celu ustalenia wspólnych ram, standardów działania jest często obawa przed regulacją odgórną - ustawową. Istotnym czynnikiem powodzenia podejmowanych działań jest ustalenie wspólnej reprezentacji, która ma na celu zapewnić skuteczną komunikację pomiędzy interesariuszami, władzami oraz opinią publiczną¹⁵¹. W tym celu tworzone są sektorowe organizacje samoregulujące (*self-regulatory organizations* – SRO), zrzeszające instytucje danego sektora¹⁵².

Samoregulacja sektora usług płatniczych polegająca na opracowywaniu i stopniowym przyjmowaniu standardów przez uczestników rynku pozwala na zachowanie elastyczności regulacji i szybsze dostosowanie się do wyzwań technologicznych wynikających z podatności tego rynku na wprowadzanie innowacji¹⁵³. Jak zostało to wspomniane wcześniej, procesy samoregulacji prowadzone przez sektor bankowy koordynuje Europejska Rada ds. Płatności. Należy jednak zwrócić uwagę, że projekt SEPA nie może być uznany za samoregulację *sensu stricto*. Należy odnotować głos G. Hartsink'a – przewodniczącego EPC, który

¹⁴⁷ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, op. cit. s. 98.

¹⁴⁸ Interinstitutional agreement on better law-making (Dz. Urz. WE C 321 z 31.12.2003, s. 1)

¹⁴⁹ L. Senden, *Soft law, self-regulation and co-regulation in European Union: Where do they meet?*, *Electronic Journal of Comparative Law* 2005, vol. 9 No. 1, s. 12.

¹⁵⁰ E. Best, *Alternative Regulations...*, op. cit. s. 3.

¹⁵¹ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit. s. 485.

¹⁵² Ibidem.

¹⁵³ M. Szpringer, *Karty płatnicze w koncepcji SEPA*, Warszawa 2008, s. 21 – 22 <http://www.sepapolska.pl/files/Karty-patnicze-w-koncepcji-SEPA-wersja-ostateczna.pdf>

w swoim artykule, wezwał europejskie organy władzy do powstrzymania się od twierdzenia, że SEPA jest „projektem samoregulacji prowadzony przez sektor bankowy” i podkreślił, że SEPA jest inicjatywą integracji Unii Europejskiej poprzez prawo oraz wspólną politykę, która zakłada udział sektora bankowego, ale nie czyni EPC organem odpowiedzialnym za jego realizację¹⁵⁴.

2.5.1. Jednolity zestaw instrumentów płatniczych SEPA

Jednym z założeń SEPA jest wprowadzenie wspólnych standardów regulacyjnych i technologicznych dla instrumentów płatniczych. Trzema podstawowymi instrumentami w zakresie którego dokonuje się ujednoczenie są:

- polecenie przelewu SEPA (SCT – *SEPA Credit Transfer*)
- polecenie zapłaty SEPA (SDD – *SEPA Direct Debit*)
- płatność kartą płatniczą SEPA (SCF – *SEPA Card Frameworks*)

Stworzenie schematów dla poszczególnych instrumentów czyli jednolitych zbiorów zasad, praktyk, standardów lub wytycznych wdrożeniowych niezależnych od infrastruktury oraz wszelkich systemów płatności, które umożliwiają stosowanie określonego schematu, zostało zlecone Europejskiej Radzie ds. płatności. Stanowią one kluczowy element realizacji projektu SEPA. Dla polecenia przelewu jest to SEPA Credit Transfer Rulebook. Polecenie zapłaty zostało uregulowane dokumentami SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook i SEPA Business to Business Direct Debit Scheme Rulebook. Schematy SCT i SDD mają na celu zastąpienie krajowych rozwiązań jednolitymi paneuropejskimi. Przy czym o ile w stosunku do polecenia przelewu przed wprowadzeniem SEPA, istniało wiele modeli jego dokonywania także w relacjach międzynarodowych, to polecenie zapłaty SEPA, jest rozwiązaniem nowatorskim, instrument transgranicznego polecenie zapłaty wcześniej nie funkcjonował. Standaryzacja SCT i SDD obejmuje proces inicjowania, przetwarzania oraz zautomatyzowanego uzgadniania płatności (processing). Zbiory zasad określają ramy czasowe oraz koszty transferu środków dokonywanych za pomocą instrumentów SEPA, a także ustalają

---

¹⁵⁴ G. Hartsink „SEPA Regulation: European Legislator Mandates Migration to SEPA by 1 February 2014 in the Euro Area and Transfers the Responsibility for SEPA Scheme management to the European Commission, EPC Newsletter, 2012 Nr 13, s. 8. https://www.cgd.pt/English/International-Activity/Services-Business-Individuals/SEPA/Documents/EPC_Newsletter_300112_13.pdf

pewne standardy techniczne, jak numer rachunku IBAN i BIC oraz określenie formatu danych.

Zbiór zasad (*Rulebook*) schematu SEPA dla określonego instrumentu po podpisaniu porozumienia o przystąpieniu do schematu stanowi podstawowy element treści stosunku umownego pomiędzy uczestnikami schematu oraz administrującą nim EPC¹⁵⁵. Zbiory te podlegają prawu belgijskiemu; są sporządzone w języku angielskim, a w przypadku tłumaczeń wersja w języku angielskim jest rozstrzygająca¹⁵⁶.

Projekt SEPA nie przewiduje likwidacji krajowych systemów kartowych. SEPA Card Frameworks „to dokument polityczny, opisujący jak uczestnicy rynku kart, tacy jak systemy kartowe, banki wydające karty, banki obsługujące akceptantów i innych dostawców usług, muszą dostosować swoje bieżące operacje, aby były zgodne z wizją SEPA w zakresie płatności kartami w euro”¹⁵⁷. W celu dostosowania do wymogów sformułowanych w SCF, systemy krajowe mogą wybrać sposób dostosowania swojej działalności. W SCF wyrażono kilka opcjonalnych rozwiązań, w tym, polegające na zastąpieniu systemu lokalnego systemem międzynarodowym (np. Visa lub MasterCard). Innym możliwym rozwiązaniem jest dostosowanie krajowych systemów do wymogów SCF czy też tzw. *co-branding*, czyli wydawanie kart we współpracy jednocześnie z krajowym i międzynarodowym systemem kart. Powyższe rozwiązania nie stanowią zamkniętego katalogu, który uniemożliwiłby bankom obranie autorskiej metody implementacji zasad SCF.

Europejska Rada ds. Płatności uruchomiła schemat SCT 28 stycznia 2008 r., zaś schemat SDD uruchomiony został 2 listopada 2009 r. Ponieważ wysiłki branży bankowej podejmowane w ramach samoregulacji okazały się niewystarczające dla przyspieszenia uzgodnionego przejścia do wymienionych schematów zarówno po stronie podaży, jak i popytu, wydane zostało Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 260/2012 ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty¹⁵⁸. Rozporządzeniem przyjęto za ostateczny termin dostosowania się do podstawo-

---

¹⁵⁵ Zob. R. Kaszubski, A. Tupaj-Cholewa, *Prawo bankowe*, Wolters Kluwer – Oficyna, Warszawa 2010, s. 100. Harasim i in. *Europejski rynek płatności...*, op. cit. s. 88.

¹⁵⁶ Rozdział 5.14 SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, Version 6.1, 6 November 2012, EPC125-05.

¹⁵⁷ SEPA Polska, Związek Banków Polskich, *Jednolity Obszar Płatności w Euro – SEPA. Wpływ zmian na rynku płatności na podmioty prowadzące działalność gospodarczą*, s. 33.

http://www.sepapolska.pl/files/Wp322;yw_SEPA_i_PSD_na_podmioty_prowadz261;ce_dzia322;alno347;263;_gospodarcz261;.pdf

¹⁵⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009.

wych wymogów regulacji (zastąpienia krajowych schematów schematami SCT oraz SDD) – 1 lutego 2014 r. dla strefy euro, oraz 31 października 2016 r. dla krajów członkowskich spoza tej strefy.

Dotychczas działania podjęte w ramach SEPA obejmują instrumenty wykorzystywane w obrocie bezgotówkowym. Ustanowione ramy prawne w których funkcjonować mają ukształtowane w procesie samoregulacji instrumenty, dotyczą jedynie płatności bezgotówkowych. Odrębny schemat – instrument płatności SEPA nie został ukształtowany dla płatności pieniądzem elektronicznym.

Co prawda przedmiotem niniejszej pracy są działania podejmowane w zakresie integracji rynku płatności elektronicznych za pomocą urządzeń mobilnych, nie można jednak nie wspomnieć o znaczącej roli w systemie płatniczym jaką odgrywa obrót gotówkowy. Banknoty i monety wciąż stanowią dominującą formę płatności w transakcjach detalicznych, w szczególności niskokwotowych. Ustanowienie jednolitego rynku usług płatniczych, wymaga więc uregulowania także płatności gotówkowych. Plan działania zmierzający do utworzenia jednolitego rynku usług płatniczych w stosunku do instrumentów gotówkowych nazwany został *Single Euro Cash Area* – SECA, czyli Jednolitym Obszarem Płatności Gotówkowych w Euro. Najważniejszym dokumentem dla jego realizacji ustalony w wyniku współpracy EPC (*Cash Working Group*) oraz Eurosystemu (ESCB, Komitet ds. Banknotów – BANCO) jest opracowanie zasad ramowych oraz dobrych praktyk: *Single Cash Area Framework*, odnoszące się do dystrybucji pieniądza gotówkowego oraz jego transferowania i zwracania do obiegu. SECA będzie również prowadzić działania promujące obrót bezgotówkowy, zachęcając konsumentów i akceptantów do migracji z gotówki na elektroniczne instrumenty płatnicze.

2.5.2. SEPA for Mobile

Płatności mobilne nie stanowią odrębnego instrumentu płatniczego SEPA. Europejska Rada ds. Płatności wraz z podmiotami zainteresowanymi świadczeniem płatności mobilnych, podejmuje działania do rozwoju solidnego i bezpiecznego ekosystemu umożliwiającego inicjowanie oraz odbieranie płatności SEPA za pomocą telefonu komórkowego.

W 2010 r. EPC opracowała Białą Księgę dotyczącą płatności mobilnych, której ostatnia, czwarta wersja ukazała się w październiku 2012r.¹⁵⁹. W opracowaniu zawarto analizę bezstykowych i zdalnych płatności mobilnych. W ocenie EPC, usługi płatności mobilnych powinny zostać ukształtowane na bazie przyjętych schematów SEPA określonych w opracowanych zbiorach zasad (*EPC Rulebooks*) oraz *SEPA Cards Framework*, a także ogólnych standardach przyjętych dla usług świadczonych za pomocą telefonów komórkowych.

Europejska Rada ds. Płatności podejmuje działania dla dostosowania zasad przyjętych dla instrumentów SEPA oraz instrukcji do specyfiki usług mobilnych. Przedmiotem zainteresowania EPC jest specyfikacja:

- Bezstykowych Płatności Mobilnych SEPA Kartą Płatniczą
(*Mobile Contactless SEPA Card Payments*)
- Zdalnych Płatności Mobilnych SEPA Kartą Płatniczą
(*Mobile Remote SEPA Card Payments*)
- Zdalnych Płatności Mobilnych SEPA Poleceniem Przelewu
(*Mobile Remote SEPA Credit Transfer*)

Za kluczowy czynnik powodzenia płatności mobilnych została uznana międzysektorowa współpraca uwzględniająca wszystkich uczestników ekosystemu. Za najważniejszy element infrastruktury płatności bezstykowych, uznano tzw. bezpieczny element (*Secure Element – SE*) – czyli nośnik na którym zapisane będą dane osobowe klienta, klucze zabezpieczeń oraz inne dane krytyczne (np. dane karty kredytowej). W stosunku do płatności zdalnych za trzy podstawowe wyzwania uznano wygodę inicjowania transakcji oraz identyfikacji beneficjenta transakcji; pewność przekazania środków odbiorcy płatności; natychmiastowość (szybkość) transakcji.

Działania podejmowane przez EPC we współpracy z przedstawicielami operatorów telefonii komórkowej, instytucjami zajmującymi się opracowaniem standardów technologicznych, mają na celu zapewnienie interoperacyjności systemów płatności mobilnych. Jednocześnie, należy pamiętać, że EPC jako przedstawiciel sektora bankowego podejmuje działania na rzecz rozwoju usług bankowych, nie zaś płatności mobilnych w ogóle. Stąd też projekt EPC „SEPA for Mobile” nie uwzględnia możliwości utworzenia specyficznych

---

¹⁵⁹ EPC, *White Paper Mobile Payments*, EPC492-09, Ver.4.0, 18.10.2012 r., http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC492-09WhitePaperMobilePayments-editionOctober2012.pdf

instrumentów płatności mobilnych, nie stanowiących jedynie rozszerzenia funkcjonalności istniejących.

Ze względu na różnorodność rozwiązań i wykorzystywanych technologii, wypracowanie wspólnych standardów w obszarze płatności mobilnych będzie procesem długotrwałym, który zapewne nie zostanie sfinalizowany w przeciągu najbliższych lat.

2.6. Regulacje m-płatności w prawie polskim

Historia prawa (elektronicznych) usług płatniczych w Polsce jest stosunkowo krótka. Obecnie, w związku z zapoczątkowaną przez PSD ścisłą harmonizacją prawa państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie usług płatniczych podstawową regulację stanowi transponująca dyrektywę ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Zasada pełnej (ściślej) harmonizacji oznacza, że regulacja unijna powinna zostać implementowana w sposób jak najbardziej wierny, nie pozwalający na odstępstwa od standardów wyznaczonych jej postanowieniami. Wyjątek stanowią tzw. opcje narodowe, czyli rozwiązania, których implementacja pozostawiona została swobodzie państw członkowskich. W PSD zawartych zostało 26 opcji narodowych, z których do prawa polskiego niektóre zostały implementowane w całości, inne jedynie w części, a w stosunku do pozostałych całkowicie zrezygnowano z implementacji. Możliwość niewielkich odstępstw pozwala na dostosowanie zasad dyrektywy do specyfiki prawnej i rynkowej poszczególnych państw członkowskich¹⁶⁰, jak np. uwzględnienie specyfiki działalności Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych.

Przed uchwaleniem ustawy o usługach płatniczych, pierwszą podstawową ustawą dla tego typu działalności stanowiła ustawa - prawo bankowe z dnia 31 stycznia 1989 r.¹⁶¹, która do czynności bankowych zaliczyła m.in. prowadzenie rachunków bankowych oraz przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych (art. 11). Wówczas rynek elektronicznych usług płatniczych w zasadzie nie istniał, a wszystkie karty płatnicze w Polsce określane były mianem kart kredytowych¹⁶². W ustawie prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r.¹⁶³ prowadzenie rachunków bankowych (w szczególności rachunków rozliczeniowych, rachunków lokat ter-

---

¹⁶⁰ M. Grabowski, *Ustawa o usługach...*, s. 6.

¹⁶¹ Tekst jedn.: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 z późn. zm.

¹⁶² R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, s. 166.

¹⁶³ Dz.U. z 1997 r., Nr 140, poz. 939 z późn. zm. (Tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r Nr 0, poz. 1376)

minowych, rachunków oszczędnościowych oraz oszczędnościowo-rozliczeniowych, rachunków powierniczych) a także przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych zostało uznane za czynności bankowe, do których wykonywania w ramach działalności gospodarczej, uprawnione zostały wyłącznie banki (tzw. czynności bankowe *sensu stricto*) z zastrzeżeniem, iż jednostki organizacyjne inne niż banki, mogą wykonywać te czynności, jeżeli zostały uprawnione przepisami odrębnych ustaw. Do czynności bankowych *sensu largo* zostało zaliczone wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu.

W 2002 r. do czynności bankowych *sensu stricto* dodano wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych, która transponowała do polskiego porządku prawnego przepisy dyrektywy 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (EMD I). Wejście w życie powyższej ustawy stanowi moment przełomowy w rozwoju polskiego prawa płatności elektronicznych, w szczególności kart płatniczych oraz bankowości elektronicznej. Artykuł 1 pierwotnej wersji u.e.i.p., stanowił, że „ustawa określa zasady wydawania i używania elektronicznych instrumentów płatniczych, w tym instrumentów pieniądza elektronicznego, prawa i obowiązki stron umów o elektroniczne instrumenty płatnicze oraz zasady tworzenia, organizacji, działalności oraz nadzoru, a także likwidacji instytucji pieniądza elektronicznego”.

Po wejściu w życie u.e.i.p. nie została utworzona żadna instytucja pieniądza elektronicznego, jednak na rynku usług elektronicznych zaczęły pojawiać się podmioty świadczące usługi usprawniające dokonywanie płatności w ramach serwisów internetowych oraz pierwsze rozwiązania płatności mobilnych, wykraczające poza płatności oparte o mechanizm usług telekomunikacyjnych Premium. Istotnymi graczami na rynku usług mobilnych płatności, okazały się podmioty działające w charakterze agenta rozliczeniowego, czyli zgodnie z tekstem pierwotnym art. 2 u.e.i.p. osoby prawnej zawierające z akceptantami umowy o przyjmowanie zapłaty przy użyciu elektronicznych instrumentów płatniczych. Ustawa zdefiniowała także pojęcie systemu autoryzacji i rozliczeń, stanowiącego przedmiot działalności agenta (art. 2 pkt 17), obligatoryjne składniki umowy pomiędzy agentem a akceptantem (art. 8), zasady rozpatrywania reklamacji składanych przez wydawcę instrumentu płatniczego (art. 12), obowiązki informacyjne agentów wobec NBP wraz z delegacją dla właściwego ministra do wydania rozporządzenia w sprawie sposobu, szczegółowego zakresu i terminów

realizacji tych obowiązków (art. 13), zasad sprawowania nadzoru nad systemami autoryzacji i rozliczeń poprzez odesłanie do odpowiednich przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami¹⁶⁴ (obowiązek uzyskania zgody Prezesa NBP na prowadzenie systemu). Podmiot mający statut agenta rozliczeniowego, świadczył usługi płatności mobilnych jako wydawca elektronicznego instrumentu płatniczego (EIP) umożliwiającego dokonywanie płatności za pomocą urządzenia mobilnego. W pierwotnym tekście, artykuł 3 u.e.i.p. określał podstawowe elementy umowy o EIP. W pozostałym zakresie działalność podmiotów świadczących usługi płatności mobilnych prowadzona była w oparciu o zasady określone w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej¹⁶⁵. Ochronę konsumenta, jako strony umowy o elektroniczny instrument płatniczy umożliwiający dokonywanie płatności mobilnych gwarantowały (nadal obowiązujące) tzw. ustawy konsumenckie, do których należą: ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów¹⁶⁶, ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny¹⁶⁷, ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną¹⁶⁸. Ponieważ są to akty regulujące generalne, dotyczące usług świadczonych przez przedsiębiorców różnych sektorów, nie uwzględniały one specyfiki usług płatniczych.

Wolność przepływu płatności gwarantowana Traktatami, oraz będąca jej następstwem liberalizacja usług płatniczych, oraz z drugiej strony znaczący postęp techniczny, w tym technologiczny, spowodowały, że usługi płatnicze uzyskały prawną autonomię, niejako oddzielającą je od usług bankowych¹⁶⁹.

Implementacja PSD w ustawie o usługach płatniczych ujednoliciła zasady ich świadczenia, wprowadzając rozwiązania które mają zapewnić zarówno szybkość i bezpieczeństwo transakcji, ale również bezpieczeństwo uczestników rynku, w szczególności konsumentów. Ustawa wprowadziła obowiązek zapewnienia szerokiego dostępu do informacji użytkownikom usług płatniczych oraz jednolite reguły wykonania usługi płatniczej na terenie jednoli-

---

¹⁶⁴ Dz. U. z 2001 r. Nr 123, poz. 1351 z późn. zm.

¹⁶⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.)

¹⁶⁶ Dz.U. z 2007 r. Nr 126, poz. 715 z późn.zm

¹⁶⁷ Dz.U. z 2000 r. Nr 22, poz. 271 z późn. zm.

¹⁶⁸ Dz.U. z 2002 r. Nr 144, poz. 1204 z późn. zm.

¹⁶⁹ A. Zalcewicz, *Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad rynkiem usług płatniczych – nowe uregulowania prawne w zakresie kompetencji i zadań nadzorczych* [w:] *Nadzór nad rynkiem finansowym. Aktualne tendencje i problemy dyskusyjne*, E. Fojcik-Mastalska, E. Rutkowska-Tomaszewska [red.], Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław 2011, s. 137.

tego rynku europejskiego, co także zapewnia zwiększenie transparentności tych usług¹⁷⁰. Ustawa wprowadziła zamknięty katalog podmiotów upoważnionych do świadczenia usług płatniczych, jednocześnie wprowadzając nową kategorię podmiotu – instytucje płatnicze, które po uzyskaniu zezwolenia mogą na tzw. zasadzie jednolitej licencji (jednolitego paszportu) wykonywać usługi płatnicze na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na mocy opcji narodowych, do katalogu dostawców usług płatniczych ujęte zostały spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe¹⁷¹ oraz wprowadzona została kategoria biur usług płatniczych (tzw. *waiver*) upoważnionych do świadczenia krajowych usług przekazu pieniężnego.

Ustawa o usługach płatniczych uchyliła wiele kluczowych przepisów z u.e.i.p. a także wprowadziła do niej szereg zmian. Obecnie ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych pełni rolę marginalną. W celu pełnej implementacji dyrektywy 2009/110/WE sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością - EMD II przyjęto koncepcję, uchylenia u.e.i.p. oraz ulokowania już transponowanych w niej postanowień do ustawy o usługach płatniczych. W wyniku zmian, całość rynku usług płatniczych, łącznie z zagadnieniami związanymi z działalnością instytucji pieniądza elektronicznego oraz świadczeniem przez nie usług płatniczych będzie uregulowane w jednym akcie, co ma przyczynić się do uproszczenia stanu prawnego¹⁷².

Podobnie jak w pozostałych państwach członkowskich UE kontrowersje wzbudza uznanie za usługi płatnicze, płatności za pomocą sms Premium. Zgodnie z art. 64 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. prawo telekomunikacyjne¹⁷³ stanowią one usługę telekomunikacyjną z dodatkowym świadczeniem, które może być realizowane przez inny podmiot niż dostawca usługi telekomunikacyjnej, zwaną „usługą o podwyższonej opłacie”. Prawo telekomunikacyjne określa obowiązki informacyjne spoczywające na dostawcy usług telekomunikacyjnych o podwyższonej opłacie. Umowa o świadczenie tego typu usługi dokonywana jest *per facta concludentia*, poprzez wybór numeru usługi. Poddanie usług Premium wykorzystywa-

---

¹⁷⁰ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o usługach płatniczych, druk sejmowy (VI kadencji) nr 4217 z 17.05.2011r., s.2
[http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/503EAEA8AC47D1DCC125789B00434986/\\$file/4217-uzasadnienie.doc](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/503EAEA8AC47D1DCC125789B00434986/$file/4217-uzasadnienie.doc)

¹⁷¹ Artykuł 4 u.u.p.

¹⁷² Zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy z dnia 7 lutego 2013r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, KRM-10-15-13, s. 4. <http://legislacja.rcl.gov.pl/dokument/149253>

¹⁷³ Dz.U. 2004 nr 171 poz. 1800 z późn. zm.

nych do dokonywania płatności, regulacjom ustawy o usługach płatniczych ze względu na ich kwalifikację jako usług telekomunikacyjnych wydaje się wątpliwe.

Płatności mobilne w prawie polskim nie zostały odrębnie uregulowane. Zgodnie z zasadą neutralności technologicznej, to funkcjonalność usługi a nie zastosowana technologia powinna decydować o zastosowaniu konkretnej regulacji prawnej. Jak zostało to już wcześniej podkreślone, podstawowym aktem prawnym regulującym świadczenie usług płatności mobilnych w Polsce stanowi obecnie ustawa o usługach płatniczych, znajdująca zastosowanie do usług płatniczych świadczonych na terytorium RP lub w obrocie z innymi państwami członkowskimi (EOG).

Rozdział 3.

Konstrukcja mobilnych usług płatniczych

3.1. Mobilne polecenie przelewu

Płatności za pomocą polecenia przelewu stanowią w Europie ponad ¼ ogółu transakcji bezgotówkowych¹⁷⁴, w Polsce zaś ilość tego typu transakcji oscyluje w granicach 60%¹⁷⁵. Mobilnym poleceniem przelewu określa się usługę, umożliwiającą zainicjowanie polecenia przelewu przez użytkownika za pomocą telefonu komórkowego.

Polecenie przelewu zostało zawarte w katalogu usług płatniczych zawartym w art. 3 ust. 2 pkt a) u.u.p., nie zostało jednak zdefiniowane. Definicję polecenia przelewu jako narzędzia bezgotówkowych rozliczeń bankowych zawiera art. 63c pr. bank., zgodnie z którym stanowi ono udzieloną bankowi dyspozycję dłużnika obciążenia jego rachunku określoną kwotą i uznania tą kwotą rachunku wierzyciela. Bank wykonuje dyspozycję dłużnika w sposób przewidziany w umowie rachunku bankowego. Przepisy prawa bankowego o rozliczeniach pieniężnych znajdują odpowiednio zastosowanie do rozliczeń finansowych przeprowadzanych na rzecz swoich członków przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe¹⁷⁶. Przepisy te nie znajdują jednak zastosowania do dostawców usług płatniczych nie należących do przyjętej w szerokim znaczeniu kategorii instytucji kredytowych.

Dla detalicznych transakcji transgranicznych w euro Europejska Rada ds. Płatności (EPC) opracowała Polecenie Przelewu SEPA którego schemat realizacji został określony w zbiorze zasad: *SEPA Credit Transfer (SCT) Scheme Rulebook* (zob. rozdz. 2.2.5.). Schemat SCT jest modelem płatności międzybankowych pozwalającym dostawcom usług płatniczych uczestniczącym w SEPA zaoferować opartą na jednolitych zasadach usługę płatniczą (polecenia) przelewu. Schemat stanowi rdzeń usługi płatniczej, określając standardy dla etapu jej inicjowania oraz przetwarzania i uzgadniania płatności w tzw. trybie zautomaty-

---

¹⁷⁴ Zob. *Comparison of Non-Cash Transactions (Billion) and Mix of Payment Instruments (%), by Region, 2001, 2009–2010* [w:] Capgemini, RBS, Efma, *The 8th Annual World Payments Report 2012*, s. 9.

¹⁷⁵ NBP, Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I kwartale 2012 r., Warszawa, 2012, s. 47.

¹⁷⁶ Artykuł 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2012 r. Nr 0, poz. 855 z późn. zm.)

zwanego przetwarzania bezpośredniego (*Straight-through processing – STP*)¹⁷⁷. Płatność wykonywana jest poprzez transfer środków w euro, pomiędzy dostawcami usług płatniczych (uczestnikami SEPA) prowadzącymi rachunki stron transakcji przelewu tj. płatnika, zwanego inicjatorem który wydaje dyspozycje dokonania przelewu obciążającego rachunek i odbiorcę, zwanego beneficjentem którego rachunek jest uznawany kwotą przelewu. Rachunki stron transakcji biorących udział w poleceniu przelewu SEPA mogą być prowadzone w różnych walutach. W realizacji polecenia przelewu SEPA udział biorą także dostawcy zgodnych ze schematem systemów płatniczych – usług rozliczenia i rozrachunku (*Clearing and Settlement Management – CSM*), a także pośrednicy, świadczący usługi dostawcom usług płatniczych niebędącym uczestnikami infrastruktury CSM.

W procesie płatności za pomocą Polecenia Przelewu SEPA można wyróżnić trzy etapy. Etap pierwszy stanowi zainicjowanie przelewu poprzez złożenie zlecenia płatniczego i przekazanie do dostawcy usług płatniczych zleceniodawcy (płatnika), na tym etapie bank weryfikuje zlecenie pod kątem zgodności z obowiązującymi procedurami, w tym autentyczności sprawdza format danych oraz wiarygodność numerów IBAN i BIC po czym obciąża rachunek zleceniodawcy. Etap drugi w ramach którego dostawca usług płatnika przekazuje transakcję do rozliczenia do CSM, w którym uczestniczy dostawca usług płatnika. Etap trzeci w którym dochodzi do przesłania przez CSM kwoty transakcji na rachunek banku odbiorcy oraz wszelkich danych wysłanych przez dostawcę usług zleceniodawcy oraz samego zleceniodawcę w ich pełnej treści do banku odbiorcy płatności, który natychmiast uznaje rachunek swojego klienta (beneficjenta).

Schemat polecenia przelewu SEPA ma na celu zwiększenie funkcjonalności, łatwości użycia, a także automatyzacji przetwarzania, co w konsekwencji ma doprowadzić do zrównania pod względem dostępności, kosztów i bezpieczeństwa przelewów transgranicznych w obszarze SEPA z transakcjami krajowymi¹⁷⁸. Istotnym elementem schematu SCT są standardy techniczne ułatwiające wymianę danych i integrację systemów formaty i procedury przetwarzania - zapewniające interoperacyjność systemów, zgodne z uniwersalną normą komunikatów w branży finansowej - UNIFI (*Universal financial industry message scheme - ISO 20022*) opartą o notację XML. Standardy te zostały opracowane przez SWIFT i zapewniają w pełni automatyczne przetwarzane płatności. W ramach SEPA wprowadzony został

---

¹⁷⁷ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, s. 185.

¹⁷⁸ Ibidem.

także obowiązek identyfikowania numerów rachunków bankowych biorących udział w poleceniu przelewu za pomocą IBAN¹⁷⁹.

Ponieważ zbiory zasad dla określonego schematu opracowane przez EPC nie stanowią norm prawnych a podstawę stosunku umownego, ich wdrożenie zostało uzależnione od dobrowolnego przystąpienia do schematu. Pierwotnie datą końcową dobrowolnej migracji poleceń przelewów w euro na standard SCT, zgodnie z Mapą Drogową SEPA 2004-2010, opracowaną przez EPC, był 31 grudnia 2010 roku. Ponieważ celu tego nie udało się osiągnąć metodą samoregulacji, na początku 2012 r. zostało przyjęte Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (nazywane rozporządzeniem SEPA). Projekt wdrażania reguł polecenia przelewu opracowanych wcześniej przez EPC, zmienił formę z samoregulacyjnej na podlegającą prawu europejskiemu.

W artykule 2 rozporządzenia SEPA zdefiniowano polecenie przelewu jako „krajową lub transgraniczną usługę płatniczą polegającą na uznaniu rachunku płatniczego odbiorcy, w przypadku gdy transakcja płatnicza lub seria transakcji płatniczych z rachunku płatniczego płatnika są dokonywane przez dostawcę usług płatniczych prowadzącego rachunek płatniczy płatnika, na podstawie dyspozycji udzielonych przez płatnika”.

Rozporządzenia SEPA, nie stosuje się do transakcji płatniczych przy użyciu jakiegokolwiek urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, jeżeli takie transakcje płatnicze nie skutkują poleceniem przelewu lub poleceniem zapłaty na rachunek płatniczy identyfikowany przez BBAN¹⁸⁰ lub IBAN oraz z takiego rachunku płatniczego (art. 1 ust 2 lit. d), a także transakcji płatniczych, w których przypadku przekazywany jest pieniądz elektroniczny, chyba że takie transakcje skutkują poleceniem przelewu lub poleceniem zapłaty na rachunek płatniczy identyfikowany przez BBAN lub IBAN oraz z takiego rachun-

---

¹⁷⁹ Międzynarodowy Numer Rachunku Bankowego - IBAN (*International Bank Account Number*) stanowi standard (*ISO 13616*) identyfikacji kont bankowych wykorzystywany w transakcjach międzynarodowych, a dokładnie w transakcjach z dostawcami usług płatniczych z państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz innych państw, które przyjęły IBAN jako standard numeracji rachunków bankowych. Numer zapisany w formacie IBAN składa się z dwuliterowego kodu kraju (*ISO 3166-1*), dwóch cyfr kontrolnych i numeru BBAN. (W styczniu 2013 r. zarejestrowanych było 61 krajowych formatów IBAN. Zob. IBAN Registry http://www.swift.com/dsp/resources/documents/IBAN_Registry.pdf) Numer rachunku IBAN prowadzonego w Polsce składa się z kodu kraju – PL oraz NRB.

¹⁸⁰ BBAN (*Basic Bank Account Number*) – podstawowy numer rachunku bankowego, liczący do 30 znaków alfanumerycznych, wskazują jednoznacznie rachunek płatniczy u dostawcy usług płatniczych w państwie członkowskim; może być stosowany wyłącznie w krajowych transakcjach płatniczych. W Polsce na podstawie Zarządzenia Prezesa NBP 15/2010 banki numerują rachunki numerem NRB (Numer Rachunku Bankowego) lub IBAN. Numer Rachunku Bankowego (NRB) składa się z 26 cyfr, z czego 2 pierwsze stanowią liczbę kontrolną.

ku płatniczego. (art. 1 ust. 2 lit. f). W Polsce stosowanie do rozliczeń transgranicznych przez banki wyłącznie standardu IBAN zostało nałożone zarządzeniem Prezesa NBP z dnia 6 maja 2002 r.¹⁸¹. Obowiązek ten wszedł w życie 1 lipca 2004 r. Aktualnie sposób numeracji banków i rachunków bankowych określa zarządzenie nr 15/2010 Prezesa NBP z 15 lipca 2010r.¹⁸²

Zatem rozporządzenie 260/2012, podobnie jak prawo bankowe znajduje zastosowanie do usług płatniczych polecenia przelewu świadczonych przez banki, instytucje kredytowe i ich oddziały oraz SKOK-i Instytucje płatnicze oraz instytucje pieniądza elektronicznego nie posługują się dla oznaczenia prowadzonych przez siebie rachunków numerami IBAN (BBAN). Zatem do płatności dokonywanych pomiędzy użytkownikami (P2P) usług świadczonych przez powyższych dostawców nie stosuje się rozporządzenia 260/2012.

Do obowiązku stosowania warunków określonych rozporządzeniem wystarczy, aby jeden rachunek był identyfikowany za pomocą IBAN lub BBAN. Transakcja, która bezpośrednio skutkuje poleceniem przelewu na rachunek płatniczy określony za pomocą BBAN lub IBAN, jest objęta przepisami rozporządzenia. W ocenie Komisji Europejskiej, przepisom tym będzie zatem podlegać realizacja złożonego emitentowi żądania wykupu pieniądza elektronicznego tzw. wypłaty środków (np. portfela mobilnego) na rachunek bankowy¹⁸³.

Pojęcie polecenia przelewu w systemie prawa polskiego pojawia się wyłącznie w kontekście operacji bankowych - wykonywanych z udziałem rachunków bankowych. Implementacja dyrektywy w sprawie usług płatniczych (PSD) skutkuje dopuszczeniem do świadczenia usług płatniczych polecenia zapłaty również innych podmiotów, instytucje płatnicze i instytucje pieniądza elektronicznego. Stąd też może budzić wątpliwości kwalifikacja płatności mobilnych dokonywanych za pomocą nie-bankowych rachunków środków przedpłaconych.

Złożenie (dyspozycji) polecenia przelewu przez płatnika powoduje powstanie złożonego stosunku prawnego łączącego tego płatnika, jego dostawcę usług płatniczych, dostawcę usług odbiorcy przelewu, odbiorcę przelewu i ewentualne podmioty współpracujące

---

¹⁸¹ Zarządzenie nr 5/2002 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 6 maja 2002 r. w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach (Dz. Urz. NBP z 2002 r Nr 8, poz. 26, z 2003 r. Nr 10, poz. 15 oraz z 2007 r. Nr 13, poz. 27).

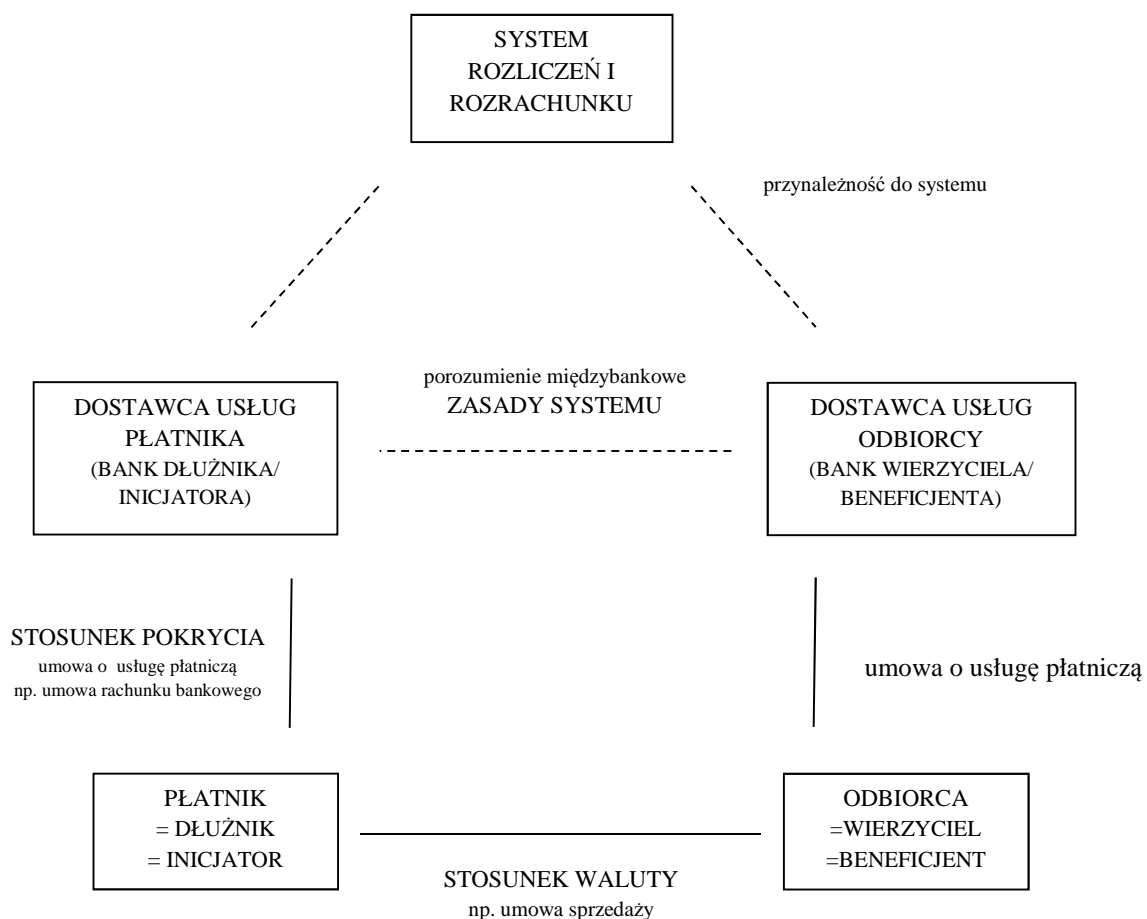
¹⁸² Zarządzenie Nr 15/2010 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych (Dz. Urz. NBP z 2010 r. Nr 9, poz. 9).

¹⁸³ European Commission, *Your Question on Electronic Money Directive 2009/110/WE, Question ID 1110. Scope and definitions Scope of the new Regulation 260/2012*, <http://ec.europa.eu/yqol/index.cfm?fuseaction=question.show&questionId=1110>

w realizacji przelewu¹⁸⁴. Polecenie przelewu – złożenie dyspozycji – stanowi oświadczenie woli wzywające do spełnienia świadczenia wynikającego z umowy o usługę płatniczą (umowy ramowej lub umowy o wykonanie pojedynczej transakcji płatniczej) np. umowy rachunku bankowego. Skutkiem realizacji polecenia przelewu jest wygaśnięcie wierzytelności płatnika wobec swojego dostawcy oraz powstanie wierzytelności po stronie odbiorcy

Podstawowa konstrukcja polecenia przelewu jest niezależna od metody jego zlecenia.

Ryc. 2 Relacje pomiędzy uczestnikami systemu polecenia przelewu

Źródło: opracowanie własne

¹⁸⁴ L. Kociucki, *Odpowiedzialność za niewykonanie polecenia przelewu na tle ustawy o usługach płatniczych*, Monitor Prawniczy 2012 Nr 17, s. 908.

Standaryzacja mobilnego polecenia przelewu jest obecnie na etapie konsultacji przedprojektowych. Mobilne polecenie przelewu mogłoby znaleźć zastosowanie przede wszystkim w transakcjach pomiędzy osobami prywatnymi a także do dokonywania płatności za nabywane dobra lub pojedyncze usługi u przedsiębiorców nieakceptujących płatności kartą. W Białej Księdze opracowanej przez EPC wskazano na dwie kwestie, które wymagają wprowadzenia specyficznych rozwiązań dla mobilnego zdalnego polecenia przelewu SEPA¹⁸⁵. Dla odbiorców – w szczególności sprzedawców detalicznych, może być potrzebne stworzenie odpowiedniego mechanizmu natychmiastowego potwierdzania płatności (w przypadku płatności kartą, takie potwierdzenie zapewnia wydruk z terminalu POS tzw. slip). Drugą jeszcze istotniejszą kwestię stanowi znalezienie odpowiedniego sposobu identyfikacji odbiorcy. Wpisywanie numeru IBAN oraz BIC (kod SWIFT) a także innych informacji wymaganych przy dokonywaniu „tradycyjnego” polecenia przelewu czyniłoby usługę mało praktyczną.

Usługa polecenia przelewu stanowi podstawową, usługę płatniczą świadczoną przez polskie banki w ramach bankowości mobilnej. Większość tych usług zbytnio nie różni się od polecenia przelewu składanego za pomocą serwisu bankowości elektronicznej online.

Na uwagę zasługuje usługa „przelewy SMS” w ramach „pakietu Avocado” czyli zestawu usług bankowych obejmującego: prowadzenie rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego (konto osobiste), wydaną do niego kartę płatniczą i usługi bankowości elektronicznej oferowane przez Bank Zachodni WBK S.A.¹⁸⁶ Usługa Przelewy SMS powiązana jest z kontem osobistym Avocado, które użytkownik usługi nabył wraz z Pakietem Avocado. Kwota jednorazowej transakcji może wynosić od 1 do 50 zł (istnieje możliwość zwiększenia kwoty limitu przez posiadacza do kwoty nieprzekraczającej 100 zł) . Limit dzienny transakcji wynosi 100 zł i może być zwiększony przez użytkownika do kwoty nieprzekraczającej 500 zł. W ramach usługi możliwe jest dokonanie transakcji przekazania środków poprzez SMS innemu posiadaczowi rachunku osobistego Avocado korzystającego z Usługi Przelewy SMS; przekazania środków poprzez SMS na rachunek predefiniowany lub dokonanie wypłaty gotówki poprzez SMS z bankomatu sieci Banku. Złożenie zlecenia płatniczego odbywa się za pośrednictwem przesłania odpowiednio sformatowanego komunikatu SMS pod wskazany w regulaminie usługi numer. Bank po otrzymaniu zlecenia płatniczego, przesyła użytkownikowi SMS zawierający unikalny kod weryfikacyjny dla danej transakcji oraz

---

¹⁸⁵ EPC, *White Paper. Mobile Payments...*, s. 31.

¹⁸⁶ Fragment rozpoczynający się od niniejszego zdania do końca akapitu, został sporządzony na podstawie Regulaminu korzystania z usługi Przelewy SMS obowiązujący od dnia 19.11.2012r. <http://www.m-avocado.pl/uploads/pliki/Regulamin-korzystania-z-Uslugi-Przelewy-SMS.pdf>

prośbę o potwierdzenie złożonej dyspozycji poprzez odesłanie SMS. Bank wykonuje transakcje płatnicze na rachunek bankowy (w formacie NRB lub IBAN) przypisany do numeru telefonu komórkowego Odbiorcy wskazanego przez Płatnika w zleceniu płatniczym, który to numer telefonu stanowi unikatowy identyfikator.

Innym ciekawym i bardzo innowacyjnym rozwiązaniem płatności mobilnych opartym o konstrukcję polecenia przelewu może być połączenie technologii zdalnej i zbliżeniowej jak w usłudze „bump-to-transfer” oferowanej przez Bank Handlowy S.A. (Citi Handlowy). Jest to jedna z usług oferowana w ramach serwisu Bankowości Mobilnej Citi Mobile stanowiącego kanał dostępu do środków klienta. Przelew B2T (bump-to-transfer) ma charakter przelewu wewnętrznego pomiędzy rachunkami osobistymi prowadzonymi przez bank, który realizowany jest z wykorzystaniem aplikacji Citi Mobile. Nadawca (płatnik) i odbiorca przelewu muszą zalogować się do aplikacji i uruchomić usługę poprzez kliknięcie ikonki „B2T”¹⁸⁷. Następnie użytkownicy wybierają odpowiednią opcję "wysyłam środki" (płatnik) lub "otrzymuję środki" (odbiorca). Następnie nadawca przelewu wpisuje swój jednorazowy, dowolnie wymyślony pseudonim (nick), kwotę przelewu oraz wskazuje rachunek z którego ma zostać dokonany przelew. Odbiorca także wpisuje swój nick oraz wybiera rachunek do zasilenia przelewem. Kwota jednego przelewu B2T może wynieść do 50 zł, zaś limit dzienny transakcji wynosi 200 zł. Następnie użytkownicy stukają się telefonami -wykorzystując akcelerator wbudowany w telefonie nawiązują połączenie. Po czym płatnik zatwierdza wykonanie przelewu a odbiorca otrzymanie kwoty. Zakończeniem procesu jest otrzymanie potwierdzenia realizacji przelewu wyświetlane za pomocą aplikacji na ekranach telefonów użytkowników.

3.2. Mobilne polecenie zapłaty

W systemie prawa polskiego instytucja polecenia zapłaty pojawiła się po raz pierwszy wraz z ustawą – Prawo bankowe z 1997 r., gdzie zostało zdefiniowane w art. 63d jako udzieloną bankowi dyspozycję wierzyciela obciążenia określoną kwotą rachunku bankowego dłużnika i uznania tą kwotą rachunku wierzyciela oraz wskazano, że dyspozycja wierzyciela oznacza równocześnie jego zgodę na cofnięcie przez bank dłużnika obciążenia rachunku dłużnika i cofnięcie uznania rachunku wierzyciela w przypadku dokonania przez dłużni-

---

¹⁸⁷ Instrukcja przeprowadzania transferu pochodzi ze strony <http://citimobile.pl/#/bump2transfer>

ka odwołania polecenia zapłaty. Artykuł 157 pkt 4 u.u.p. wprowadził zmianę do art. 63d pr. bank poprzez wprowadzenie ustępu 9, zgodnie z którym przepisów art. 63d ust. 1-8 pr. bank. nie stosuje się do transakcji polecenia zapłaty, do których stosuje się ustawę o usługach płatniczych¹⁸⁸. Zgodnie z definicją zawartą w artykule 3 ust. 2 u.u.p. polecenie zapłaty oznacza usługę płatniczą polegającą na obciążeniu określoną kwotą rachunku płatniczego płatnika na skutek transakcji płatniczej zainicjowanej przez odbiorcę, dokonywanej na podstawie zgody, której płatnik udzielił odbiorcy, dostawcy odbiorcy lub dostawcy płatnika. Polecenie zapłaty jest także usługą której wymogi techniczne i handlowe zostały uregulowane rozporządzeniem (UE) 260/2012; w art. 3 rozporządzenia zostało ono zdefiniowane jako krajowa lub transgraniczna usługa płatnicza polegająca na obciążeniu rachunku płatniczego płatnika, w przypadku gdy transakcja płatnicza została zainicjowana przez odbiorcę na podstawie zgody udzielonej przez płatnika. Polecenie Przelewu zostało także opracowane jako instrument SEPA przez EPC w *SEPA Direct Debit Core Scheme Rulebook* oraz w wersji biznesowej *SEPA Direct Debit Business to Business Scheme Rulebook*.

Polecenie zapłaty jest najczęściej inicjowane przez przedsiębiorców w celu uzyskania okresowych należności za usługi o charakterze ciągłym jak np. usługi telekomunikacyjne, radio-telewizyjne, dostawa energii elektrycznej, ciepłej, wody. Wspomniani przedsiębiorcy ze względu na bardzo dużą ilość wystawianych faktur, najczęściej korzystają z dedykowanych usług polecenia zapłaty dla wierzyciela masowego (masowe polecenia zapłaty). Osoby fizyczne, działające bez związku z działalnością gospodarczą raczej rzadko decydują się na taką formę rozliczeń, ewentualnie możliwej do wykorzystania np. przy regulowaniu należności alimentacyjnych. Stąd też, wątpliwe aby mogła rozwinąć się usługa mobilnego polecenia zapłaty, analogiczna do usługi mobilnego przelewu czyli umożliwiająca złożenie dyspozycji za pomocą telefonu komórkowego.

---

¹⁸⁸ W doktrynie wskazuje się, że pozostawiona formalnie w mocy regulacja zawarta w art. 63d ust. 1-8 pr. bank. jest regulacją "martwą" (bezp przedmiotową), gdyż „polecenie zapłaty, o którym w nim mowa w musi - niejako ze swej istoty - przebiegać z wykorzystaniem rachunku bankowego zarówno wierzyciela, jak i dłużnika. [...] Oba te rachunki są rachunkami płatniczymi”, a transfery środków pomiędzy takowymi podlegają regulacji ustawy o usługach płatniczych (W. Pyziół, A. Walaszek-Pyziół, *Pozycja prawna banku jako wykonawcy usług transferu środków pieniężnych*, Przegląd Prawa Handlowego 2012, Nr 3, s.4-11). Należy jednak wskazać, że prawnie możliwe jest dokonywanie przez banki działające w Polsce usług płatniczych w walucie innej niż waluty państw członkowskich. Zgodnie zaś z art. 5 ust. 2 u.u.p. przepisy działów I-III oraz działu IX stosuje się jedynie do usług dokonywanych w euro, walucie polskiej lub w walucie innego państwa członkowskiego. W praktyce jednak nie został utworzony żaden system płatności który umożliwiłby rozliczanie polecenia zapłaty w innych walutach i w tym sensie (praktycznym) regulacja art. 63d pr. bank. wydaje się być „martwa”.

Możliwość skorzystania z usługi polecenia zapłaty w warunkach istnienia porozumienia międzybankowego w sprawie stosowania polecenia zapłaty¹⁸⁹, uzależnione jest od uzyskania przez wierzyciela zgody (upoważnienia) dłużnika. Zatem o „sukcesie” usługi polecenia zapłaty decyduje *de facto* dłużnik (płatnik). Popularyzacji stosunkowo rzadko stosowanego w rozliczeniach instrumentu, mogą służyć usługi o wartości dodanej świadczone z wykorzystaniem telefonów komórkowych związane z udzielaniem przez płatników takiego upoważnienia (zgody). Dzięki współpracy dostawców usług płatniczych z dostawcami usług masowych (wierzycielami) kreowana jest usługa „mobilnego ustanowienia polecenia zapłaty”.

Zgodnie z art. 2 pkt 21 rozporządzenia SEPA upoważnienie stanowi zgodę i autoryzację ze strony płatnika udzieloną odbiorcy i (bezpośrednio lub pośrednio za pośrednictwem odbiorcy) dostawcy usług płatniczych odbiorcy w celu umożliwienia odbiorcy zainicjowania pobrania środków ze wskazanego rachunku płatniczego płatnika oraz w celu umożliwienia dostawcy usług płatniczych odbiorcy wykonania takich dyspozycji. Upoważnienie może być złożone przez płatnika u dostawcy usług płatnika. Udzielenie upoważnienia jest skutkiem stosunku podstawowego - umowy pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem, która pozostaje jednak irrelevantna dla schematu polecenia zapłaty. Udzielenie upoważnienia (zgody) stanowi czynność prawną, podlegającą zasadom przewidzianym przez prawo cywilne dotyczącym składania oświadczeń woli.

Kwestie techniczne i biznesowe upoważnienia (*the mandate*) dla polecenia zapłaty udzielanego w schemacie SEPA została omówiona w rozdziale 4.1. *SEPA Direct Debit (SDD) Core Scheme Rulebook*. Upoważnienie może mieć postać papierowego formularza lub dokumentu elektronicznego. Elektroniczne wygenerowanie zgody może stanowić usługę opcjonalną (AOS) świadczoną przez bank dłużnika. Wierzyciel po otrzymaniu upoważnienia jest odpowiedzialny za przechowywanie jego oryginału, wraz ze wszystkimi ewentualnymi poprawkami/zmianami oraz informacjami dotyczącymi jego odwołania lub wygaśnięcia. W rozdziale 4.7.2 *SDD Core Rulebook*, zostały wskazane niezbędne elementy treści upoważnienia oraz wzór formularza¹⁹⁰. Upoważnienie musi być podpisane przez dłużnika, jako posiadacza rachunku lub przez osobę upoważnioną do podpisania upoważnienia w imieniu posiadacza rachunku. Wierzyciel może zaoferować dłużnikowi zautomatyzowany

---

¹⁸⁹ Zgodnie z art. 63d. ust. 2 pkt 1 pr. bank. porozumienie w sprawie stosowania polecenia zapłaty określa w szczególności: zakres odpowiedzialności banków wykonujących polecenie zapłaty, przyczyny odmowy wykonania polecenia zapłaty przez bank dłużnika, procedury dochodzenia wzajemnych roszczeń banków, wynikających ze skutków odwołania polecenia zapłaty przez dłużnika, wzory jednolitych formularzy oraz zasady wykonywania przez banki poleceń zapłaty za pomocą informatycznych nośników danych.

¹⁹⁰ Zastosowana czcionka oraz kolor formularza nie stanowi standardu SEPA.

instrument uzupełniania upoważnienia dopuszczający wykorzystanie podpisu elektronicznego. Niezależnie od formy wyrażenia zgody, wygasa ona po upływie 36 miesięcy od zainicjowania ostatniego polecenia zapłaty, nawet jeśli było zwrócone, odrzucone lub refundowane. Po podpisaniu upoważnienie wysyłane jest do wierzyciela, który przechowuje oryginał upoważnienia zgodnie z przepisami krajowymi oraz regulaminem banku wierzyciela. Dokument papierowy upoważnienia jest ponadto dematerializowany do elektronicznego folderu, którego elementy (atrybuty) zostały określone w rozdziale 4.7.3. Podobny folder tworzy się także dla upoważnienia elektronicznego. To zdematerializowane upoważnienie (*the Dematerialised Mandate*) jest dołączane przez wierzyciela do każdorazowej dyspozycji polecenia zapłaty składanej w banku dłużnika, ten zaś transmituje je do banku dłużnika za pomocą wybranego CSM. Bank dłużnika nie ma obowiązku weryfikacji zgody chociaż może ją zaoferować jako usługę dodatkową.

Zanim dojdzie do złożenia dyspozycji polecenia zapłaty, wierzyciel zgodnie z regulacjami SEPA zobowiązany jest przesłać dłużnikowi dane o których mowa w pkt 3 lit. a rozporządzenia SEPA, do których należy przede wszystkim kwota i termin zbliżającego się pobrania. Zgodnie z rozporządzeniem SEPA dostawca usług odbiorcy jest zobowiązany do zapewnienia aby odbiorca przekazał te dane wraz z pierwszym poleceniem zapłaty i jednorazowym poleceniem zapłaty oraz przy każdej następnej transakcji płatniczej. Zgodnie z regulacjami schematu SDD przed pierwszym poleceniem zapłaty wierzyciel powinien wysłać dłużnikowi tzw. prenotyfikację (wstępne zgłoszenie) określająca datę i kwotę pobrania lub pobrań cyklicznych. Prenotyfikacja powinna zostać dokonana najpóźniej na 14 dni przed poborem płatności, chyba że strony postanowiły inaczej.

Następną czynnością po złożeniu dyspozycji przez wierzyciela, jest przekazanie przez bank wierzyciela żądania obciążenia rachunku do banku dłużnika za pomocą wybranego CSM, który następnie przetwarza transakcję pomiędzy bankiem wierzyciela i dłużnika dokonując niezbędnych ustaleń w celu rozliczenia. Kolejną czynnością jest obciążenie rachunku dłużnika, o ile stan tego rachunku na to pozwala a nie nastąpiły przeszkody techniczne, przez bank dłużnika. Uznanie rachunku wierzyciela (odbiorcy) następuje po uzyskaniu przez jego dostawcę usług od dostawcy płatnika środków wystarczających na pokrycie polecenia zapłaty.

Artykuł 47 u.p.p. przyznaje płatnikowi prawo do żądania od swojego dostawcy zwrotu pełnej kwoty autoryzowanej i wykonanej transakcji płatniczej zainicjowanej przez odbiorcę, jeżeli w momencie autoryzacji nie została określona dokładna kwota transakcji

płatniczej oraz gdy kwota transakcji płatniczej jest wyższa od kwoty jakiej płatnik mógł się spodziewać, uwzględniając rodzaj i wartość wcześniejszych transakcji płatnika, postanowienia jego umowy ramowej i istotne dla sprawy okoliczności. Roszczenie to jest niezależne od wynikających ze stosunku podstawowego pomiędzy płatnikiem a odbiorcą. Ponadto, zgodnie z art. 47 ust. 4 u.u.p. w umowie ramowej płatnika i jego dostawcy, strony mogą uzgodnić, że płatnikowi przysługuje od jego dostawcy zwrot kwoty autoryzowanej i wykonanej transakcji polecenia zapłaty również gdy nie są spełnione warunki określone w ustawie – bez potrzeby uzasadnienia. Płatnik może zrealizować swoje prawo do zwrotu w terminie 8 tygodni od dnia obciążenia rachunku płatniczego, a w przypadku transakcji nieautoryzowanych – 13 miesięcy. Dostawca dokonuje zwrotu transakcji w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania żądania, albo w tym samym terminie podaje uzasadnienie odmowy zwrotu, wskazując organy do których płatnik może zgłosić skargę (KNF), jeśli nie zgadza się z przedstawionym uzasadnieniem.

Podobnym prawem do określonego w art. 47 u.u.p. jest przewidziane w art. 63d ust. 6 pr. bank. (aktualnie wyłącznie w odniesieniu do transakcji polecenia zapłaty nie podlegających regulacji ustawy o usługach płatniczych, praktycznie martwe) uprawnienie dłużnika do odwołania pojedynczego polecenia zapłaty, w banku prowadzącym jego rachunek, w terminie 30 dni kalendarzowych od dnia obciążenia rachunku, gdy dłużnikiem jest konsument lub 5 dni kalendarzowych, w przypadku pozostałych kategorii dłużników. Odwołanie polecenia zapłaty przez dłużnika zgodnie z prawem bankowym, zobowiązuje bank dłużnika do natychmiastowego uznania rachunku dłużnika kwotą odwołanego polecenia zapłaty. Uznanie to następuje z datą złożenia odwołania, z obowiązkiem naliczenia odsetek z tytułu oprocentowania rachunku od dnia obciążenia rachunku dłużnika kwotą odwołanego polecenia zapłaty¹⁹¹. Bank wierzyciela jest zobowiązany zaś do natychmiastowego uznania kwotą odwołanego polecenia zapłaty rachunku banku dłużnika wraz z odsetkami, również w przypadku braku środków na rachunku wierzyciela lub wystąpienia innej przyczyny uniemożliwiającej obciążenie rachunku bankowego wierzyciela¹⁹².

Prawo do żądania zwrotu (*refund*) kwoty autoryzowanej i wykonanej transakcji polecenia zapłaty oraz przewidzianego w art. 63d ust. 6 odwołania polecenia zapłaty należy odróżnić od przewidzianej w art. 51 ust. 3 u.u.p. możliwości odwołania zlecenia płatniczego (*revoke the payment order*), które ma zapobiec wykonaniu transakcji. Odwołanie zainicjo-

---

¹⁹¹ Artykuł 63d ust. 7 pr. bank.

¹⁹² Artykuł 63d ust. 3 pr. bank.

wanego przez odbiorcę zlecenia polecenia zapłaty jest uprawnieniem płatnika, które może być skutecznie dokonane, z zachowaniem prawa do zwrotu, w terminie najpóźniej do końca dnia roboczego poprzedzającego uzgodniony dzień obciążenia rachunku płatniczego.

W odróżnieniu od regulacji prawa bankowego ustawa o usługach płatniczych w zupełności nie reguluje procedury rozliczeń międzybankowych na skutek złożenia przez płatnika żądania zwrotu (refundacji). Realizacja żądania zwrotu (refundacja) należy do tzw. r-transakcji, czyli takich które nie mogą być właściwie wykonane przez dostawcę usług płatniczych lub które skutkują obsługą wyjątków, między innymi z powodu braku środków, odwołania, błędnej kwoty lub błędnej daty, braku upoważnienia lub niewłaściwego lub zamkniętego rachunku (art. 2 pkt 25 rozporządzenia SEPA). Litera „r” użyta w określeniu pochodzi od angielskich określeń takich transakcji tj. *reject* (płatności odrzucone), *return* (zwroty), *refunds* (refundacje), *reversal* (odwrócenia/inwersja). Do R-transakcji zostało dopuszczone stosowanie opłat *interchange*, uiszczaną pomiędzy dostawcą usług płatniczych płatnika i dostawcą usług płatniczych odbiorcy płatności¹⁹³. Obsługa wspomnianych r-transakcji została ustandaryzowana zaś w ramach Zbioru Zasad Polecenia Zapłaty SEPA. Regulami schematu SDD nie została objęta operacja „odwołania zlecenia płatniczego” (*revocation*) przewidziana art. 51 ust. u.u.p.

Jak zostało to już wspomniane specyfika polecenia zapłaty powoduje, że stworzenie mobilnego kanału komunikacji z bankiem umożliwiającego złożenie dyspozycji takiej transakcji nie wydaje się przydatne, usługi mobilne są za to świadczone płatnikowi. Do usług takich należą usługi związane z informowaniem dłużnika (płatnika) o zbliżającej się dacie i kwocie pobrania płatności, czy też usługi pośrednictwa w płaceniu rachunków oparte o polecenie zapłaty.

Ostatnia z wymienionych świadczona jest m.in. przez spółkę InPost Finanse pod nazwą „mobilne płatności”¹⁹⁴. Użytkownik wyraża jednorazowo zgodę na obciążenie jego rachunku bankowego za pomocą polecenia zapłaty przez dostawcę usługi w celu realizowania dyspozycji płatności względem wystawców rachunków za określone usługi (np. media). Każdorazowo użytkownik otrzymuje za pomocą wiadomości SMS informacje dotyczące płatności; w przypadku akceptacji obciążenia i zgody na zapłatę określonej w SMS kwoty, użytkownik również za pomocą SMS wysyła przewidziany umową komunikat. Dostawca

---

¹⁹³ Artykuł 8 ust. 2 rozporządzenia SEPA.

¹⁹⁴ Zob. Regulamin usługi mobilne płatności

http://www.inpost.pl/fileadmin/pdf/Regulamin_MobilnePlatnosci.pdf

usługi obciąża rachunek płatnika, a następnie w jego imieniu reguluje płatność na rzecz wystawcy określonego rachunku.

3.3. Mobilne płatności kartą

Płatności kartą stanowią ponad połowę transakcji przeprowadzanych w obrocie bezgotówkowym w skali całego globu¹⁹⁵, ok. 41% transakcji w Unii Europejskiej¹⁹⁶ i ok. 40 % w Polsce¹⁹⁷. Przy czym w Polsce, w odróżnieniu do średniej światowej oraz UE, karta płatnicza znalazła się na drugim a nie pierwszym miejscu wśród najchętniej wybieranych instrumentów rozliczeń bezgotówkowych.

Karta płatnicza jest jednym z najbardziej przełomowych instrumentów płatniczych w rozliczeniach bezgotówkowych, który urzeczywistnił ten obrót w codziennych transakcjach detalicznych. Kojarzona najczęściej z kawałkiem plastiku, jest uniwersalnym narzędziem służącym dokonywaniu płatności które nie powinno być zamykane w ciasnych ramach ściśle zdefiniowanego środowiska technologicznego¹⁹⁸. Kluczowe organizacje kart płatniczych starając się zachować dominującą pozycję na rynku jako dostawcy innowacyjnych rozwiązań płatniczych proponują oparcie płatności mobilnych o karty płatnicze. Nowe rozwiązania umożliwiają zastąpienie dotychczasowego kawałka plastiku wyposażonego w pasek magnetyczny lub mikroprocesor telefonem komórkowym. Płatności wykonywane za pomocą telefonu komórkowego w oparciu o kartę płatniczą mogą mieć charakter zarówno zdalny jak i zbliżeniowy, być wykonywane w miejscu sprzedaży a także w transakcjach na odległość.

Karta płatnicza w prawie polskim posiada swoją definicję legalną w ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych, a zgodnie z projektem implementacji dyrektywy o pieniądzu elektronicznym 2009/110/WE (EMD II) zostanie zamieszczona w ustawie o usługach płatniczych¹⁹⁹.

---

¹⁹⁵ Zob. Capgemini, RBS, EFMA, *World Payments Report 2012* op. cit., s. 5.

¹⁹⁶ Ostatnie dane z roku 2011: ECB, Relative importance of payment instruments: 2011, http://www.ecb.int/stats/payments/paym/html/payments_nea_p_2011.en.html

¹⁹⁷ NBP, *Ocena polskiego system ...* op. cit., s. 47.

¹⁹⁸ Zob. R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op.cit. s. 19.

¹⁹⁹ Zob. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych z dnia 7 lutego 2013 r. KRM – 10-15-13 <http://legislacja.rcl.gov.pl/dokument/149251>

Według art. 2 pkt 7 u.e.i.p. karta płatnicza jest kartą identyfikującą wydawcę i upoważnionego posiadacza, uprawniającą do wypłaty gotówki lub dokonywania zapłaty, a w przypadku karty wydanej przez bank lub instytucję ustawowo upoważnioną do udzielania kredytu – także do dokonywania wypłaty gotówki lub zapłaty z wykorzystaniem kredytu”. Definicja ta wskazuje, że karta płatnicza jest instrumentem identyfikacji posiadacza lub użytkownika. Przed wprowadzeniem zmian poprzez ustawę o usługach płatniczych, przez posiadacza osobę fizyczną, osobę prawną lub inny podmiot, które na podstawie umowy o elektroniczny instrument płatniczy dokonują w swoim imieniu i na swoją rzecz operacji określonych w umowie. Artykułem 163 u.u.p. doprowadzono do zmiany definicji posiadacza wyrażonej w art. 2 pkt 11 u.e.i.p., tak, że aktualnie odnosi się ona wyłącznie do podmiotu który zawarł umowę o wydane pieniądze elektronicznego. Jest to konsekwencją wprowadzenia do ustawy o usługach płatniczych pojęcia użytkownika (art. 2 pkt 34 u.u.p.), w których mieści się także pojęcie posiadacza karty płatniczej sprzed nowelizacji. Wciąż jednak funkcjonują przepisy regulujące sytuację prawną posiadacza. Artykuł 20 u.e.i.p. stanowi, że karta płatnicza może być używana wyłącznie przez osobę, której dane identyfikacyjne zostały umieszczone na karcie płatniczej tj. posiadacza lub użytkownika karty płatniczej. Zgodnie z art. 2 pkt 12) u.e.i.p. mianem użytkownika karty płatniczej określa się osobę fizyczną upoważnioną przez posiadacza do dokonywania w imieniu i na rzecz posiadacza operacji określonych w umowie, której dane identyfikacyjne są umieszczone na karcie płatniczej.

W projekcie ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych karta płatnicza została zdefiniowana jako „instrument płatniczy identyfikujący wydawcę, umożliwiający złożenie zlecenia płatniczego za pośrednictwem odbiorcy lub dostawcy odbiorcy, akceptowany przez odbiorcę w celu otrzymania zapłaty na podstawie umowy o świadczenie usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 [u.u.p.]”²⁰⁰. Definicja karty płatniczej została zmodyfikowana w celu uwzględnienia postępu technologicznego i objęcia funkcjonujących na rynku rozwiązań, które nie przybierają zewnętrznej postaci karty²⁰¹. W projekcie, podobnie jak w u.e.i.p., założono że umowa o kartę płatniczą (umowa ramowa w zakresie w jakim obejmuje wydawanie karty płatniczej) wskazuje użytkownika lub inną osobę upoważnioną do używania karty. Instrument płatniczy aby zostać zakwalifikowany jako karta płatnicza zgodnie z projektem nie będzie musiał identyfikować użytkownika. W przypadku jednak posługiwania kartą identyfikującą użytkownika lub osobę upoważnioną do korzystania, podobnie jak w

²⁰⁰ Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych...op. cit.

²⁰¹ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych..., op. cit.

przypadku posiadacza i użytkownika na podstawie u.e.i.p., osoba korzystająca z karty jest obowiązana do okazania, na żądanie akceptanta, dokumentu potwierdzającego jej tożsamość.

Instrument płatniczy aby zostać uznany za kartę płatniczą bez wątplenia powinien zatem identyfikować wydawcę oraz uprawniać do dokonywania zapłaty (być akceptowany przez odbiorcę w celu otrzymania zapłaty) ewentualnie także wypłaty gotówki. Jak każdy instrument płatniczy karta płatnicza powinna być także zindywidualizowana.

Wydawca karty płatniczej jest podmiotem świadczącym usługę płatniczą polegającą na wydawaniu instrumentu płatniczego – karty płatniczej i rozliczaniu transakcji płatniczych dokonanych z jej użyciem. Wydawcami kart płatniczych w Polsce są przede wszystkim banki oraz Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, które przystępując do systemów kart płatniczych uzyskują na podstawie umowy franczyzy (*franchising*), uprawnienie do wydawania kart płatniczych należących do systemu²⁰². Wydawcami kart płatniczych mogą być także instytucje płatnicze oraz (przy przyjęciu funkcjonalnej koncepcji pieniądza elektronicznego), instytucje pieniądza elektronicznego.

Karty za pomocą których dokonuje się zapłaty mogą funkcjonować w systemach dwu-, trój- i czterostronnych, przy czym realizowanie płatności za pomocą kart w systemach dwustronnych (zamkniętych) nie jest traktowane jako usługa płatnicza w rozumieniu ustawy np. system płatności w kawiarniach sieci Starbuck's . W systemach trójstronnych dostawca systemu świadczy swoje usługi jednocześnie na rzecz płatników – jako wydawca instrumentu oraz na rzecz odbiorców jako *acquirer*. Za „tradycyjny” trójstronny system kartowy uważa się American Express oraz Diner's Club; trójstronne systemy płatności mobilnych opierają się najczęściej o konstrukcję mobilnej portmonetki niż karty płatniczej, choć różniczenie tych dwóch instrumentów może być problematyczne²⁰³. W systemach czterostronnych uczestniczą wydawca karty, agent rozliczeniowy oraz użytkownicy: płatnicy oraz odbiorcy, dostawcą schematu jest organizacja kart płatniczych (określana systemem) jak Visa czy Mastercard udostępniająca rozwiązania wydawcom kart oraz agentom rozliczeniowym. W ramach systemów czterostronnych funkcjonują różnego rodzaju opłaty, z których najwięcej kontrowersji wzbudza opłata *interchange* pobierana w dominującym modelu od agenta rozliczeniowego na rzecz wydawcy karty od każdej transakcji dokonanej kartą.

---

²⁰² J. Krzyżewski, *Obrót pieniężny przy użyciu kart płatniczych i kredytowych*, Prawo Bankowe 1997, Nr 12, s.91.

²⁰³ Zob. K. Korus, *Karty płatnicze przedpłacone - zagadnienia podstawowe*, Prawo Bankowe 2006 Nr 10, s. 67-87.

Kwota opłaty *interchange* stanowi główny komponent marży pobieranej od akceptantów (*merchant's service comission*), co zniechęca część przedsiębiorców od akceptowania płatności kartą (zob. rozdz. 2.2.3).

Karta płatnicza umożliwia uregulowanie płatności środkami będącymi w posiadaniu wydawcy – środkami powierzonymi przez użytkowników lub udostępnionymi im na podstawie umowy kredytu. Ze względu na sposób rozliczania rozróżnia się:

- karty debetowe, które obciążają środki zgromadzone na rachunku bankowym w dniu otrzymania informacji o transakcji i w granicach środków zgromadzonych na rachunku²⁰⁴;
- karty obciążeniowe, powiązane z rachunkiem prowadzonym przez wydawcę karty, transakcje rozliczane są jednorazowo w dniu określonym przez wydawcę za określony umową okres tzw. kredytu kupieckiego.
- karty kredytowe, pozwalają na dokonywanie transakcji w granicach kredytu przyznanego przez wydawcę, stąd też wydawane wyłącznie przez instytucje kredytowe (banki, SKOKi); nie wymagają zawarcia umowy rachunku bankowego;
- karty przedpłacone, nie będące instrumentami pieniądza elektronicznego a powiązane z rachunkiem pieniądza elektronicznego (przedpłaconym).

Każda ze wspomnianych kart może posłużyć do wykonywania płatności mobilnie.

Płatności kartą mogą funkcjonować w ramach systemów krajowych lub międzynarodowych. W ramach projektu SEPA zrezygnowano z tworzenia jednego paneuropejskiego schematu płatności kartą. Zdecydowano się zaś na model dostosowania do prawnych i technicznych standardów SEPA²⁰⁵. Kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunek, zasady i narzędzia budowy SEPA dla kart płatniczych jest *SEPA Cards Frameworks*²⁰⁶ (zob. rozdz. 2.6.1). Dokument ten nie ma charakteru prawnie wiążącego i nie może być podstawą roszczeń cywilnoprawnych.

Kartą płatniczą zgodną z SEPA jest karta która jest kartą generalnego przeznaczenia (*general purpose*) wydaną w standardzie EMV (wyposażoną w mikroprocesor oraz zapewniającą uwierzytelnianie płatności za pomocą kodu PIN) wydaną w ramach schematu zgod-

---

²⁰⁴ B. Bajor, *Bankowość elektroniczna...* op.cit. s. 196.

²⁰⁵ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, s. 457.

²⁰⁶ *Ibidem*, s. 462.

nego z SCF²⁰⁷. Zgodnie z umową pomiędzy agentem rozliczeniowym a akceptantem, płatność z użyciem karty dokonana w transakcjach z fizycznym przedstawieniem karty (*card-presented transactions*) jest gwarantowana akceptantowi²⁰⁸, tj. co do zasady akceptant nie ponosi ryzyka, że akceptując zapłatę kartą nie uzyska należnej mu kwoty. Istotnymi działaniami w celu zapewnienia interoperacyjności funkcjonowania kart na obszarze SEPA są inicjatywy standaryzacyjne. Posiadacz karty zmierzający dokonać transakcji w terminalu POS musi mieć zapewnioną interoperacyjność w sferze jego kontaktu z terminalem oraz kontaktu karty z terminalem²⁰⁹. Kolejną relacją w której konieczne jest zapewnienie interoperacyjności to kontakt terminalu POS z agentem rozliczeniowym. Ostatnim stadium przetwarzania transakcji jest połączenie agenta rozliczeniowego z wydawcą karty w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie autoryzacyjne, i tu też niezbędne jest zapewnienie korzystania ze spójnych interfejsów oraz protokołów sieciowych. Stąd też potrzeba wykorzystywania jednolitych formatów komunikatów pomiędzy poszczególnymi uczestnikami SEPA opartych o ISO 20022. Nie mniej jednak *SEPA Card Frameworks* zachowuje neutralność technologiczną.

Konstrukcja prawna zapłaty kartą w telefonie w zasadzie nie różni się od zapłaty kartą w tradycyjnym kształcie, i tak samo może wzbudzać wątpliwości. Ocena charakteru zapłaty kartą płatniczą jest trudna, w odróżnieniu bowiem od większości stosunków cywilnoprawnych, oparta jest o co najmniej trzy relacje prawne, a najczęściej cztery przy czym udział kolejnego czwartego podmiotu nie wpływa na ocenę charakteru prawnego samej transakcji pomiędzy użytkownikiem usługi (posiadaczem) a akceptantem²¹⁰. Elementem łączącym te relacje jest zgoda na wykorzystanie karty płatniczej jako instrumentu płatniczego pozwalającego na spełnienie świadczenia pieniężnego²¹¹. W doktrynie przeważa pogląd o wykorzystaniu konstrukcji przekazu

---

²⁰⁷ EPC, *Questions & Answers clarifying key aspects of the SEPA Cards Framework*, EPC075-08 (version 10.0), 8 June 2008, s.5. http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC075-SCF_QAs_Version10_Final.pdf

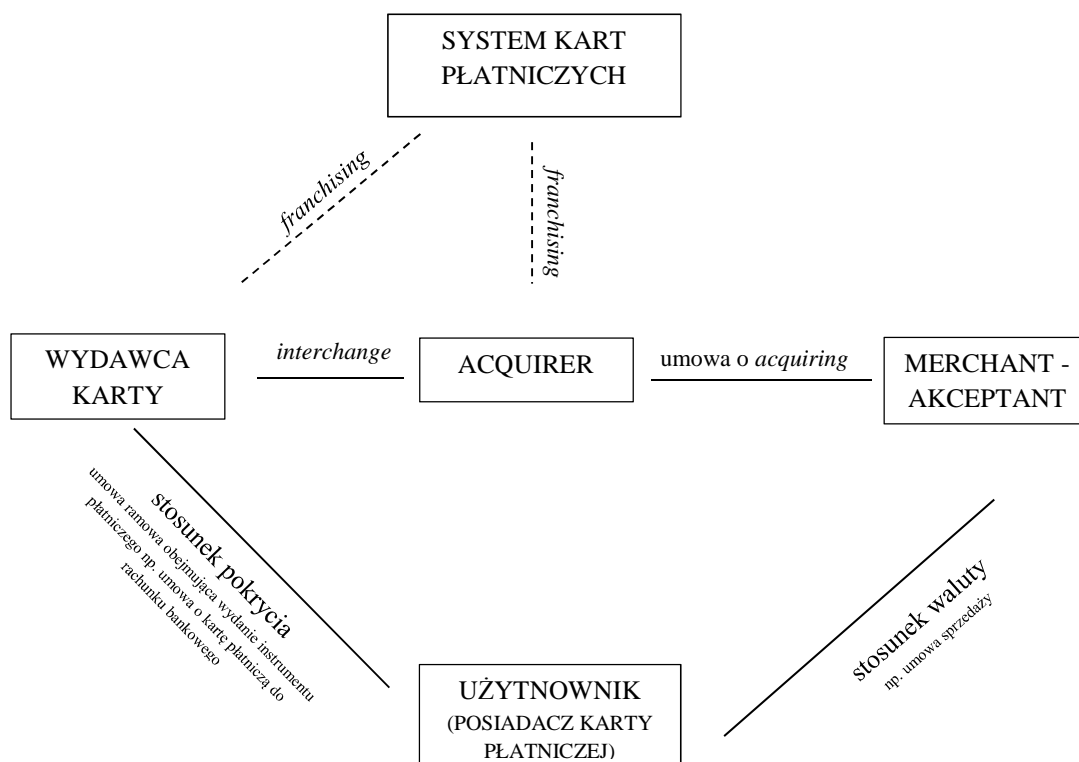
²⁰⁸ Ibidem.

²⁰⁹ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, s. 472.

²¹⁰ B. Bajor, *Bankowość elektroniczna...*, s. 235.

²¹¹ Ibidem.

Ryc. 3. Relacje pomiędzy uczestnikami 4- stronnego systemu płatności kartą

Źródło: opracowanie własne.

Wydanie karty w telefonie komórkowym działającym w otwartym systemie czterostronnym wymaga zaangażowania nowych podmiotów: operatora lub dostawcy sprzętu, w zależności od wyboru nośnika karty tzw. bezpiecznego elementu na którym będą zamieszczone dane osobowe posiadacza instrumentu płatniczego, klucze zabezpieczeń oraz inne dane krytyczne. Wybór tzw. bezpiecznego elementu (*SE - Secure Element*) pełni kluczową rolę dla rozwiązań zbliżeniowych płatności mobilnych kartą²¹².

W odróżnieniu do kart płatniczych, których własność należy do wydawcy a wbudowany mikroprocesor zawiera aplikację płatniczą wydawcy, element bezpieczny w telefonie komórkowym najczęściej będzie miał charakter wieloaplikacyjny, a w większości przypadków jego własność nie będzie przysługiwała wydawcy. Bezpieczny element może przybrać formę mikroprocesorowej karty pamięci *SD (Secure Digital)* zamieszczanej w telefonie,

²¹²Europejska Rada ds. Płatności, *Biała Księga...*, op. cit., s. 11.

wbudowanego elementu bezpiecznego (*embedded secure element*), *trusted mobile based* - czyli wydzielonej sekcji procesora urządzenia mobilnego (CPU) bądź karcie SIM - UICC. Ostatnie z rozwiązań, tzw. *SIM-Centric* należy do najbardziej popularnych. Właścicielem karty UICC jest operator telefonii komórkowej na której instalowana jest aplikacja karty płatniczej określonego systemu. Operator telefonii komórkowej (o ile nie jest jednocześnie instytucją płatniczą – wydawcą instrumentu) nie posiada dostępu do danych zapisanych w ramach aplikacji. Na wzór rozwiązań przyjętych dla „tradycyjnych” kart płatniczych, został stworzony standard EMV dla kart UICC wyposażonych w aplikacje płatnicze.

Zwiększenie liczby podmiotów zaangażowanych w działanie systemu zwiększa koszty jego funkcjonowania. Stąd też wydawcy instrumentów płatniczych podejmują próby ograniczenia ilości interesariuszy poprzez tworzenie „własnych” systemów płatności. Obecnie na rynku polskim działają dwa rozwiązania płatności zbliżeniowych NFC oparte o model *SIM-centric*²¹³. Stosunkowo dużą barierą dla rozwoju tych usług jest ograniczona ilość modeli telefonów wyposażonych w NFC.

3.3. Wydawanie i transfer pieniądza elektronicznego – pieniądz mobilny²¹⁴

W innowacyjnych systemach płatności mobilnych pokłada się nadzieje na renesans pieniądza elektronicznego, który wciąż pozostaje produktem niszowym. Od przełomu lat 80/90. XX w. pieniądz elektroniczny stał się powodem dużego zainteresowania banków centralnych, a także przyczyną sporów nad stworzeniem odpowiednich ram prawnych, ustaleniem kto i na jakich warunkach powinien posiadać prawo do jego wydawania. Definicja legalna pieniądza elektronicznego pojawiła się w przyjętej w 2000 r. dyrektywie Parlamentu i Rady 2000/46/WE (EMD I).

Zgodnie z art. 1 pkt 3 lit. b) EMD I „pieniądz elektroniczny” oznaczał: wartość pieniężną, stanowiącą prawo do roszczenia wobec emitenta, która jest:

- i) przechowywana na nośniku elektronicznym,
- ii) emitowana w zamian za środki pieniężne o wartości nie mniejszej niż wartość wyemitowana,

---

²¹³ Więcej na temat aktualnych rozwiązań dostępnych na rynku polskim w rozdz. 5.1.

²¹⁴ W rozdziale wykorzystano fragmenty referatu: A. Klein-Kaska, *Operatorzy telefonii komórkowej jako wydawcy pieniądza elektronicznego*, przygotowanego na Międzynarodową Konferencję Naukową: „Płatności elektroniczne. Współczesny stan rynku”, Wrocław 18-19.10.2012 r.[oddany do druku]

iii) środkiem płatniczym akceptowanym przez przedsiębiorstwa inne niż emitent.

Ponadto w preambule zaznaczono, że pieniądz elektroniczny może być traktowany jako elektroniczny surogat monet i banknotów, który jest przechowywany na elektronicznym nośniku takim jak karta mikroprocesorowa lub pamięć komputera, a który przeznaczony jest głównie do dokonywania płatności elektronicznych o ograniczonej wartości. Ponieważ EMD I została oparta o zasadę minimum harmonizacji, kraje członkowskie w procesie implementacji modyfikowały definicję pieniądza elektronicznego. W części państw członkowskich zdecydowano się na określenie maksymalnej wartości pieniądza elektronicznego jaka może być zapisana na jednym nośniku elektronicznym, w niektórych doprecyzowano koncepcję akceptowania pieniądza elektronicznego przez stronę trzecią, w innych odniesiono się do produktów opartych o systemy rozrachunkowe (*account-based*)²¹⁵. Jeszcze w innych krajach definicja została skonstruowana tak szeroko, że utrudniała specyfikację instrumentów płatności²¹⁶. Liczne kontrowersje związane z interpretacją pojęcia pieniądza elektronicznego i zróżnicowane podejście organów regulacyjnych krajów członkowskich doprowadziło do uchwalenia nowej dyrektywy.

Aktualnie zgodnie z art. 2 pkt 2 EMD II pieniądz elektroniczny oznacza wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie, w tym magnetycznie, stanowiącą prawo do roszczenia wobec emitenta, która jest emitowana w zamian za środki pieniężne w celu dokonywania transakcji płatniczych określonych w art. 4 pkt 5 PSD i akceptowana przez osoby fizyczne lub prawne inne niż emitent pieniądza elektronicznego. Zgodnie z dyrektywą PSD został zaliczony do środków pieniężnych obok banknotów, monet oraz zapisu księgowego na rachunku płatniczym.

Obecna definicja pieniądza elektronicznego wprowadzona EMD II ma charakter neutralny technologicznie. Przyjęto założenie, że jej zakres ma obejmować wszystkie sytuacje w których podmiot świadczący usługi w zamian za środki pieniężne udostępnia zasób wartości o funkcji płatniczej, akceptowanej przez podmiot inny niż emitent²¹⁷. Niezależnie czy wartość ta jest przechowywana na urządzeniu dostępnym posiadaczowi czy zdalnie zapisana na serwerze, którą posiadacz zarządza za pośrednictwem rachunku pieniądza elek-

---

²¹⁵ Zob. *Evaluation of the E-Money Directive (2000/46/EC) - Final Report for the DG Internal Market and The European Commission*, 17.02.2006, s. 48.

http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/emoney/evaluation_en.pdf [dostęp:10.09.2012]

²¹⁶ Np. w prawie holenderskim pieniądz elektroniczny został zdefiniowany jako „wartość pieniężna na urządzeniu elektronicznym”. Za: Association for E-money Institutions in the Netherlands, *Electronic Money and E-money Institutions, A position paper on regulation, definitions and the market*, Amsterdam, 15.11.2002, s. 13. <http://www.11a2.nl/docs/151102pp.htm> [dostęp: 10.09.2012]

²¹⁷ Punkt 7 Preambuły EMD II.

tronicznego. Sam pieniądz elektroniczny oraz wydawanie pieniądza elektronicznego nie stanowi usługi płatniczej. Pieniądz elektroniczny nie stanowi także instrumentu płatniczego jakim jest np. karta z zapisaną wartością pieniężną. Usługą płatniczą jest transfer pieniądza elektronicznego. Pieniądz elektroniczny, może być przeznaczony, w zależności od modelu biznesowego, do dokonywania tylko jednego rodzaju transakcji płatniczych, kilku wybranych lub wszystkich objętych regulacją usług płatniczych.

Nowe podejście ustawodawcy ma na celu objęcie jak najszerszej gamy „produktów” płatności elektronicznych, może jednak powodować pewne kontrowersje, w szczególności przy ocenie relacji pomiędzy rachunkiem płatniczym a pieniądzem elektronicznym. Zdaniem W. Srokosza traktowanie takiego rachunku jako „czegoś” na czym byłby lokowany pieniądz elektroniczny, stanowiłoby mogący wprowadzić w błąd skrót myślowy²¹⁸. Uważa, że chociaż dla pieniądza elektronicznego może być prowadzony rachunek płatniczy, to pieniądz elektroniczny nie będzie (w sensie prawnym) na takim rachunku gromadzony²¹⁹. Pogląd ten wydaje się nawiązywać do pewnej wizji pieniądza elektronicznego jako odpowiednika banknotów i monet w postaci specyficznego zapisu kryptograficznego, zapewniającego pełną anonimowość. Wydaje się jednak, że w podejściu funkcjonalnym (*functional approach*) elementem rozróżniającym zapis księgowy (pieniądz depozytowy) od pieniądza elektronicznego jest przeznaczenie środków. Financial Services Authority - Urząd Nadzoru Finansowego Wielkiej Brytanii, który od początku²²⁰ przychylił się do uznawania środków wykorzystywane w systemach przedpłaconych spersonalizowanych płatności online (np. PayPal) za pieniądz elektroniczny, udzielił wskazówek²²¹ które pozwalają na rozróżnienie depozytu i pieniądza elektronicznego. I tak, jeśli wartość zapisana na rachunku może być wykorzystana w sposób nie-elektroniczny, wskazuje to na depozyt, np. środków na rachunku trasanta które mogą stanowić pokrycie czeku nie uznaje się za pieniądz elektroniczny. Jeśli produkt jest zaprojektowany w sposób który pozwala na jego wykorzystanie wyłącznie do dokonywania płatności na ograniczone kwoty i nie ma charakteru oszczędnościowego, wskazuje to na cechy pieniądza elektronicznego. Należy wziąć pod uwagę czas w jakim możliwe jest utrzymywanie środków na rachunku, mechanizmy zniechęcania do zbyt długiego przetrzymywania środków, a także oprocentowanie lub opłaty. Rachunek depozytowy umożliwia korzystanie z wykorzystaniem złożonych na nim środków z szerokiej gamy usług

---

²¹⁸ W. Srokosz, *Instytucje parabankowe ...*, op. cit. s. 225.

²¹⁹ Ibidem.

²²⁰ Tj. również na podstawie EMD I.

²²¹ Zob. FSA, *Guidance on the scope of the Electronic Money Regulations 2011*, Chapter 3A, 10.02.2011, Q 15, s. 4. <http://media.fsahandbook.info/pdf/PERG/3A/3.pdf>

bankowych. Jednocześnie prowadząca rachunek instytucja może w miarę swobodnie nimi obracać. Środki złożone na rachunku pieniądza elektronicznego mogą być wykorzystane w zasadzie wyłącznie do dokonywania płatności, przy czym przez pewien okres są przechowywane na rachunku. Rachunek płatniczy nie będący rachunkiem depozytowym, ani rachunkiem pieniądza elektronicznego uczestniczy w rozliczaniu transakcji, nie pozwala jednak na przechowywanie środków.

EMD II nie została jeszcze w pełni implementowana do systemu prawa polskiego (zob. rozdz. 2.6). Obecnie w systemie prawa polskiego definicja pieniądza elektronicznego znajduje się w art.2 pkt 10 u.e.i.p. zgodnie z którą stanowi on wartość pieniężną stanowiącą elektroniczny odpowiednik znaków pieniężnych, która spełnia łącznie następujące przesłanki: a) jest przechowywana elektronicznie, w tym magnetycznie,

b) jest wydawana do dyspozycji na podstawie umowy w zamian za środki pieniężne o nominalnej wartości nie mniejszej niż ta wartość,

c) jest przyjmowana jako środek płatniczy przez przedsiębiorców innych niż wydający ją do dyspozycji,

d) jest wyrażona w jednostkach pieniężnych.

W projekcie ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych proponuje się wprowadzenie definicji zgodnie z którą pojęcie „pieniądz elektroniczny” oznacza „wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie w tym magnetycznie, z którą związane jest roszczenie o wykup pieniądza elektronicznego przysługujące użytkownikowi, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowaną przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego”²²².

---

²²² Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych... op. cit.

3.4. Płatności Premium Rate²²³

Znaczna część mikropłatności za dobra lub usługi, przede wszystkim oferowane w ramach *e-commerce* i *m-commerce*, dokonywana jest za pomocą tzw. usług specjalnych, inaczej usług o podwyższonej opłacie (*Premium Rate Services – PRS*), najczęściej opartej o usługę SMS, chociaż mogą to być także usługi głosowe.

Płatności za pomocą PRS stały się przedmiotem sporu na tle dyrektywy 2000/46/WE - EMD I, który w znaczny sposób wpłynął na kształt drugiej dyrektywy pieniądza elektronicznego (EMD II) 2009/110/WE.

Premium SMS jest to powszechnie stosowaną metoda płatności za różnego rodzaju gadżety i aplikacje służące ulepszeniu lub usprawnieniu działania telefonu, jak również metoda uiszczania opłat za dostęp (który umożliwia otrzymane hasło/kod) do portali prasowych, informacyjnych, zasobów serwisów muzycznych, czy też udział w loteriach i konkursach. Spotykane są również płatności SMS Premium za miejsca parkingowe, bilety komunikacji miejskiej czy znaczki pocztowe (a w zasadzie kody które pełnią funkcje znaczka). Niewykluczone, choć rzadziej stosowane jest wykorzystanie tego typu usługi do dokonywania płatności za dobra fizyczne np. artykuły spożywcze dostępne w automatach.

Do usług specjalnych PRS opartych o technologię SMS należą tzw. SMS Premium MO (*mobile originating*) oraz SMS (Premium) MT (*mobile terminated*). W przypadku korzystania z pierwszej z nich, konsument chcący dokonać zapłaty za wybrany towar lub usługę, wysyła wiadomość SMS na specjalny numer (*premium-rate number*), za co pobierana jest wyższa od standardowej opłata. Druga z usług wykorzystywana jest do płatności za usługi oferowane w ramach subskrypcji określonego serwisu - konsument zamawiając określoną usługę realizowaną cyklicznie, jednorazowo wyraża zgodę na pobieranie podwyższonej opłaty od wiadomości otrzymanych z numerów specjalnych w ramach realizacji subskrypcji.

W procesie dokonywania płatności z wykorzystaniem funkcji SMS Premium uczestniczą poza abonentem – nabywającym dobro lub usługę: a) operator/dostawca usługi telekomunikacyjnej; b) dostawca świadczenia (którym może być sam operator); c) często również tzw. agregator, który integruje oraz koordynuje ruch telekomunikacyjny obsługiwany

---

²²³ W rozdziale wykorzystano fragmenty referatu: A. Klein-Kaska, *Operatorzy telefonii komórkowej jako wydawcy pieniądza elektronicznego*, przygotowanego na Międzynarodową Konferencję Naukową: "Płatności elektroniczne. Współczesny stan rynku", Wrocław 18-19.10.2012 r.[oddany do druku]

przez różnych operatorów oraz przesyła wiadomości od dostawców świadczeń do abonentów, a także pełni funkcję weryfikacji i rozliczenia transakcji, przekazując środki pomniejszone o koszt usługi świadczonej przez operatora telekomunikacyjnego oraz własną prowizję dostawcy świadczenia²²⁴.

Rozstrzygającą kwestią dla powodzenia omawianych usług mikropłatności jest możliwość jednoczesnego obciążenia za usługę telekomunikacyjną oraz dodatkowe świadczenie. Opłata za Premium SMS może obciążać rachunek abonenta za usługi telekomunikacyjne (*post-pay*) lub środki przedpłacone za pomocą doładowania tzw. telefonu na kartę (*pre-paid*).

Jedną z najwcześniejszych i przez długi okres najpopularniejszych metod doładowania (od której wywodzi się popularna nazwa usług telekomunikacyjnych świadczonych w oparciu o środki przedpłacone) było posłużenie się jednorazowym kodem zawartym na karcie ze zdrapką (obecnie częściej na wydruku z terminala POS), której cena odpowiadała wartości doładowania. Ta tradycyjna forma, mogła mylnie sugerować, że wartość przed doładowaniem była przechowywana na takiej karcie lub że sama karta stanowi instrument zdalnego dostępu do zapisanej w urządzeniach operatora wartości²²⁵. Wartość środków przedpłaconych zapisana jest w sieci operatora lub ewentualnie, bardzo rzadko na karcie SIM wydawanej przez operatora²²⁶. Saldo środków przedpłaconych dostępnych dla abonenta, zapisywane jest w systemie rozrachunkowym – koncie przypisanym do określonego numeru. Przedpłacona wartość u operatora, występuje w postaci zapisu w księgach rachunkowych, nie przybiera zaś postaci jednostek w których każda wyposażona byłaby w numer seryjny oraz unikatowy klucz kryptograficzny – jak tradycyjnie postrzegany był pieniądź elektroniczny²²⁷. Jakkolwiek rozwiązania technologiczne przyjmowane przez operatorów telefonii komórkowej mogą różnić się między sobą.

Z perspektywy operatorów telefonii komórkowej, ewentualnych dostawców usług płatniczych lub wydawców pieniądza elektronicznego istotne znaczenie ma zamieszczenie

---

²²⁴ Markendahl J., Smith M., Andersson P., *Analysis of roles and position of mobile network operators in mobile payment infrastructure*, 21st European Regional ITS Conference, Kopenhaga 2010, <http://hdl.handle.net/10419/44311> [dostęp: 15.09.2012]

²²⁵ Zob. European Commission, *Consultation Paper on DG Internal Market: Application of the E-Money Directive to mobile operators*, 2004, s. 7. http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/emoney/2004-05-consultation_en.pdf

²²⁶ Zob. European Commission, *Summary of replies to the Consultation Paper on DG Internal Market: Application of the E-Money Directive to mobile operators*, 2004, s. 4. http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/emoney/summary_en.pdf [dostęp: 15.09.2012]

²²⁷ Zob. A. Borcuch, *Pieniądź elektroniczny – pieniądź przyszłości. Analiza ekonomiczno-prawna*, CeDeWu-Warszawa 2007, s.29.

w katalogu usług płatniczych, działalności polegającej na wykonywaniu transakcji płatniczych, w ramach których zgoda płatnika na wykonanie transakcji płatniczej udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest operatorowi systemu telekomunikacyjnego, informatycznego lub operatorowi sieci, działającemu jedynie jako pośrednik pomiędzy użytkownikiem usługi płatniczej a dostawcą towarów i usług²²⁸.

Usługę tą opisano w art. 3 ust. 1 pkt 7 u.u.p. jako wykonywanie transakcji płatniczych, w przypadku których zgoda płatnika na wykonanie transakcji udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest jedynie pośrednikowi pomiędzy użytkownikiem zlecającym transakcję płatniczą a odbiorcą. Należy zgodzić się z poglądem, że polski opis usługi jest bardzo niedoskonały. „Polska implementacja przepisu pomija dwie główne cechy odróżniające w dyrektywie PSD tę usługę od innych usług, to jest: iż pośrednikiem nie jest dowolny podmiot, ale operator sieci lub systemu, w którym działa urządzenie, którym wyraża się zgodę, oraz iż usługa dotyczy płatności za towary i usługi”²²⁹.

Jednocześnie mimo spełnieniu warunków, uznania za usługę płatniczą, opartych na PSD regulacji nie stosuje się do transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu wszelkich urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych, w ramach których nabywane towary lub usługi dostarczane są do urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego i mają być wykorzystywane za pośrednictwem tego urządzenia, pod warunkiem, że operator systemu telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego nie działa jedynie jako pośrednik między użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą towarów i usług (art. 3 lit 1) PSD, transponowany w art. 6 pkt 12 u.u.p.).

Wyłączone będą więc usługi płatności świadczone przez operatorów sieci telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych jeśli łącznie zostaną spełnione poniższe przesłanki:

- operator nie działa wyłącznie jako pośrednik między użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą towarów lub usług, w szczególności dostarcza narzędzia dostępu, dystrybucji lub wyszukiwania, przy czym usługi dodatkowe mogą być świadczone zarówno płatnikowi, jak i odbiorcy, lub tylko jednemu z nich,

---

²²⁸ Punkt 7 załącznika PSD.

²²⁹ K. Korus, *Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego 2012 Nr 7-8, s. 40-41.

- nabywane towary lub usługi dostarczane są do urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego²³⁰,

- nabywane towary lub usługi mają być wykorzystane za pomocą urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego.

Aby spełnione były przesłanki wyłączenia, nabywane dobra nie muszą być dostarczane za pomocą sieci operatora pośredniczącego w płatności, czy też wykorzystane za pomocą tego samego urządzenia którym wyrażono zgodę na dokonanie transakcji. Wykorzystanie nabywanych dóbr i usług ma następować „za pomocą” jakiegokolwiek urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego. Dotyczy to więc takich towarów/usług jak dzwonki, zdjęcia, grafiki, prasa cyfrowa czy aplikacje mobilne itp. Takim towarami/usługami nie będą zaś bilety np. komunikacji miejskiej, lotnicze, do kina, wstępu na imprezę sportową itp., które choć mogą być zamówione elektronicznie, a następnie dostarczane do urządzenia mobilnego i za jego pomocą odtwarzane, są jedynie potwierdzeniem prawa do innej, niewykorzystywanej za pomocą urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego usługi. Mając na uwadze intensywny rozwój technologiczny i innowacyjność usług, przesłanka ta może budzić kontrowersje w praktyce. Ustawa bowiem nie wymaga aby usługa została w całości wykorzystana (skonsumowana) urządzeniem lub na urządzeniu telekomunikacyjnym, cyfrowym lub informatycznym²³¹.

Ustawy nie stosuje się do usług w których operator nie pełni w ogóle funkcji pośrednika płatności, obciążając użytkownika opłatą za dostarczane przez siebie towary czy usługi. Nie stanowi więc usługi płatniczej, przyjmowanie płatności za świadczone usługi dostępu do sieci telekomunikacyjnych czy transmisji danych, jak również świadczonych przez operatora usług infolinii, budzenia itp.

Wbrew założeniom, kwalifikacja usług *Premium Rate* świadczonych przez operatorów telefonii komórkowej wciąż nie jest jednoznaczna. Spotykać się można ze stanowiskiem, że tego typu usługi nie mogą zostać uznane za usługi płatnicze, kiedy nie spełniają one warunku, zgody użytkownika na wpłatę lub transfer środków pieniężnych, jako że formalnie abonent (nabywca usługi lub towaru) korzystający z tego typu usługi jest zobowiązany jedynie

---

²³⁰ Można zauważyć pewną nietrafność posługiwania się przez ustawodawcę terminem „towar”, który powszechnie kojarzony jest z dobrami materialnymi.

²³¹ K. Korus, *Pojęcie usługi płatniczej...*, s. 41.

do uiszczenia opłaty za usługę telekomunikacyjną²³². Dalej podnoszonym argumentem, jest stwierdzenie, że pomiędzy odbiorcą towaru lub usługi a dostawcą, nie istnieje zobowiązanie do zapłaty, w związku z czym nie można mówić o pośrednictwie operatora w dokonywaniu płatności²³³. Dłużnikiem dostawcy, zobowiązanym do zapłaty prowizji od uzyskanego dochodu z opłat za usługi telekomunikacyjne jest najczęściej agregator, uzyskujący część przychodu z opłat uzyskanych przez operatora. Kwota pieniężna jaka zostaje przekazana dostawcy usługi lub towaru, jest najczęściej nieznana nabywcy usługi lub towaru, czyli użytkownikowi usługi Premium. Kwestia kwalifikacji tego typu usług będzie nadal budzić kontrowersje²³⁴.

---

²³² Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji List do Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, 02.11.2012, http://www.piit.org.pl/_gAllery/12/94/12942/Listy_PIIT_do_KNF_Uslugi_platnicze.pdf

²³³ Zob. Ibidem, a także HM Treasury, *Implementation of the Payment Service Directive, a summary of consultation responses*, London 2008, s. 16.

http://www.hmtreasury.gov.uk/d/consult_paymentservicesdirective_response170608.pdf[dostęp:20.09.2012]

²³⁴ W szczególności kiedy świadczeniem dodatkowym usługi telekomunikacyjnej jest *de facto* zasilenie portfela pieniądza elektronicznego czy spersonalizowanego konta płatności online.

Rozdział 4.

Bezpieczeństwo mobilnych usług płatniczych – zarys problematyki

4.1. Nadzór nad dostawcami mobilnych usług płatniczych

Zmiany zachodzące na rynku usług płatniczych związane z procesami deregulacji oraz liberalizacji rynku usług finansowych wraz ze znaczącym postępem technicznym i technologicznym spowodowały wykształcenie się nowych reguł świadczenia tych usług, a także nowych podmiotów działających na rynku²³⁵. Konsekwencją takiego stanu rzeczy było podjęcie dyskusji nad bezpieczeństwem transakcji płatniczych a następnie podjęcie działań w celu wprowadzenia rozwiązań prawnych które zapewniłyby jego odpowiedni poziom, a jednocześnie nie obniżałyby szybkości i efektywności transakcji.

Podstawową instytucją prawną służącą zapewnieniu bezpieczeństwa przyjmowanych środków „od ludności” i chroniącą przed przerzucaniem ryzyka działalności finansowej na „słabsze podmioty” jest nadzór finansowy. Stąd też jednym z podstawowych założeń niedawno wprowadzonych regulacji świadczenia usług płatniczych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej i w konsekwencji implementowanych do polskiego systemu prawnego, było poddanie dostawców usług płatniczych nadzorowi finansowemu.

W systemie prawa polskiego wyraźnie brakuje precyzyjnego zdefiniowania pojęcia nadzoru, a w połączeniu z nader ogólnym ujęciem doktrynalnym oraz prezentowanymi w piśmiennictwie licznymi rozbieżnościami co do samej istoty nadzoru, instytucji tej nie można przypisać stałej, jednolitej treści, właściwej dla wszystkich lub większości przypadków jej zastosowania²³⁶. Najogólniej instytucję nadzoru wiąże się z zespołem kompetencji (wyrażonych w ustawie upoważnień) podmiotu nadzorującego do kontrolowania (czyli porównywania stanu postulowanego ze stanem rzeczywistym) oraz podjęcia w przypadku wykrycia nieprawidłowości władczej ingerencji w działalność podmiotu nadzorowanego, w ściśle określonym zakresie²³⁷. Cechą charakterystyczną nadzoru finansowego jest jego cel, jakim

---

²³⁵ A. Zalcewicz, *Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad rynkiem usług płatniczych...*, op. cit. s. 137.

²³⁶ A. Klein-Kaska, *Nadzór nad instytucjami parabankowymi w Polsce –tendencje ogólne* [w:] *Nadzór nad rynkiem finansowym. Aktualne tendencje i problemy dyskusyjne*, E. Fojcik-Mastalska, E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław 2011, s. 55.

²³⁷ *Ibidem*, s. 56.

zgodnie z art. 2 ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym²³⁸ (dalej: u.n.r.f) jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku oraz realizacja celów wskazanych w ustawach szczególnych, regulujących nadzory wskazane w art. 1 ust. 2 u.n.r.f. Nadzór finansowy (nad rynkiem usług płatniczych) ma charakter zewnętrzny – stanowi przejaw ingerencji państwa w funkcjonowanie tego rynku i działalność gospodarczą podejmowaną w jego ramach przez instytucje finansowe poprzez poddanie tej działalności szczególnym uregulowaniom prawnym²³⁹.

Konsekwencją przyjęcia jednolitych ram prawnych świadczenia usług płatniczych na rynku Unii Europejskiej jest oparcie nadzoru nad tym rynkiem na wspólnych dla całego rynku finansowego zasadach: harmonizacji regulacji ostrożnościowych, nadzoru kraju macierzystego oraz współpracy i wymiany informacji pomiędzy organami nadzoru²⁴⁰. Zgodnie z zasadą nadzoru państwa macierzystego obowiązek nadzorowania stabilności instytucji finansowej, w szczególności jej wypłacalności spoczywa na państwie pochodzenia tej instytucji – jej siedziby.

Pod względem architektury instytucjonalnej nadzór może być sprawowany według różnych modeli. Pierwszy stanowi model nadzoru sektorowego zakładający funkcjonowanie odrębnych instytucji nadzorczych dla poszczególnych sektorów rynku finansowego. Innym możliwym modelem jest tzw. nadzór *Twin Peaks* oparty na podejściu funkcjonalnym, zakładający ustanowienie dwóch odrębnych instytucji, w których jedna czuwa nad stabilnością finansową (sprawuje nadzór ostrożnościowy), a druga ma za zadanie ochronę konsumentów i kontroluje prawne aspekty operacji finansowych²⁴¹. Trzecią, przyjętą w Polsce, alternatywę sprawowania nadzoru stanowi model jednoinstytucjonalnego nadzoru zintegrowanego, który zakłada ulokowanie wszystkich funkcji nadzorczych w jednej instytucji nadzorczej realizującej transsektorowy nadzór ostrożnościowy, oraz ochronę deponentów i inwestorów²⁴². Organem odpowiedzialnym za sprawowanie nadzoru nad rynkiem finansowym, a w tym nad rynkiem usług płatniczych w Polsce jest Komisja Nadzoru Finansowego.

---

²³⁸ Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. 2012 Nr 0 poz. 1149 z późn. zm).

²³⁹ D. Wojtczak [w:] *Prawo finansowe*, R. Mastalski, E. Fojcik-Mastalska (red.), Wolters Kluwer – LEX, Warszawa 2011, s. 489.

²⁴⁰ A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer – Oficyna, Warszawa 2008, s. 218.

²⁴¹ *Ibidem*, s. 249.

²⁴² *Ibidem*.

Kształt podmiotowego zakresu nadzoru nad rynkiem usług płatniczych wyznacza zamknięty katalog dostawców usług płatniczych. Nadzorowi finansowemu nie podlegają zatem dostawcy usług płatności mobilnych, które zostały wyłączone z zakresu ustawy o usługach płatniczych. Do usług wyłączonych należy wykonywanie transakcji płatniczych przy użyciu wszelkich urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych, w ramach których nabywane towary lub usługi dostarczane są do urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego i mają być wykorzystywane za pośrednictwem tego urządzenia, pod warunkiem, że operator systemu telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego nie działa jedynie jako pośrednik między użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą towarów i usług, a świadczy także inne usługi, w szczególności dostarcza narzędzi dostępu, dystrybucji lub wyszukiwania²⁴³. Drugą kategorią usług płatności mobilnych wyłączonych spod zakresu ustawy (zatem i nadzoru finansowego) są transakcje za pomocą instrumentów płatności mobilnych dokonywane w systemach zamkniętych, w ramach ograniczonej sieci dostawców usług lub w odniesieniu do ograniczonego asortymentu²⁴⁴.

Zakres kompetencji nadzorczych Komisji Nadzoru Finansowego w odniesieniu do poszczególnych dostawców usług płatniczych jest zróżnicowany. Nadzorowi KNF w zakresie świadczenia usług płatniczych podlegają w pełni: banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, instytucje pieniądza elektronicznego oraz oddziały zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego. Znacznie ograniczone (zgodnie z zasadą nadzoru kraju pochodzenia) są kompetencje polskiego organu nadzoru finansowego wobec instytucji kredytowych i ich oddziałów, a także zarejestrowanych w innym państwie członkowskim instytucji płatniczych i instytucji pieniądza elektronicznego. Wobec pozostałych kategorii dostawców usług płatniczych do których należą banki centralne oraz organy administracji publicznej, KNF nie posiada żadnych uprawnień kontrolnych ani nadzorczych.

W ramach państwowego nadzoru nad podmiotami świadczącymi usługi płatnicze, analogicznie do stworzonych przez doktrynę podziałów funkcji nadzoru bankowego, można wyodrębnić funkcje licencyjną, regulacyjną, kontrolną i dyscyplinującą²⁴⁵.

Funkcja licencyjna obejmuje działania organu nadzoru związane z podejmowaniem i zamykaniem działalności przez dostawcę usług płatniczych, a także zmianami zakresu świadczonych usług. Podstawowym wyrazem funkcji licencyjnej jest zezwolenie na prowa-

---

²⁴³ Por. art. 3 lit l) PSD, i jego transpozycję w art. 6 pkt 12 u.u.p.

²⁴⁴ Zob. art. 6 pkt 11) u.u.p.

²⁴⁵ Dla nadzoru bankowego podział taki proponuje D. Daniluk, *Regulacje i nadzór bankowy w Polsce*, Zarządzanie i Finanse, Warszawa 1996, s. 13, a za nim dla instytucji parabankowych W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, op.cit. s. 246.

dzenie działalności obejmującej świadczenie usług płatniczych wydawane w postaci decyzji administracyjnej²⁴⁶. Zgodnie z zasadą jednolitej licencji i nadzoru państwa macierzystego, uzyskanie zezwolenia w jednym kraju członkowskim pozwala na świadczenie tego rodzaju usług na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego bezpośrednio lub za pośrednictwem nadzorującego organu krajowego wydającego zezwolenie.

Obecnie w polskim systemie prawnym reguły dopuszczania do wykonywania działalności obejmującej świadczenie usług płatniczych nie są jednolite dla poszczególnych kategorii dostawców. Banki (spółdzielcze oraz w formie spółki akcyjnej) zobowiązane są do uzyskania zezwoleń: na utworzenie oraz na rozpoczęcie działalności. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe zobowiązane są do uzyskania zezwolenia KNF na utworzenie kasy, a także obowiązek zawiadomienia KNF o rozpoczęciu działalności w zakresie świadczenia usług płatniczych, przy czym ten ostatni obowiązek dla SKOK ma charakter notyfikacyjny i nie jest warunkiem podjęcia (kontynuacji) świadczenia usług płatniczych²⁴⁷. Podmioty wydające pieniądź elektroniczny oraz świadczące usługi płatnicze w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego zobowiązane są do uzyskania zezwolenia na prowadzenie takiej działalności. Wszystkie podmioty nie należące do wskazanych powyżej kategorii, ani wyraźnie niewyłączone z zakresu stosowania ustawy o usługach płatniczych, a chcące świadczyć usługi płatnicze zobowiązane są do uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej.

Modelowe postępowanie licencyjne (autoryzacyjne)²⁴⁸ dla wszystkich dostawców usług płatniczych rozpoczyna się wnioskiem składanym przede wszystkim przez założycieli, do instytucji nadzorczej (KNF). Złożenie kompletnego wniosku stanowi formalną przesłankę wydania zezwolenia. Treść wniosku została szczegółowo określona dla banków w art. 31 pr. bank., zaś dla instytucji pieniądza elektronicznego²⁴⁹ oraz instytucji płatniczych w art. 61 u.u.p. Zgodnie z kontrowersyjnym rozwiązaniem przewidzianym w art. 7 ust. 6 u.skok wzór wniosku o zezwolenie na utworzenie spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej określa KNF.

---

²⁴⁶ Zgodnie z art. 11 ust. 5 u.n.r.f., do postępowania KNF i do postępowania przed KNF stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960 Nr 30 poz. 168 z późn. zm.)

²⁴⁷ M. Grabowski, *Ustawa o usługach...*, op. cit. s. 263.

²⁴⁸ Zob. Model postępowania autoryzacyjnego instytucji parabankowej - W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, s. 295-298.

²⁴⁹ Zgodnie z art. 39 u.e.i.p. do podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucję pieniądza elektronicznego stosuje się odpowiednio przepisy działu IV rozdziału 1 ustawy o usługach płatniczych.

Do przesłanek materialnych wydania zezwolenia zalicza się przede wszystkim wymogi kapitałowe oraz personalne, ponadto wydanie zezwolenia uzależnione jest od spełnienia wymogu istnienia rozwiązań organizacyjnych zapewniających ostrożne i stabilne zarządzanie instytucją, których ocena czy zostały spełnione ma charakter uznaniowy.

Wymogi personalne odnoszą się do założycieli instytucji finansowej, a także osób zajmujących stanowiska w organach zarządzających. Charakterystycznym wymogiem dla wszystkich dostawców usług płatniczych jest by osoby te dawały rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania daną instytucją finansową. W przypadku banków wymagane jest ponadto, aby co najmniej dwie osoby obejmujące stanowiska członków zarządu posiadały wykształcenie i doświadczenie zawodowe niezbędne do kierowania bankiem oraz udowodnioną znajomość języka polskiego, przy czym KNF może w drodze decyzji wydanej na wniosek założycieli odstąpić od ostatniego wymogu jeśli nie jest to niezbędne ze względów nadzoru ostrożnościowego, w szczególności mając na uwadze poziom dopuszczalnego ryzyka lub zakres działalności banku. Wydawanie zezwolenia na prowadzenie działalności przez dostawcę usług płatniczych może być również uzależnione od charakteru bliskich powiązań pomiędzy wnioskodawcą a inną osobą fizyczną lub prawną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 15 pr. bank.

Wymogi kapitałowe w procedurze uzyskiwania zezwolenia są bardziej zróżnicowane. W stosunku do banków istnieje wymóg aby wnoszony kapitał założycielski banków działających w formie spółki akcyjnej nie był niższy od równowartości w złotych 5 mln euro, zaś banków spółdzielczych równowartości 1 mln euro - wg kursu średniego NBP z dnia wydania zezwolenia na utworzenie banku. Instytucje pieniądza elektronicznego powinny posiadać kapitał założycielski w wysokości nie niższej od równowartości w złotych 350 000 euro. W stosunku do instytucji płatniczych kwota wymaganego minimalnego kapitału założycielskiego została uzależniona od rodzaju wykonywanych usług płatniczych: jeżeli przedsiębiorca chce świadczyć wszystkie lub niektóre z usług płatniczych wymagany jest kapitał nie niższy niż 125 000 euro, zaś w przypadku świadczenia jedynie usług płatniczych (płatności mobilnych) w których zgoda na dokonanie płatności dokonywana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest jedynie pośrednikowi pomiędzy użytkownikiem zlecającym transakcję płatniczą a odbiorcą – kapitału w kwocie nie niższej niż równowartość 50 000 euro. Kapitał założycielski instytucji finansowych nie może pochodzić z kredytu lub pożyczki, bądź nie-

legalnych lub nieujawnionych źródeł²⁵⁰. „Kapitałem założycielskim” nie muszą dysponować założyciele spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej.

Każdą procedurę licencyjną kończy wydanie decyzji wyrażającej zezwolenie lub odmowę udzielenia zezwolenia oraz wpis do odpowiedniego publicznego rejestru. Decyzja taka powinna zostać wydana co do zasady w terminie 3 miesięcy od dnia wydania wniosku. W zezwoleniu określa się działalność (usługi płatnicze) do której dany dostawca jest upoważniony. Ponieważ wydanie zezwolenia następuje w określonych warunkach ekonomicznych i prawnych upływ czasu pomiędzy momentem jego uzyskania a faktycznym podjęciem działalności nie może być znaczny²⁵¹. Stąd ustawy przewidują utratę mocy zezwolenia w przypadku nie podjęcia w określonym czasie²⁵² działalności przez jego adresata.

Zapewnieniu bezpieczeństwa finansowego dostawców usług płatniczych (powierzonych im środków pieniężnych) i zgodności ich działalności z zezwoleniem oraz właściwymi przepisami prawa, a także ochrony interesów użytkowników służy wyposażenie KNF w szereg kompetencji kontrolnych oraz dyscyplinujących. W celu kontroli organ nadzorczy upoważniony jest do dokonywania inspekcji i analiz nadzorczych, a także wzywania dostawcy usług płatniczych do przekazywania informacji niezbędnych do monitorowania jego działalności. Istotnym obowiązkiem nałożonym na dostawców usług płatniczych umożliwiającym KNF monitorowanie rynku usług płatniczych jest obowiązek sporządzania i przekazywania sprawozdań finansowych.

Prawodawca w poszczególnych ustawach wyposażył KNF w szeroki wachlarz środków prawnych służących przywróceniu stanu zgodności z prawem lub zapobieżeniu działalności niezgodnej z prawem dostawców usług płatniczych. Środki te przyjmują postać zaleceń, upomnień, nakazów lub decyzji. Katalog środków nadzorczych i przesłanki ich stosowania są zróżnicowane w zależności od kategorii dostawcy usług płatniczych, względem której są stosowane.

Działalność organu nadzoru skoncentrowana jest przede wszystkim na ocenie spełnienia wymogów ostrożnościowych. W tym zakresie poszczególne ustawy regulujące funkcjonowanie instytucji przynależących do poszczególnych kategorii dostawców usług płatniczych wskazują minimalne kwoty funduszy własnych oraz metody ich obliczania, jednocześnie pozwalają nadzorcy na pewną swobodę oceny adekwatności tych funduszy. Do ustala-

---

²⁵⁰ Por. art. 64 ust. 3 u.u.p., art. 30 ust. 5 pr. bank.

²⁵¹ A. Zalcewicz, *Instytucja płatnicza na gruncie regulacji europejskich*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2011, Nr 5, s. 10.

²⁵² 12 miesięcy zgodnie z art. 67 u.u.p., 1 roku zgodnie z art. 38 pr. bank.

nia elementów funduszy własnych banków, instytucji płatniczych i instytucji pieniądza elektronicznego stosuje się zasady dla których „punktem wyjścia” jest dyrektywa 2006/48/WE, czyli regulacja prawna instytucji kredytowych. Ze względu na specyfikę działalności poszczególnych kategorii dostawców wymogi w zakresie funduszy własnych zostały odpowiednio zróżnicowane i określone w ustawach regulujących ich działalność. Trudno także mówić o jakimś wspólnym modelu norm ostrożnościowych dla wszystkich dostawców usług płatniczych podlegających nadzorowi KNF. Wraz z dyrektywami PSD i EMD II wspólny reżim ostrożnościowy został przewidziany dla instytucji płatniczych oraz instytucji pieniądza elektronicznego, jest to reżim łagodniejszy od przewidzianego dla banków (instytucji kredytowych).

Nadzór ostrożnościowy, realizowany jest również poprzez wydawanie aktów prawa zawierających normy generalne i abstrakcyjne, a także indywidualne i konkretne rozstrzygnięcia które nie są wydawane w ramach funkcji licencyjnej lub dyscyplinującej. Komisja Nadzoru Finansowego została upoważniona do wydawania uchwał zawierających normy generalne i abstrakcyjne, skierowane do banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. KNF została także upoważniona do wydawania rekomendacji dostawcom usług płatniczych – bankom na podstawie art. 137 pkt 5 pr. bank.; instytucjom płatniczym na podstawie art. 102 ust. 2 u.u.p.; spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym na podstawie 62 ust. 2 u.skok. W rekomendacjach zawierane są normy ostrożnościowe, będące normami zalecanego, rekomendowanego przez organ nadzoru postępowania, których przestrzeganie nie może jednak być nakazane poprzez zastosowanie przymusu państwowego²⁵³. Nie można wykluczyć, że przekonanie organu o skuteczności rekomendowanego zachowania znajdzie odzwierciedlenie w indywidualnie kierowanych zaleceniach do poszczególnych dostawców usług płatniczych, którzy nie zastosowali się do generalnie adresowanych rekomendacji. Brak realizacji tego typu zaleceń może natomiast skutkować nałożeniem sankcji.

Przeobrażenia strukturalne rynku usług finansowych i zmiana podejścia regulacyjnego do świadczenia usług płatniczych spowodowały także nałożenie na organ nadzoru zupełnie nowych zadań, do których należą m.in. zadania służące realizacji ochrony środków powierzonych instytucjom płatniczym (w projekcie także instytucjom pieniądza elektronicznego), występowanie na rzecz użytkowników w sprawach wypłaty środków z tytułu

---

²⁵³ M. Olszak, *Bankowe normy ostrożnościowe*, Temida 2, Białystok 2011, s. 183.

umowy gwarancji bankowej lub umowy ubezpieczenia. O wspomnianych środkach ochronnych mowa w następnym podrozdziale.

4.2. System gwarantowania środków powierzonych

Bezpieczeństwu środków powierzonych dostawcom usług płatniczych służy system ich gwarantowania. Model gwarantowania środków powierzonych przez użytkowników usług płatności mobilnych został zróżnicowany w zależności od kategorii do której należy dostawca usług płatniczych. Użytkownicy usług m-płatności świadczonych przez banki (instytucje kredytowe) korzystają z ochrony zapewnionej przez bankowy system gwarantowania depozytów. Własny system gwarantowania depozytów posiadają Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe. Ponieważ w konwencji prawnej środki przekazywane instytucjom pieniądza elektronicznego oraz instytucjom płatniczym nie stanowią depozytu ani innych środków podlegających zwrotowi, podlegają one odrębnemu mechanizmowi ochrony.

W celu ochrony środków złożonych w bankach stworzono mechanizm zabezpieczający, jakim jest system gwarantowania depozytów, który chroni je bezpośrednio poprzez wypłatę kwot gwarantowanych klientom (*paybox*). Dodatkowym zadaniem systemu gwarantowania depozytów może być udzielanie wsparcia finansowego instytucjom kredytowym zagrożonym brakiem płynności oraz podejmowanie działań w celu zapobieżenia ich upadłości (system *risk minimizer*)²⁵⁴. Standardy ochrony depozytów w Unii Europejskiej zostały wyznaczone Dyrektywą 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie gwarancji depozytów²⁵⁵. W Polsce rozwiązania unijne zostały zaimplementowane w ustawie z 14 grudnia 1994r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (BFG)²⁵⁶, w której przyjęto rozwiązanie *risk minimizer*, przydzielając BFG poza obowiązkami wynikającymi z gwarantowania środków pieniężnych zadania w zakresie pomocy podmiotom objętym systemem, a także o charakterze analityczno-kontrolnym. BFG został wyposażony w osobowość prawną. Przynależność banków do systemu ma charakter obligatoryjny. Gwarancją BFG objęte są środki zgromadzone przez deponenta na rachunkach imiennych oraz jego należności wynikające z innych czynności bankowych, zarówno w walucie polskiej, jak i w

---

²⁵⁴ Zob. A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo rynku finansowego ...*, op. cit. s. 273.

²⁵⁵ Dz. Urz. WE L 135 z 31.05.1994 r. s. 5 z późn. zm.

²⁵⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 81, poz. 7111 z późn. zm.

walutach obcych. Limit gwarancji wynosi równowartość 100 000 euro, a termin wypłaty świadczenia wynikającego z gwarancji przez BFG wynosi obecnie 20 dni (z możliwością przedłużenia przez KNF o 10 dni roboczych). Kwota depozytu przewyższająca ustawowy limit odpowiedzialności BFG stanowi wierzytelność deponenta do masy upadłości banku.

Jak zostało to już wcześniej wspomniane gwarancji BFG nie podlegają środki powierzone przez użytkowników usług płatniczych spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym. System gwarantowania depozytów członków SKOK opiera się o przewidziany ustawowo Fundusz Stabilizacyjny Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz ustalony przez Kasę Krajową obowiązek ubezpieczenia depozytów członkowskich - Zbiorowe Ubezpieczenie Depozytów Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK. Poszczególne Kasy wnoszą na fundusz stabilizacyjny fundusz środki w wysokości co najmniej 1% i nie więcej niż 3% ich aktywów. (art. 55 u.skok), z wykorzystaniem tego funduszu Kasa Krajowa SKOK udziela wsparcia finansowego w celu zapewnienia stabilności finansowej kas. TUV SKOK ubezpiecza poszczególne kasy, zobowiązując się do wypłaty w postaci odszkodowania 100% oszczędności każdego członka SKOK do wysokości 100.000 euro w przypadku niemożności zaspokojenia przez SKOK wierzytelności, na skutek niewypłacalności stwierdzonej prawomocnym postanowieniem sądu o ogłoszeniu upadłości lub prawomocnym postanowieniem sądu o wykreśleniu z rejestru bez przeprowadzania postępowania upadłościowego²⁵⁷.

Środki powierzone instytucjom płatniczym podlegają ochronie zgodnie z zasadami ustanowionymi w art. 78 u.u.p. Zgodnie z powyższymi, środki pieniężne przyjęte w celu wykonania transakcji płatniczych, w wysokości podlegającej przekazaniu odbiorcy albo innemu dostawcy w celu przekazania odbiorcy, podlegają wydzieleniu ze środków pieniężnych posiadanych przez krajową instytucję płatniczą z innego tytułu. Gdy środki te nie zostały przekazane odbiorcy lub innemu dostawcy do końca dnia roboczego następującego po dniu otrzymania tych środków, są co najmniej w wysokości podlegającej przekazaniu odbiorcy albo innemu dostawcy w celu przekazania odbiorcy, są składane na wyodrębnionym do tego celu rachunku bankowym lub inwestowane w bezpieczne, płynne aktywa o niskim ryzyku, deponowane na wyodrębnionym do tego celu rachunku. Środki te są wolne

---

²⁵⁷ Zob. Ogólne Warunki Umów w zakresie Zbiorowego Ubezpieczenia Depozytów członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, http://www.skokubezpieczenia.pl/prod/productfiles/ogolne_warunki_ubezpieczenia_dep_8.pdf

od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego, a w razie ogłoszenia upadłości instytucji płatniczej podlegają wyłączeniu z masy upadłości.

Alternatywną formą zabezpieczania środków powierzonych instytucjom płatniczym jest (zgodnie z art. 78 ust. 2 u.u.p.) objęcie tych środków umową gwarancji bankowej albo ubezpieczeniowej albo umową ubezpieczenia zawartą z zakładem ubezpieczeń, bankiem krajowym, oddziałem banku zagranicznego, instytucją kredytową które nie należą do tej samej grupy co instytucja płatnicza, na kwotę równą kwocie, która podlegałaby wydzieleniu z innych środków pieniężnych posiadanych przez instytucję płatniczą oraz złożeniu na wyodrębnionym rachunku bankowym lub zainwestowaniu. Umowy te zgodnie z art. 78 u.u.p. powinny obejmować wypłatę przez gwaranta lub zakład ubezpieczeń środków pieniężnych z gwarancji lub świadczenia odszkodowawczego w przypadku niemożności wykonania przez krajową instytucję płatniczą zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług płatniczych, w szczególności obowiązku zwrotu wpłat wniesionych przez użytkowników w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez krajową instytucję płatniczą²⁵⁸. Należy jednak zwrócić uwagę, że wymienione umowy różnią się swoim charakterem prawnym.

Gwarancja bankowa została zdefiniowana w art. 81 ust. 1 pr. bank. zgodnie z którym stanowi ona jednostronne zobowiązanie banku-gwaranta, że po spełnieniu przez podmiot uprawniony (beneficjenta gwarancji) określonych warunków zapłaty, które mogą być stwierdzone określonymi w tym zapewnieniu dokumentami, jakie beneficjent załączy do sporządzonego we wskazanej formie żądania zapłaty, bank ten wykona świadczenie pieniężne na rzecz beneficjenta gwarancji - bezpośrednio albo za pośrednictwem innego banku. Chociaż jednoznacznie nie wynika to z brzmienia przepisu, zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie, ugruntowało się stanowisko zgodnie z którym gwarancja bankowa stanowi zobowiązanie umowne²⁵⁹ (jednostronnie zobowiązujące), jakkolwiek spotykany jest też pogląd przeciwny, dopatrujący genezy gwarancji bankowej w jednostronnej czynności

---

²⁵⁸ W projekcie ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych (op. cit.) proponuje się ograniczenie wysokości świadczenia z tytułu gwarancji lub ubezpieczenia do wysokości wpłat wniesionych przez użytkowników.

²⁵⁹ Zob. G. Tracz, *Umowa gwarancji ze szczególnym uwzględnieniem gwarancji bankowej*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1998, s. 107 i n. oraz cyt. tam literatura; M. Bączyk, *Umowy w zakresie czynności bankowych* [w:] System Prawa Handlowego t. 5, Prawo Umów Handlowych, Włodyka S. (red.), s. 903. Uchwała SN z dnia 24 czerwca 1992r., sygn. akt: III CZP 78/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 228.

prawnej²⁶⁰. Sama ustawa o usługach płatniczych, posługuje się pojęciem „umowy gwarancji bankowej”.

Zawieranie umów gwarancji ubezpieczeniowej, jest zaś jedną z czynności ubezpieczeniowych których wykonywanie uregulowane zostało ustawą o działalności ubezpieczeniowej²⁶¹. Ustawa ta nie zawiera jednak definicji gwarancji ubezpieczeniowej, ani w żaden sposób nie kształtuje treści zawieranych umów gwarancji ubezpieczeniowej. Powszechnie, w piśmiennictwie, jak i orzecznictwie gwarancja ubezpieczeniowa traktowana jest za umowę nienazwaną, ukształtowaną przez praktykę, analogiczną względem gwarancji bankowej²⁶². Na podstawie umowy gwarancji ubezpieczeniowej gwarant zobowiązuje się zapłacić beneficjentowi gwarancji (zwanemu także gwarantariuszem), świadczenie pieniężne w postaci sumy gwarancyjnej w przypadku wystąpienia wypadku gwarancyjnego²⁶³.

Umowę gwarancji bankowej (ubezpieczeniowej) uważa się za podstawę stosunku prawnego pomiędzy gwarantem a beneficjentem gwarancji. Umowa ta zawierana jest na zlecenie, najczęściej w celu zabezpieczenia roszczeń wynikających ze stosunku podstawowego pomiędzy zleceniodawcą a beneficjentem. Stąd też wskazuje się często na trójczłonową konstrukcję relacji (tzw. trójkąt gwarancyjny) o którą *de facto* oparte jest udzielenie gwarancji. Udzielanie gwarancji może stanowić czynność jednorazową w wykonaniu pojedynczego zlecenia udzielenia gwarancji albo wynikać z „porozumienia o przyznaniu linii gwarancyjnej”, w ramach którego bank zobowiązany jest do udzielenia gwarancji w wykonaniu odrębnych zleceń kontrahenta o treści określonej szczegółowo w porozumieniu, w granicach przyznanego limitu²⁶⁴. Przyjmuje się, że zobowiązanie wynikające z gwarancji bankowej jak i ubezpieczeniowej ma charakter samoistny²⁶⁵.

Przyjęcie, stanowiska o umownym charakterze gwarancji bankowej na tle ustawy o usługach płatniczych rodzi pytanie o określenie beneficjenta gwarancji, będącego zgodnie z poglądami prezentowanymi przez znaczną część doktryny stroną umowy gwarancji. Na tle

---

²⁶⁰ Por. J. Psuliński, [w:] M. Bączyk i in., *Prawo Bankowe. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2007, s. 332-333, a także J. M. Kondek, *Jednostronny czy umowny charakter gwarancji bankowej?*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2012, Nr 11, s. 28-32.

²⁶¹ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Tekst jedn.: Dz.U. 2010 Nr 11 poz. 66 z późn. zm.).

²⁶² Zob. R. Szostak, *Uwagi o charakterze prawnym gwarancji ubezpieczeniowej* [w:] *Ubezpieczenia gospodarcze. Wybrane zagadnienia prawne*, pod. red. B. Gnela, Wolters Kluwer – LEX, Warszawa 2011, s. 142.

²⁶³ Wyrok SN z dnia 10 lutego 2010 r., sygn. akt: V CSK 233/09, OSNC 2010 Nr 11 poz. 146.

²⁶⁴ M. Bączyk, *Umowy w zakresie czynności bankowych* [w:] *System Prawa Handlowego t. 5, Prawo Umów Handlowych*, Włodyka S. (red.), C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 903.

²⁶⁵ Zob. *Ibidem*, 907.

art. 78 ust. 5 u.u.p.²⁶⁶ rodzi się wniosek, że podmiotem zawierającym umowę gwarancji bankowej albo ubezpieczeniowej jest sama instytucja płatnicza. Mając na względzie terminologię wypracowaną przez doktrynę, instytucja płatnicza byłaby więc beneficjentem gwarancji. Rodziłoby to wątpliwości co do określenia zleceniodawcy²⁶⁷. Uznanie instytucji płatniczej za beneficjenta gwarancji i jednocześnie jej zleceniodawcę, byłoby zaś rozwiązaniem dość nietypowym, odbiegającym od konstrukcji tzw. trójkąta gwarancyjnego.

W art. 78 ust. 4 u.u.p. wskazano, że umowa gwarancji bankowej albo ubezpieczeniowej powinna obejmować upoważnienie dla KNF do wydawania dyspozycji wypłaty przez gwaranta lub zakład ubezpieczeń środków pieniężnych z gwarancji. Z powyższego zapisu można wnioskować, że beneficjentem umowy gwarancji jest jednak KNF, czyli organ sprawujący nadzór nad działalnością przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie świadczenia usług płatniczych. Takie rozwiązanie jest zgodne z przyjętymi na gruncie innych ustaw nakładających obowiązek zabezpieczenia majątkowego roszczeń osób trzecich z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez niektórych przedsiębiorców wykonujących działalność reglamentowaną np. organizatorów turystyki i pośredników turystycznych²⁶⁸ czy podmiotów prowadzących działalność w zakresie urządzania gier hazardowych²⁶⁹.

Wydaje się, że redakcja przepisu 78 u.u.p. nie uwzględnia terminologii wypracowanej przez doktrynę i to budzi wątpliwości interpretacyjne. Możliwe jest postawienie tezy, że umowę gwarancji o której mowa w art. 78 u.u.p., zawierają instytucja płatnicza (zleceniodawca gwarancji) oraz gwarant (tu: bank lub zakład ubezpieczeń), a sama gwarancja (bankowa lub ubezpieczeniowa) stanowi jednostronne zobowiązanie gwaranta wyrażone w ramach umowy gwarancji (dokumentu umowy gwarancji) zobowiązanie do wypłaty środków pieniężnych na wypadek niemożności wykonania przez krajową instytucję płatniczą zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług płatniczych (niewypłacalności

---

²⁶⁶ Art. 78 ust. 5 u.u.p.: Krajowa instytucja płatnicza stosująca wymogi określone w ust. 2 jest obowiązana składać KNF oryginały dokumentów potwierdzających zawarcie kolejnej umowy gwarancji albo ubezpieczenia, przed upływem terminu obowiązywania umowy poprzedniej. Umowy powinny obejmować cały okres prowadzenia działalności.

²⁶⁷ Por. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe...*, s. 485.

²⁶⁸ Beneficjentem gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej jest Marszałek Województwa [organ prowadzący rejestr przedsiębiorców wykonujących działalność regulowaną] Zob. art. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268 z późn. zm.) a także Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 21 kwietnia 2011 r. w sprawie wzorów formularzy umowy gwarancji bankowej, umowy gwarancji ubezpieczeniowej oraz umowy ubezpieczenia na rzecz klientów, wymaganych w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 88, poz. 499).

²⁶⁹ Beneficjentem gwarancji jest organ udzielający koncesji lub zezwolenia Zob. art. 63 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2009 r. Nr 201, poz. 1540).

krajowej instytucji płatniczej), na żądanie Komisji Nadzoru Finansowego (beneficjenta). KNF występując o wypłatę środków z gwarancji działa na rzecz użytkowników usług płatniczych, którym przysługują roszczenia wobec instytucji płatniczej z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, w szczególności o zwrot wniesionych wpłat.

Inną formą alternatywnego zabezpieczenia środków przyjętych w celu wykonania transakcji płatniczej, jak stanowi art. 78 ust. 2 u.u.p., jest objęcie ich umową ubezpieczenia. Zgodnie z art. 78 ust. 3 u.u.p. umowa ta powinna obejmować wypłatę świadczenia odszkodowawczego w przypadku niemożności wykonania przez krajową instytucję płatniczą zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług płatniczych.

Umowa ubezpieczenia została stypizowana w tytule XXVII Kodeksu cywilnego. Jest to umowa o charakterze gospodarczym (handlowym) – zawierana w zakresie działalności gospodarczej ubezpieczyciela. Działalność ubezpieczeniowa ma charakter reglamentowany przez zezwolenie i poddanej nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego. Podstawową regulacją jej aspektów publicznoprawnych jest ustawa o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 r.

Umowa ubezpieczenia zabezpieczająca środki powierzone instytucji płatniczej bez wątplenia ma charakter ubezpieczenia majątkowego. Podstawowym świadczeniem ubezpieczyciela z niej wynikającym jest zapłata odszkodowania²⁷⁰ za szkodę powstałą wskutek przewidzianego w umowie wypadku – określonego jako niemożność wykonywania przez instytucję płatniczą zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług płatniczych.

Artykuł 78 ust. 2 u.u.p. stanowi, że umową ubezpieczenia mają zostać objęte środki pieniężne, w kwocie równej wartości, które podlegałyby wydzieleniu z innych środków pieniężnych oraz złożone na wyodrębnionym rachunku bankowym lub zainwestowane. Zapis ten wskazuje zatem na minimalną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela, jaką powinna przewidywać umowa ubezpieczenia, w przypadku rezygnacji ze stosowania ochrony przewidzianej w art. 78 ust. 1 u.u.p.

Zawarta przez instytucję płatniczą (ubezpieczającego) umowa ubezpieczenia ma zagwarantować użytkownikowi świadczenie odszkodowawcze, wyrównujące uszczerbek majątkowy wynikający z niewykonania lub nienależytego wykonania usługi płatniczej w kwocie, co najmniej środków wpłaconych (szkodę rzeczywistą). Zatem za przedmiot ubezpieczenia

---

²⁷⁰ Jakkolwiek należy pamiętać, o rozpowszechnionym w doktrynie poglądzie, zgodnie z którym na świadczenie ubezpieczyciela składa się cały zespół czynności, który łącznie można określić mianem ponoszenia ryzyka lub świadczeniem ochrony ubezpieczeniowej.

należałoby podobnie jak w przypadku biur usług płatniczych²⁷¹ uznać odpowiedzialność cywilną instytucji płatniczej.

Omówione zasady alternatywnych sposobów ochrony środków powierzonych instytucjom płatniczym, zgodnie z projektem ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych²⁷² mają znaleźć odpowiednio zastosowanie do ochrony środków powierzonych instytucjom pieniądza elektronicznego. Co jest zgodne z art. 7 ust. 1 EMD II zawierającym odesłanie do przepisów PSD dotyczących szczególnych sposobów ochrony środków powierzonych instytucjom płatniczym. Wcześniejsza dyrektywa 2000/46/WE (EMD I) nie przewidywała objęcia instytucji pieniądza elektronicznego ani obowiązkowym systemem gwarantowania depozytów ani też obowiązku objęcia ich innymi - umownymi formami ochrony.

Rekapitułując, polski ustawodawca przewidział szerszy niż minimum ustalone dyrektywami PSD i EMD II zakres ochrony środków powierzonych dostawcom usług płatniczych, starając się zagwarantować taką ochronę wszystkim użytkownikom. Przyjęte mechanizmy ochrony różnią się w zależności od tego kto jest dostawcą danej usługi płatniczej. Jednocześnie u.u.p. pozostawia możliwość dokonania przez instytucje płatnicze (w przyszłości także IPE) możliwość wyboru pomiędzy dwoma zgodnymi z art. 9 ust. 1 i 2 PSD sposobami ochrony wspomnianych środków. Niemniej jednak w ustawie o usługach płatniczych nie udało się uniknąć pewnych nieścisłości które w praktyce mogą utrudniać właściwą interpretację a w następstwie zastosowanie regulacji dotyczącej ochrony środków powierzonych.

4.3. Przejrzystość świadczenia usług płatniczych

Jednym z postulatów realizowanych przez PSD jest zwiększenie zaufania konsumentów do nowoczesnych instrumentów płatniczych poprzez ustanowienie zasad, zapewniających przejrzystość warunków świadczenia usług płatniczych. Zharmonizowanie wymogów mających na celu zapewnienie niezbędnych i wystarczających informacji dotyczących umowy o

---

²⁷¹ W Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia biur usług płatniczych wymaganego w związku z wykonywaniem transakcji płatniczych wynikających z umowy o świadczenie usług płatniczych²⁷¹ (Dz. U. z 2012 Nr 0 poz. 434) wydanym na podstawie delegacji zawartej w art. 125 ust. 9 u.u.p wskazano, że ubezpieczenie obejmuje odpowiedzialność biura usług płatniczych za szkodę powstałą w związku z niemożnością wykonania przez biuro usług płatniczych transakcji płatniczej wynikającej z umowy o świadczenie usług płatniczych, z tytułu zwrotu wpłat wniesionych przez użytkowników. W rozporządzeniu tym określony został szczegółowy zakres ubezpieczenia, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną.

²⁷² Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych..., op.cit.

usługę płatniczą i transakcji płatniczych w połączeniu z praktycznymi zasadami dokonywania płatności SEPA reorganizuje rynek usług płatniczych, czyniąc go przestrzenią sprawniejszą, pewniejszą i bardziej przyjazną²⁷³.

Poziom ochrony określony ustawą o usługach płatniczych, za PSD, nie ma charakteru jednolitego. Ustawa zawiera postanowienia o charakterze bezwzględny – stosowane bez względu na status użytkownika, a w pozostałym zakresie różnicuje poziom ochrony ze względu na profesjonalny bądź niezawodowy charakter odbiorcy usług płatniczych²⁷⁴. W przypadku świadczenia usług wobec konsumentów postanowienia umowne nie mogą być mniej korzystne niż określone w Dziale II u.u.p.

Przyjętą metodą ochrony użytkownika, przede wszystkim konsumenta jest ochrona przez informację. Obowiązki informacyjne mają na celu wyrównanie dysproporcji pomiędzy uczestnikami rynku. Prawo do informacji uważane jest za podstawowe prawo konsumenta, wszelkie praktyki stanowiące jego naruszenia prowadzą do upośledzenia jego zachowania na rynku²⁷⁵. Obowiązki informacyjne spoczywające na dostawcach usług płatniczych, zarówno w przypadku świadczenia usług płatniczych na podstawie umowy ramowej jak i umowy o pojedynczą transakcję płatniczą, można podzielić na obowiązki przedkontraktowe oraz obowiązki dotyczące wykonywanej na podstawie umowy transakcji – przekazywane płatnikowi po dokonaniu zlecenia płatniczego oraz odbiorcy po wykonaniu transakcji płatniczej.

Ustawa różnicuje również obowiązki polegające na dostarczaniu informacji od udostępniania informacji. Dostarczanie informacji oznacza działania polegające na czynnym, aktywnym przekazywaniu informacji np. przez wysłanie wiadomości e-mail, listu poleconego²⁷⁶. Udostępnianie informacji obejmuje zaś stworzenie możliwości do uzyskania informacji, zakłada więc aktywność ze strony użytkownika np. pobranie informacji ze strony internetowej. Sposób przekazywania wymaganych informacji powinien uwzględniać potrzeby użytkownika usług płatniczych, jak również praktyczne aspekty techniczne efektywność pod względem kosztów, w zależności od sytuacji wynikającej z uzgodnień w odpowiedniej umowie o usługę płatniczą²⁷⁷.

---

²⁷³ J. Gliniecka, *Zasada przejrzystości świadczenia usług płatniczych jako warunek bezpiecznego korzystania z elektronicznych instrumentów płatniczych na tle rozwiązań prawnych dyrektywy PSD*, Prawo bankowe 2008 Nr 9, s.46.

²⁷⁴ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, op. cit. s. 217.

²⁷⁵ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Nieuczciwe praktyki na rynku bankowych usług konsumenckich.*, Wolters Kluwer - ABC 2011, s. 108.

²⁷⁶ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit. s. 206.

²⁷⁷ Punkt 27 preambuły PSD.

Zakres obowiązków informacyjnych został zróżnicowany ze względu na rodzaj umowy na podstawie której świadczona jest usługa płatnicza.

W przypadku umów o pojedynczą transakcję płatniczą, dostawca ma obowiązek udostępnienia, a jedynie na wniosek użytkownika dostarczenia informacji dotyczących umowy. W chwili złożenia propozycji zawarcia umowy lub oferty pojedynczej transakcji płatniczej, dostawca jest zobowiązany udostępnić:

- 1) wyszczególnienie informacji, które muszą być dostarczone przez użytkownika, aby zlecenie płatnicze mogło zostać prawidłowo wykonane, albo, że wystarczające jest podanie unikatowego identyfikatora;
- 2) informację o maksymalnym czasie wykonania świadczonej usługi płatniczej;
- 3) informację o wszelkich opłatach należnych dostawcy od użytkownika, w tym wyszczególnienie kwot tych opłat;
- 4) informację o kursie walutowym, w tym referencyjnym kursie walutowym, który będzie zastosowany do transakcji płatniczej, jeżeli transakcja płatnicza wiąże się z przeliczeniem waluty²⁷⁸.

W stosunku do umów ramowych informacyjne obowiązki przedkontraktowe są zdecydowanie rozleglejsze. Dostawca usług jest zobowiązany dostarczyć w odpowiednim czasie przed zawarciem umowy ramowej następujące kategorie informacji²⁷⁹:

- 1) Informacje dotyczące dostawcy usług płatniczych: imię i nazwisko albo nazwę (firmę) dostawcy, siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz adres głównego miejsca wykonywania działalności, adres poczty elektronicznej oraz, w razie korzystania z usług agenta lub oddziału w państwie członkowskim, w którym dana usługa płatnicza jest oferowana, adres tego agenta lub oddziału, a także wszelkie inne adresy potrzebne w celu porozumiewania się z dostawcą; informacje o organie nadzorczym nad dostawcą oraz publicznym rejestrze zezwoleń wraz z numerem wpisu do tego rejestru dostawcy;

- informacje te pozwalają na zindywidualizowanie i uwiarygodnienie dostawcy, a także na ułatwienie z nim kontaktu. Informacje na temat rejestrów, w których znajdują się informacje o dostawcy usług płatniczych mają przyczynić się do zwiększenia pewności obrotu i jednocześnie jego rozwoju²⁸⁰.

---

²⁷⁸ Artykuł 23 u.u.p.

²⁷⁹ Określone w art. 27 u.u.p.

²⁸⁰ R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit. s. 217.

2) Informacje dotyczące korzystania z usługi płatniczej (opis najważniejszych cech świadczonej usługi płatniczej, wyszczególnienie informacji, które muszą być dostarczone przez użytkownika, aby zlecenie płatnicze mogło zostać prawidłowo wykonane albo informację, że wystarczające jest podanie unikatowego identyfikatora; określenie sposobu i procedury udzielania zgody na wykonanie transakcji płatniczej oraz wycofywania takiej zgody, a także odwołania zlecenia płatniczego; informację na temat momentu, który uznaje się za moment otrzymania zlecenia płatniczego; informację o maksymalnym czasie wykonania świadczonej usługi płatniczej oraz ustalenie możliwości uzgodnienia limitu wydatków dla transakcji płatniczych wykonywanych za pomocą instrumentu płatniczego);

- informacje dotyczące usługi płatniczej należy uznać za najważniejsze i niezbędne dla prawidłowego z niej korzystania.

3) Informacje dotyczące opłat, stóp procentowych i kursów walutowych (informację o wszelkich opłatach należnych dostawcy od użytkownika, w tym wyszczególnienie kwot tych opłat; informację o stopach procentowych, jeżeli mają zastosowanie, lub o kursach walutowych, jeżeli transakcja płatnicza wiąże się z przeliczaniem waluty, w tym o bazowych stopach procentowych i referencyjnych kursach walutowych, oraz o sposobie obliczania faktycznej wysokości odsetek i kursu walutowego oraz o ile zostało to uzgodnione – informację o stosowaniu bez uprzedzenia zmienionych wysokości bazowej stopy procentowej lub referencyjnego)

- informacje te pozwalają użytkownikowi na zorientowanie się w rzeczywistej wysokości kosztów, jakie związane są z korzystaniem z usługi. Koszt usługi kształtują nie tylko opłaty, ale także stopy procentowe oraz kursy walut, po których dokonuje się konwersji w przypadku dokonywania płatności w obcej walucie²⁸¹.

4) Informacje dotyczące komunikowania się (wskazanie środków porozumiewania się, w tym wymogów technicznych po stronie użytkownika, uzgodnionych przez strony do przekazywania informacji lub do dokonywania zgłoszeń zgodnie z ustawą; określenie sposobu oraz częstotliwości udostępniania informacji wymaganych na podstawie ustaw; wskazanie języka lub języków, w jakich zawiera się umowę ramową, oraz w jakich strony porozumiewają się w okresie jej obowiązywania, a także informację o prawie użytkownika do otrzymania postanowień umowy ramowej)

---

²⁸¹ Ibidem, 219.

- zapewnienie sprawnej komunikacji leży w interesie obu stron. Powyższe informacje przyczyniają się do zagwarantowania przejrzystości łączącego strony stosunku prawnego, ułatwiając kontakt za pomocą którego strony będą mogły wyjaśnić ewentualne wątpliwości. W przypadku płatności mobilnych środkiem porozumiewania się najczęściej będą połączenia głosowe, sms, poczta internetowa. Celem zapewnienia kompatybilności sprzętu (oprogramowania), a przez to skuteczności działania, istnieje potrzeba uzgodnienia wymogów technicznych dla sprzętu za pomocą którego użytkownik będzie mógł skutecznie skontaktować się z dostawcą usługi, Strony mogą ustalić więcej niż jeden środek porozumiewania się, istotne jednak aby użytkownik miał pewność z jakiego środka skorzystać, celem szybkiego skontaktowania się z dostawcą usługi²⁸². Poza ustaleniem środków porozumiewania się, czyli aspektów natury technicznej, konieczne jest także przekazanie informacji o sposobie dostarczania lub udostępniania informacji tj. aspektów proceduralnych. Ponieważ informacje przekazywane użytkownikowi ulegają zmianom, nałożono obowiązek określenia częstotliwości przekazywania informacji. Swoboda umów zezwala na zawieranie na terytorium RP umów w języku innym niż język polski. Możliwość tą uwzględnia u.u.p. wskazując jedynie na obowiązek poinformowania użytkownika o języku (językach) w którym zawierana będzie umowa i w którym strony będą komunikowały się między sobą w trakcie jej obowiązywania²⁸³.

- 5) Informacje dotyczące środków ochronnych i naprawczych (opis środków, jakie powinien przedsięwziąć użytkownik w celu bezpiecznego; przechowywania instrumentu płatniczego, oraz informacje dotyczące sposobu dokonania zgłoszenia dostawcy stwierdzenia utraty, kradzieży, przywłaszczenia albo nieuprawnionego użycia instrumentu płatniczego lub nieuprawnionego dostępu do tego instrumentu; o ile zostało to uzgodnione – warunki, na których dostawca zastrzega sobie prawo zablokowania instrumentu płatniczego; informację o odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje; tym informacje dotyczące kwoty nieautoryzowanej transakcji płatniczej podlegającej zwrotowi; określenie sposobu, w jaki użytkownik ma obowiązek powiadomić dostawcę o przypadkach nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych, oraz wskazanie terminu takiego powiadomienia, jak również informacje o odpowiedzialności za nieautoryzowane transakcje płatnicze; informację o odpowiedzialności dostawcy za wykonanie transakcji płatniczych oraz informację o warunkach uzyskania, kwoty autoryzowanej transakcji płatniczej

---

²⁸² Ibidem.

²⁸³ Ibidem, 220.

zainicjowanej przez odbiorcę lub za jego pośrednictwem, która została już wykonana)

- właściwe przechowywanie instrumentu płatniczego, w tym przede wszystkim kodów PIN, a także przyjęcie właściwego trybu postępowania w przypadku użycia instrumentu przez osobę nieuprawnioną w znacznym stopniu zwiększa bezpieczeństwo korzystania z instrumentu i zmniejsza ewentualne straty, stąd też potrzeba poinformowania użytkownika o właściwych standardach zachowania. Użytkownik powinien być również świadomy przesłanek aktualizujących jego odpowiedzialność za transakcje nieautoryzowane oraz konsekwencji niezgłoszenia w terminie nieprawidłowo wykonanych lub nieautoryzowanych transakcji. Użytkownik powinien być także poinformowany o warunkach uzyskania zwrotu kwoty transakcji autoryzowanych.

- 6) Informacje dotyczące zmian i wypowiedzenia umowy ramowej (o ile zostało to uzgodnione informację, że jeśli przed proponowanym dniem wejścia w życie zmian umowy ramowej użytkownik nie zgłosi dostawcy sprzeciwu wobec takich zmian, uznaje się, że wyraził na nie zgodę; informację o okresie obowiązywania umowy ramowej oraz informację o prawie użytkownika do wypowiedzenia umowy ramowej oraz o innych uzgodnieniach dotyczących wypowiedzenia umowy)

- ustalenie okresu obowiązywania umowy jest istotnym elementem każdej umowy cywilnoprawnej, zaś możliwość wypowiedzenia jest nieodzownym, wynikającym z właściwości stosunków cywilnoprawnych uprawnieniem strony. Na dostawcy usługi, proponującym określone warunki spoczywa obowiązek wyraźnego poinformowania o kwestiach związanych z wypowiedzeniem umowy, w tym przede wszystkim formie jego dokonania, okresach wypowiedzenia, zasadach rozliczeń itp.

- 7) Informacje dotyczące procedur rozstrzygania sporów (informację o wszelkich klauzulach umownych mających zastosowanie do umowy ramowej, w szczególności dotyczących prawa właściwego i właściwości sądu, oraz informację o pozasądowych procedurach wnoszenia skarg i pozasądowych procedurach rozstrzygania sporów dostępnych dla użytkownika).

Przed zrealizowaniem zainicjowanej przez płatnika transakcji na podstawie umowy ramowej, dostawca zobowiązany jest dostarczyć na wniosek płatnika i w odniesieniu do tej konkretnej transakcji płatniczej, dokładne informacje dotyczące maksymalnego terminu jej

wykonania oraz opłat należnych od płatnika, w tym wyszczególnienie wszystkich opłat²⁸⁴. Po dostarczeniu powyższych informacji, płatnik ma jeszcze możliwość cofnięcia zgody na wykonanie transakcji płatniczej²⁸⁵ np. w wyniku uznania warunków za niekorzystne, co do zasady do momentu otrzymania zlecenia płatniczego przez dostawcę płatnika (kiedy zlecenie stało się nieodwołane). Artykuł 30 u.u.p. wskazuje na obowiązek wyszczególnienia przez dostawcę wszystkich opłat na wniosek płatnika, w artykule 20 u.u.p. uregulowano zaś kwestię informowania użytkownika usługi płatniczej w kontekście uprawnienia odbiorcy płatności do pobierania opłat za korzystanie z danego instrumentu płatniczego tzw. *surcharge*. Akceptant jest również zobowiązany do informowania o oferowanej przez niego zniżce za korzystanie z określonego instrumentu. Obowiązki informacyjne ciążyą także na innych niż dostawca usługi i odbiorca płatności podmiotach, jeśli uczestniczą oni w transakcji i żądają opłaty za korzystanie z danego instrumentu płatniczego (np. podmioty prowadzące sieć bankomatów), chociaż ich działalność znajduje się co do zasady poza zakresem obowiązywania ustawy. W razie niepoinformowania o opłacie, użytkownik nie jest zobowiązany do jej uiszczenia. W razie zaś niepoinformowania płatnika o oferowanej zniżce, ustawa tworzy fikcję prawną poprzez uznanie, że umowa jest zawarta z uwzględnieniem zniżki oferowanej przez odbiorcę²⁸⁶. Powyższe rozwiązanie jest wyrazem ochrony interesów finansowych użytkowników usług płatniczych.

Katalog informacji, do których dostarczenia zobowiązany jest dostawca usług płatniczych odpowiednio płatnika albo odbiorcy, po obciążeniu rachunku płatniczego płatnika kwotą indywidualnej transakcji płatniczej lub gdy płatnik nie korzysta z rachunku płatniczego po otrzymaniu zlecenia płatniczego, a także po wykonaniu indywidualnej transakcji płatniczej, ma taki sam zakres w przypadku transakcji wykonywanej na podstawie umowy ramowej jak i poza nią (na podstawie umowy o pojedynczą transakcję płatniczą)²⁸⁷. Przy czym, w wypadku transakcji wykonywanych na podstawie umowy ramowej, strony mogą uzgodnić, że informacje zamiast być dostarczane pojedynczo, będą udostępniane zbiorczo – okresowo co najmniej raz w miesiącu, w uzgodniony sposób umożliwiający płatnikowi przechowywanie i odtwarzanie tych informacji w niezmienionej postaci²⁸⁸. Zbiorcze zestawienie informacji powinno jednak umożliwiać identyfikację każdej z transakcji w takim samym zakresie jak gdyby informacje były przesłane pojedynczo.

---

²⁸⁴ Artykuł 30 u.u.p.

²⁸⁵ Artykuł 40 ust. 3 u.u.p.

²⁸⁶ Zob. R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze...*, op. cit., s. 229.

²⁸⁷ D. Wojtczak, *Usługi bankowe...*, op. cit., s. 221.

²⁸⁸ Artykuł 31 ust. 2 oraz 32 ust.2 u.u.p.

Zgodnie z art. 31 u.u.p. niezwłocznie po otrzymaniu zlecenia płatniczego lub obciążeniu rachunku, dostawca jest zobowiązany dostarczyć płatnikowi informacje:

- 1) umożliwiające zidentyfikowanie transakcji płatniczej, i w stosownych przypadkach odbiorcy;
- 2) o kwocie transakcji płatniczej w walucie, w której obciążono rachunek płatniczy płatnika, lub w walucie, w której zostało złożone zlecenie płatnicze;
- 3) o kwocie wszelkich opłat z tytułu transakcji płatniczej, a w stosownych wypadkach ich wyszczególnienie, lub informację o odsetkach należnych od płatnika;
- 4) o kursie walutowym zastosowanym w danej transakcji płatniczej przez dostawcę płatnika oraz o kwocie transakcji po przeliczeniu walut, jeśli transakcja wiązała się z przeliczeniem walut;
- 5) o dacie waluty zastosowanej przy obciążeniu rachunku lub o dacie otrzymania zlecenia płatniczego.

Artykuł 32 u.u.p. statuuje obowiązki informacyjne dostawcy usług płatniczych odbiorcy, który niezwłocznie po wykonaniu transakcji płatniczej jest obowiązany dostarczyć odbiorcy informacje:

- 1) umożliwiające odbiorcy zidentyfikowanie transakcji płatniczej i, w stosownych przypadkach płatnika, a także wszelkie inne informacje przekazane odbiorcy w związku z wykonaniem transakcji płatniczej,
- 2) o kwocie transakcji płatniczej w walucie, w której uznawany jest rachunek płatniczy odbiorcy;
- 3) o kwocie wszelkich opłat z tytułu transakcji płatniczej, w tym ich wyszczególnienie lub informacje o odsetkach należnych od odbiorcy;
- 4) o kursie walutowym zastosowanym dla danej transakcji płatniczej przez dostawcę odbiorcy oraz informację o kwocie transakcji płatniczej przed przeliczeniem walut, jeżeli transakcja wiąże się z przeliczeniem waluty;
- 5) o dacie waluty zastosowanej przy uznaniu rachunku.

Złagodzonemu reżimowi prawnemu zostały poddane transakcje płatnicze opiewające na niskie kwoty. Obowiązki informacyjne w przypadku instrumentów, „które zgodnie z umową ramową pozwalają na dokonywanie indywidualnych transakcji płatniczych w kwocie nieprzekraczającej równowartości w walucie polskiej 30 euro albo które mają ustalony limit wydatków w wysokości nieprzekraczającej równowartości w walucie polskiej 150 euro, albo służą do przechowywania środków pieniężnych w kwocie nieprzekraczającej w zad-

nym momencie równowartości w walucie polskiej 150 euro”, zostały ograniczone do dostarczenia informacji o głównych cechach usługi płatniczej oraz innych podstawowych informacji. Do których to informacji ustawodawca zalicza w szczególności informacje o możliwych sposobach korzystania z instrumentu płatniczego, zakresie odpowiedzialności ponoszonej za wykonanie usługi przez dostawcę, pobieranych opłatach, oraz miejscu, w którym można w łatwy sposób uzyskać dostęp do informacji dotyczącej usługi (art. 19 ust. 1 u.u.p.). Strony mogą uzgodnić, że po wykonaniu transakcji, dostawca będzie zobowiązany udostępnić użytkownikowi jedynie informacji umożliwiających zidentyfikowanie transakcji, jej kwoty oraz pobranych opłat, a w przypadku kilku transakcji płatniczych tego samego rodzaju i na rzecz tego samego odbiorcy – informacje o całkowitej kwocie tych transakcji płatniczych i opłatach pobranych z tego tytułu (art. 19 ust.1 pkt. 3 u.u.p.). Dostawca nie ma obowiązku udostępnienia nawet tych informacji, jeżeli instrument płatniczy używany jest anonimowo lub jeżeli z innych względów dostawca nie ma technicznej możliwości ich dostarczenia. W przypadku przechowywania środków pieniężnych przy użyciu instrumentu płatniczego, dostawca powinien zapewnić jednak płatnikowi możliwość sprawdzenia kwoty przechowywanych środków pieniężnych (art. 19 ust. 1 pkt 3 lit b u.u.p.) Ustawodawca polski skorzystał z opcji narodowych przewidzianych w art. 34ust. 2 oraz 53 ust. 2 PSD umożliwiających zwiększenie kwot wspomnianych limitów dla przedpłaconych instrumentów płatniczych do równowartości 500 euro oraz umownego podwojenie limitu do równowartości 300 euro w zakresie transakcji płatniczych wykonywanych w całości na terytorium RP (art. 19 ust. 2 i 3).

Znaczne wymogi dotyczące przekazywania informacji o transakcji na wszystkich etapach jej przeprowadzania, poczynając już od chwili zamiaru jej zlecenia tj. przed zawarciem umowy, mają zapewnić równowagę sił na rynku. Stosunek pomiędzy użytkownikiem a dostawcą usługi ma być jak najbardziej transparentny. Harmonizacja obowiązków informacyjnych na szczeblu unii europejskiej pozwala na zapewnienie porównywalności ofert poszczególnych dostawców usług płatniczych, a dzięki temu umożliwia świadome podjęcie decyzji przez konsumenta. Zbyt duża ilość informacji mogła by jednak spowodować efekt odwrotny od zamierzonego, stąd też należałoby unikać wprowadzania informacji zbyt szczegółowych, wykraczających poza zakres wskazany w ustawie. Dostarczane i udostępniane informacje powinny być sformułowane w przejrzystej i czytelnej formie i z odpowiednią częstotliwością, a także odpowiadać charakterowi instrumentu płatniczego, mając na względzie realizację zasady przejrzystości umów. Przyjęcie powyższej zasady zapewnia

zaufanie konsumentów i zachęca ich do korzystania z nowoczesnych metod dokonywania płatności²⁸⁹.

4.4. Ochrona informacji dotyczących czynności płatniczych

Obrót bezgotówkowy, w znacznym stopniu oparty o instrumenty pozwalające na identyfikację użytkownika, powoduje, że podmioty zaangażowane w dostarczanie usług płatniczych są w posiadaniu informacji wrażliwych, pozwalających na daleko idącą kontrolę i wgląd w życie prywatne użytkowników. Rozwój technologiczny, umożliwiający m.in. dużą funkcjonalność aplikacji portfela mobilnego stanowi wyzwanie dla właściwej ochrony danych wrażliwych, wyważenie potrzeby ochrony prawa do prywatności oraz ochrony interesów całego społeczeństwa i bezpieczeństwa systemu finansowego.

Jedną z najważniejszych instytucji prawa finansowego, realizującą zasadę bezpieczeństwa jest tajemnica finansowa²⁹⁰. Tajemnica finansowa implikuje zakaz ujawniania informacji dotyczących czynności związanych z korzystaniem z usług świadczonych przez instytucje finansowe. Instytucja ta stanowi element prawa do prywatności, a także ma na celu ochronę interesów ekonomicznych instytucji finansowych oraz ich klientów.

W ustawie o usługach płatniczych podobnie jak w innych regulacjach rynku usług finansowych, ustawie – prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi²⁹¹, ustawie o obrocie instrumentami finansowymi²⁹², ustawie o funduszach inwestycyjnych²⁹³ oraz ustawie o giełdach towarowych²⁹⁴, ustanowiono tajemnicę finansową wykorzystując konstrukcję tajemnicy zawodowej²⁹⁵.

Regulacja tajemnicy zawodowej w u.u.p. domyka, przede wszystkim ochronę informacji jakiej służy instytucja tajemnicy bankowej (której powszechnie przypisywany jest

---

²⁸⁹ J. Gliniecka, *Zasada przejrzystości...*, op. cit. s. 53.

²⁹⁰ Zob. J. Gliniecka, *Tajemnica finansowa. Aspekty aksjologiczne, normatywne i funkcjonalne*, Branta, Bydgoszcz – Gdańsk 2007.

²⁹¹ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Tekst jedn. Dz.U. z 2005 r, Nr. 111, poz. 937 z późn. zm.).

²⁹² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2010r. Nr 211, poz. 1384 z późn. zm.).

²⁹³ Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. Nr 146, poz. 1546 z późn. zm.).

²⁹⁴ Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., Nr 48, poz. 284 z późn. zm.).

²⁹⁵ Zob. J. Gliniecka, *Konstrukcja prawna instytucji tajemnicy zawodowej jako rodzaju tajemnicy finansowej* [w:] *Nauka prawa finansowego po I dekadzie XXI wieku, Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Apoloniuszowi Kosteckiemu*, I. Czaja-Hilniak (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2012, s. 137-151.

charakter tajemnicy zawodowej²⁹⁶), zdefiniowanej w art. 104 pr. bank., obejmując swoim zakresem także innych niż banki (instytucje kredytowe, banki zagraniczne), dostawców usług płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego²⁹⁷, wykonujących *de facto* czynności bankowe.

Zgodnie z art. 11 u.u.p. do zachowania tajemnicy zawodowej związanej ze świadczeniem usług płatniczych zobowiązane są:

- 1) osoby zarządzające oraz inne osoby wchodzące w skład organów statutowych dostawców;
- 2) osoby pozostające z dostawcą w stosunku pracy;
- 3) osoby lub podmioty pozostające z dostawcą w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze, w tym agenci dostawcy oraz podmioty wykonujące niektóre czynności operacyjne w ramach outsourcingu,
- 4) osoby pozostające w stosunku pracy, zlecenia lub innym stosunku o podobnym charakterze z podmiotem pozostającym z dostawcą w stosunku o którym mowa w pkt 3.

Jednoznacznie określony przez u.u.p. katalog podmiotów zobowiązanych do zachowania tajemnicy zawodowej, zapobiega sporom co do zakresu podmiotowego obowiązku, jakie powstawały na tle art. 104 ust. 1 pr. bank. zgodnie z którym do zachowania tajemnicy bankowej zobowiązany jest bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe.

Zakres przedmiotowy tajemnicy zawodowej do której zachowania zobowiązuje art. 11 u.u.p. obejmuje informacje dotyczące użytkownika w związku ze świadczonymi mu usługami płatniczymi lub udzieloną w związku z tymi usługami pożyczką, w tym oznaczenie rachunku płatniczego użytkownika, saldo tego rachunku, a także inne informacje związane z transakcjami płatniczymi oraz zawieranymi z użytkownikiem umowami, jeżeli nieuprawnione ujawnienie takiej informacji mogłoby narazić na szkodę prawnie chroniony interes użytkownika, którego ta informacja dotyczy. Oznacza to, że tajemnica zawodowa nie

---

²⁹⁶ A. Jurkowska, *Tajemnica bankowa jako środek ochrony prawa do prywatności*, *Gdańskie Studia Prawnicze*, Tom XIII, 2005, s. 223; Por. A. Żygadło, *Wylączenie tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Wolters Kluwer Polska-LEX, Warszawa 2011, s. 103 – 107 oraz Z. Banasiak, *Tajemnica skarbowa a tajemnica bankowa*, wyd. Instytut Studiów Podatkowych Modzelewski i Wspólnicy, Warszawa 1998, str.8 i n.; autorzy dwóch ostatnich publikacji odmawiają instytucji tajemnicy bankowej charakteru tajemnicy zawodowej.

²⁹⁷ W stosunku do instytucji pieniądza elektronicznego regulacja znajdzie zastosowanie wraz ze spóźnioną implementacją EMD II, która ma nastąpić w drodze uchylecia ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych i zmiany u.u.p. Zgodnie z projektem u.u.p. będzie regulowała poza świadczeniem usług płatniczych, także wydawanie, dystrybucję oraz wykup pieniądza elektronicznego. Zob. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych... op. cit.

obejmuje informacji o transakcjach, które nie posiadają związku z konkretnym użytkownikiem²⁹⁸.

Tajemnica bankowa zaś, zgodnie z art.104 ust 1 pr. bank. obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje.

Zakres przedmiotowy tajemnicy bankowej został skonstruowany zgodnie z zasadą maksymalizmu. Tajemnica bankowa obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, tzn. „zarówno informacje dotyczące danej czynności, jak i informacje dotyczące osoby lub osób dokonujących z bankiem tej czynności bankowej, jak i innych osób, które dokonały czynności pozostających w związku z umową, na podstawie której bank wykonuje tę czynność bankową”²⁹⁹. Informacje dotyczące czynności bankowej są objęte tajemnicą bankową niezależnie od faktu, czy w rzeczywistości stanowią informacje niejawne i czy wiążą się jednoznacznie z użytkownikiem. Związek określonych informacji z czynnością bankową może być określany w sposób bardzo szeroki, jakkolwiek w doktrynie nie ma jednomyślności co do objęcia tajemnicą bankową informacji „dotyczących podmiotów zawierających z bankiem umowy oraz osób nie będących pracownikami, a wykonujących różne czynności na rzecz banków”³⁰⁰, co oznaczałoby konieczność zachowania dyskrekcji np. na temat osób opiniujących projekty umów czy osób wykonujących usługi w zakresie oceny finansowej klientów³⁰¹.

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej dotyczącej świadczenia usług płatniczych powstaje *ex lege* i mimo iż ustawa jednoznacznie tego nie wskazuje, należy uznać, że obejmuje informacje pozyskane na każdym etapie świadczenia (oferowania) usług płatniczych, tj. zarówno w trakcie realizacji umowy, jak i po jej wygaśnięciu, a także informacje pozyskane przed zawarciem umowy (w trakcie negocjacji i zawierania umowy), w tym mimo braku jej zawarcia. Obowiązek ten ma charakter bezterminowy tj. istnieje również po zakończeniu pełnienia funkcji lub stosunku prawnego w związku z którym doszło do objęcia obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej, o czym wprost stanowi art. 11 ust. 2 u.u.p.

---

²⁹⁸ M. Grabowski, *Ustawa o usługach...*, op. cit., s.79.

²⁹⁹ Druk sejmowy 2116 Sejmu IV Kadencji z dnia 15 października 2003 r., RM-10-157-23 [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/%28\\$vAllByUnid%29/2DF18525C82ED9AAC1256DC8003EE348/\\$file/2116.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/%28$vAllByUnid%29/2DF18525C82ED9AAC1256DC8003EE348/$file/2116.pdf)

³⁰⁰ J. Gliniecka, *Tajemnica finansowa...*, op. cit., s. 91.

³⁰¹ Tak: J. Gliniecka, *Ibidem*. Wyraźny sprzeciw wyraża A. Żygadło, *Wyłączenie tajemnicy bankowej...*, s.86; zob. też J. Byrski, *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, C.H. Beck, Warszawa, 2010, s. 15.

Wcześniej, w stosunku do obowiązku zachowania tajemnicy bankowej, wniosek o jego nieograniczonym zakresie czasowym był wysnuwany w drodze wykładni funkcjonalnej³⁰².

Za najważniejszy motyw ochrony omawianej tajemnicy finansowej, uznaje się ochronę prywatności jako dobra osobistego osoby powierzającej instytucji finansowej swoje środki pieniężne. Prawo do prywatności uważane jest za jedno z praw człowieka i zostało zagwarantowane m.in. w art. 8 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności³⁰³. W polskim porządku prawnym podstawę prawa do prywatności stanowi przede wszystkim art. 47 Konstytucji RP zgodnie z którym każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Dla instytucji tajemnicy finansowej istotne znaczenie ma także art. 51 Konstytucji RP dotyczący ochrony danych osobowych stanowiący o tzw. prywatności informacyjnej (ochronie danych osobowych). Trybunał Konstytucyjny potwierdził, że „informacje dotyczące majątku i sfera ekonomiczna jednostki są niewątpliwie objęte prywatnością i autonomią informacyjną”³⁰⁴. Prawo do prywatności, a tym samym autonomia informacyjna w zakresie danych majątkowych jednostki nie ma jednak charakteru bezwzględnego i podlega ograniczeniom według zasad określonych w Konstytucji RP³⁰⁵. Wśród wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP mogących uzasadniać ograniczenie prywatności w zakresie informacji objętych tajemnicą zawodową obowiązującą w związku ze świadczeniem usług płatniczych, wskazuje się bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, a także wolność i prawa innych osób. Jednocześnie wszystkie ograniczenia muszą jednocześnie spełniać przesłankę konieczności w demokratycznym państwie prawa, czyli niezbędności przydatności i proporcjonalności wprowadzanych ograniczeń dla celu jakim jest ochrona wspomnianych wartości.

Ograniczenie prawa do prywatności w zakresie informacji dyskrecjonalnych związanych ze świadczeniem usług płatniczych, przejawia się we wprowadzeniu rozwiązań zawężających zakres przedmiotowy tego prawa³⁰⁶. Zasadnicze znaczenie dla określenia granic tajemnicy dotyczącej świadczenia usług płatniczych, jest wskazanie sytuacji w jakich ujawnienie objętych nią informacji nie jest bezprawne³⁰⁷. Zgodnie z art. 12 u.u.p. nie narusza obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przekazanie objętych nią informacji:

---

³⁰² Zob. wyrok SN z dnia 19.02.2010r., sygn. akt: IV CSK 428/09, LEX nr 585878.

³⁰³ Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.

³⁰⁴ Wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. akt: K 41/02.

³⁰⁵ A. Żygadło, *Wyłączenie tajemnicy bankowej...*, op. cit. s. 103.

³⁰⁶ Ibidem, s. 149.

³⁰⁷ A Jurkowska, *Tajemnica bankowa...*, s. 225.

- 1) organowi sprawującemu nadzór lub kontrolę nad dostawcą w związku z czynnościami podejmowanymi w zakresie nadzoru lub kontroli;
- 2) w wykonaniu uprawnienia albo obowiązku określonego odrębnie w przepisach;
- 3) innym dostawcom lub użytkownikom w ramach świadczenia usług płatniczych zgodnie z otrzymanym zleceniem płatniczym lub zawartą umową;
- 4) za wyrażoną na piśmie zgodą użytkownika, którego ta informacja dotyczy.

Postanowienia te, może z wyjątkiem punktu pierwszego, mogą być źródłem licznych wątpliwości prawnych, w tym przede wszystkim na tle uznania określonej regulacji za uprawniającą do ujawnienia określonych informacji, a także na tle oceny skuteczności zgody użytkownika. Po zestawieniu z wymogiem określonym w art. 12 ust. 2 u.u.p. zgodnie z którym przekazane informacje objęte tajemnicą zawodową mogą być wykorzystywane wyłącznie zgodnie z celem ich przekazania, można wysnuć wniosek, że zgoda użytkownika powinna określać cel przekazania informacji, chociaż w odróżnieniu od zgody na ujawnienie tajemnicy bankowej, nie musi wskazywać konkretnego beneficjenta tych informacji³⁰⁸.

Ujawnianie informacji dotyczących świadczenia usług płatniczych przez banki krajowe, oddziały banku zagranicznego, oraz instytucje kredytowe i oddziały tych instytucji, może być dokonywane wyłącznie według zasad przewidzianych w prawie bankowym dla tajemnicy bankowej. Część wyłączeń z zakresu tajemnicy bankowej wynika z natury działalności banku, umożliwiając one udostępnienie informacji podmiotom świadczącym szeroko rozumiane usługi outsourcingu (art. 104 ust. 2 pr. bank.) a także innym bankom i instytucjom kredytowym w zakresie, w jakim informacje te są niezbędne w związku z wykonywaniem czynności płatniczych, oraz na zasadzie wzajemności innym instytucjom ustawowo upoważnionych do udzielania kredytów – o wierzytelnościach oraz obrotach i stanach rachunków bankowych w zakresie, w jakim informacje te są niezbędne w związku z udzielaniem kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych (art. 105 ust. 1 pr. bank.) Podobnemu celowi służy obowiązek udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową wydawcom elektronicznych instrumentów płatniczych niebędących bankami (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit m pr. bank.) Ułatwieniu funkcjonowania banków i instytucji kredytowych służy także upoważnienie banków i bankowych izb gospodarczych do utworzenia odrębnego podmiotu, któremu banki mogą udostępniać informacje stanowiące tajemnicę bankową

---

³⁰⁸ Zob. J. Byrski, *Tajemnica zawodowa świadczenia usług płatniczych*, Przegląd Prawa Handlowego 2012 Nr 8, s. 33.

(obecnie Biuro Informacji Kredytowej), a także umożliwienie przekazywania tajemnicy bankowej biurom informacji gospodarczej.

Liczne kontrowersje wzbudzają wyłączenia ze względu na ochronę wspomnianych wcześniej wartości konstytucyjnych. Ustawodawca zamieścił w art. 105 ust. 1 pkt 2 pr. bank. katalog podmiotów na których żądanie bank jest zobowiązany do udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową. Tytuł prawny do dostępu do informacji objętych tajemnicą bankową wynika również z innych przepisów. Ustawodawca za pomocą wspomnianych postanowień zagwarantował dostęp do informacji objętych tajemnicą bankową, w zasadzie każdej instytucji i organowi państwowemu, któremu w związku z wykonywaniem powierzonych zadań, informacje takie są potrzebne³⁰⁹. Jednocześnie wydaje się, że częstokroć nie jest spełniona przesłanka niezbędności wprowadzenia tak szerokiego ograniczenia prawa do prywatności oraz proporcjonalności przyjętych rozwiązań. Ponadto wbrew zasadom ustalonym przez prawo bankowe w obecnym stanie prawnym funkcjonują przepisy, które umożliwiają dalsze przekazywanie uzyskanej informacji objętej tajemnicą bankową (np. art. 34a ustawy kodeks skarbowy, art. 72 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, art. 20 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji)³¹⁰. Omówienie wszystkich ograniczeń tajemnicy bankowej i związanych z nią kontrowersji wykracza poza ramy niniejszego opracowania. Należy jednak wskazać, że tajemnica bankowa w obecnym kształcie o niezwykle szerokim zakresie i jednocześnie z olbrzymią ilością wyłączeń czyni jej przestrzeganie uciążliwym dla instytucji nią objętych, a zarazem nie zapewniającą odpowiedniego poziomu ochrony klientom tych instytucji.

Naruszenie tajemnicy zawodowej i bankowej obejmującej informacje pozyskane w związku ze świadczeniem usług płatniczych wiąże się zarówno z odpowiedzialnością cywilną, jak i karną.

Użytkownik usługi płatniczej, którego dotyczą informacje objęte tajemnicą zawodową, jest uprawniony do żądania odszkodowania, jeżeli poniósł szkodę w wyniku bezprawnego ujawnienia tych informacji. Szkada może mieć charakter majątkowy, polegający na uszczerpleniu majątku wbrew woli użytkownika co do którego informacje podlegały ochronie, lub szkody niemajątkowej.

Na tle regulacji tajemnicy bankowej Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.02.2010 r. (IV CSK 428/09), przyjął, że art. 105 ust. 5 pr. bank. nie stanowi samodzielnej podstawy odpo-

---

³⁰⁹ A. Jurkowska, *Tajemnica bankowa...*, op. cit., s. 236.

³¹⁰ A. Żygadło, *Wyłączenie tajemnicy bankowej...*, op. cit., s. 224, 331.

wiedzialności banku za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej i wykorzystania jej niezgodnie z przeznaczeniem, może zaś stanowić - w powiązaniu z właściwymi przepisami Kodeksu cywilnego - podstawę odpowiedzialności banku bądź to kontraktowej (art. 471, 474 k.c.), bądź to deliktowej (art. 415, 429, 430 k.c.)³¹¹.

Ustawa o usługach płatniczych wprowadza regulacje szczególne w stosunku do kodeksu cywilnego dotyczące odpowiedzialności dostawcy za wykonanie transakcji płatniczej. Jednocześnie roszczenia przysługujące użytkownikowi na podstawie art. 144 – 146 u.u.p. nie wyłączają jego dalej idących uprawnień wynikających z umowy lub przepisów prawa. Podobnie jak w przypadku odpowiedzialności za naruszenie tajemnicy bankowej, odpowiedzialność za szkodę powstałą w związku z ujawnieniem lub bezprawnym wykorzystaniem informacji objętych tajemnicą zawodową określoną w art. 11 u.u.p., oparta jest na zasadach określonych w kodeksie cywilnym.

Ustawa o usługach płatniczych penalizuje niezgodnie z upoważnieniem ujawnienie informacji objętych tajemnicą zawodową. W typie podstawowym przestępstwa ujawnienie nie musi mieć na celu osiągnięcia jakiegokolwiek korzyści. Typ kwalifikowany ma zaś charakter przestępstwa kierunkowego. Typ podstawowy przestępstwa nieupoważnionego ujawnienia informacji objętych tajemnicą zawodową dotyczącą świadczenia usług płatniczych, jest zagrożony karą do 500 000 zł albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obiema tymi karami łącznie. W typie kwalifikowanym zagrożenie karne zostało zwiększone do 1 000 000 zł grzywny albo 3 lat pozbawienia wolności; również możliwe jest wymierzenie obu kar łącznie. Odpowiedzialność za ujawnienie tajemnicy zawodowej może wynikać także z regulacji prawa bankowego. Artykuł 171 ust. 5 pr. bank. penalizuje nie tylko ujawnienie informacji objętych tajemnicą bankową ale także niedochowanie obowiązku niewykorzystywania tych informacji w sposób niezgodny z przeznaczeniem. Penalizacji podlega więc samo ujawnienie albo wykorzystanie informacji stanowiących tajemnicę bankową niezgodnie z upoważnieniem ustawowym, a także czyn obejmujący oba z tych skutków³¹². Czyn penalizowany art. 171 ust. 5 pr. bank. zagrożony jest kumulatywnie karą grzywny do 1 000 000 zł i karą pozbawienia wolności do lat 3.

Niezgodnym z upoważnieniem ujawnieniem informacji objętych tajemnicą zawodową jest ujawnienie które bądź zostało dokonane na skutek żądania osoby, organu lub instytucji,

---

³¹¹ Krytycznie M. Krzysztofek, *Odpowiedzialność banku za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej przez byłego pracownika banku - Glosa do wyroku SN z dnia 19 lutego 2010 r.*(IV CSK 428/09), Glosa 2012, Nr 1, s. 37-42.

³¹² Podobnie jak art. 232 ust 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, czy art. 179 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.

której ustawa nie przyznaje dostępu do tajemnicy bankowej bądź nie spełnione zostały ustawowe przesłanki dostępu do tych informacji bądź żądane informacje wykraczały poza ustawowo określony zakres dostępu podmiotu do objętych tajemnicą informacji bądź żądanie zawierało braki formalne, z którymi ustawa łączy rygor odmowy udzielenia informacji. Wskazuje się, że brak precyzji w redakcji przepisów, które określają granice obowiązku dyskrecji w zakresie powierzonych informacji w kontekście świadczenia usług płatniczych może skutkować występowaniem błędu co do bezprawności - ujawnieniem informacji objętej tajemnicą w przeświadczeniu, że działa się w granicach upoważnienia³¹³.

Tajemnica zawodowa obejmująca informacje powierzane instytucjom finansowym w związku z korzystaniem z usług płatniczych ma na celu ochronę prawa do prywatności, a także obrotu gospodarczego. Właściwa konstrukcja prawna ochrony danych ma niezwykle istotne znaczenie dla rozwoju systemów płatności bezgotówkowych. Istotne są także rozwiązania infrastrukturalne. Płatności mobilne wiążą się z przetwarzaniem danych przy wykorzystaniu elektronicznych sieci komunikacji. Przyjmowane rozwiązania powinny gwarantować, aby szczególnie wrażliwe informacje o klientach pozostawały w ramach bezpiecznej infrastruktury systemu płatności – były w jej ramach zarówno przetwarzane, jak i przechowywane³¹⁴. Mechanizmy uwierzytelniania transakcji płatniczych powinny uwzględniać niezbędne środki zapewniające zgodność z wymogami w zakresie ochrony danych³¹⁵. Liczba podmiotów posiadających dostęp do danych uwierzytelniających w trakcie transakcji płatności lub po jej dokonaniu powinna zostać ograniczona do tych podmiotów, których udział jest bezwzględnie konieczny do zrealizowania transakcji³¹⁶.

---

³¹³ J. Majewski, *Przestępstwo sprzeniewierzenia się tajemnicy bankowej*, Palestra 2000, Nr 7-8, s. 13.

³¹⁴ Komisja Europejska, *Zielona Księga. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych*, Bruksela, 11.1.2012 r., KOM(2011) 941 wersja ostateczna.

³¹⁵ *Ibidem*.

³¹⁶ *Ibidem*.

Rozdział 5.

Specyfika polskiego rynku płatności mobilnych

5.1 Podażowa strona rynku płatności mobilnych

Stronę podażową rynku płatności mobilnych w wymiarze podmiotowym wyznacza katalog dostawców usług umożliwiających dokonywanie płatności za pomocą telefonu komórkowego. Cechą charakterystyczną jest fakt, że usługi te wymagają współdziałania podmiotów działających w różnych i niejednorodnych sektorach gospodarki, wcześniej nigdy niezintegrowanych³¹⁷. W różnorodnych opracowaniach wskazuje się, na cztery podstawowe grupy podmiotów występujących po stronie podażowej omawianego rynku: banki (instytucje kredytowe), podmioty o charakterze pośredników – agentów rozliczeniowych, operatorzy telefonii komórkowej (telekomy) oraz sprzedawcy towarów i usług.

Rdzeń usług płatności mobilnych stanowią usługi płatnicze w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. Podmioty świadczące usługi płatnicze zobowiązane są do uzyskania statusu jednej z kategorii dostawców usług płatniczych wskazanych w art. 4 u.u.p. Dostawcami usług płatniczych w rozumieniu ustawy nie są podmioty, które świadczą usługi techniczne wspierające świadczenie mobilnych usług płatniczych, jeżeli nie wchodzą w posiadanie środków pieniężnych będących przedmiotem transakcji płatniczej – dostawcy infrastruktury i technologii, podmioty dostarczające instrumenty płatnicze umożliwiające dokonywanie zapłaty jedynie u dostawcy, w ograniczonej sieci dostawców lub w odniesieniu do ograniczonego zakresu towarów i usług oraz do kategorii prawnej dostawców usług płatniczych. Za dostawców usług płatniczych nie uważa się także operatorów systemów telekomunikacyjnych, technologii informacyjnej bądź operatorów sieci, gdy ich działalność wykracza poza funkcję pośrednika w dokonywaniu płatności. Rynek usług płatności mobilnych w szerokim ujęciu wykracza zatem poza zakres rynku usług płatniczych podlegający regulacji u.u.p. i u.e.i.p.

Polski rynek płatności mobilnych przez długi czas stanowiły wyłącznie usługi SMS Premium. Obecnie ich wysyłanie deklaruje co czwarty użytkownik telefonu komórkowego

---

³¹⁷ J. Ondrus, K. Lyytinen, *Mobile Payments Market: Towards Another Clash of the Titans?*, [w:] Proceedings of the 10th International Conference on Mobile Business (ICMB), Como, Italy, 20-21.07. 2011, <http://www.janondrus.com/wp-content/uploads/2008/05/ICMB2011.pdf>

(27%)³¹⁸. Płatności SMS Premium generują przeważającą część przychodów na rynku płatności mobilnych³¹⁹.

Prekursorem płatności mobilnych (usług płatniczych) w nowym wymiarze w Polsce była spółka mPay S.A., która jako pierwszy podmiot w Polsce uzyskała decyzją Prezesa NBP status agenta rozliczeniowego dla płatności mobilnych i w 2007 r. współpracując z Polkomtel S.A. (operatorem sieci Plus) uruchomiła pierwszą na polskim rynku usługę umożliwiającą dokonywanie płatności przy wykorzystaniu telefonu komórkowego. Spółka mPay zarządza systemem i rozlicza transakcje między podmiotami uczestniczącymi w systemie płatności bezgotówkowych tj. użytkownikiem, operatorem komórkowym, bankiem i akceptantem płatności mobilnych, zawiera umowy z przedsiębiorcami o przyjmowanie zapłaty przy użyciu instrumentu płatniczego działającego w systemie mPay i jest partnerem banków w wydawaniu instrumentów płatniczych wykorzystujących telefon komórkowy. W rozumieniu ustawy o usługach płatniczych spółka mPay jest instytucją płatniczą, a zgodnie z ustawą o elektronicznych instrumentach płatniczych wydawcą elektronicznego instrumentu płatniczego. System mPay umożliwia za pomocą telefonu komórkowego regulacje płatności za parkowanie w strefach płatnego parkowania (aktualnie w 14 miastach), zakup biletów komunikacji miejskiej (14 zarządców w 13 miastach), doładowanie telefonu ze środków zgromadzonych w mPay, przelewy pomiędzy użytkownikami mPay oraz dokonywanie krajowych przelewów zdefiniowanych na rachunek bankowy (z wyłączeniem przelewów do ZUS i US)³²⁰.

Drugim istotnym i chyba najbardziej rozwiniętym systemem płatności mobilnych w Polsce jest SkyCash, z którego mogą korzystać wszyscy posiadacze komórek z dostępem do Internetu, bez względu na model telefonu czy sieć GSM. System prowadzony jest przez spółkę SkyCash Poland S.A., która to spółka w 2009 r. uzyskała zgodę Prezesa NBP na prowadzenie systemu autoryzacji i rozliczeń płatności mobilnych i jest instytucją płatniczą w rozumieniu u.u.p. oraz wydawcą instrumentu płatniczego SkyCash w rozumieniu u.e.i.p. SkyCash umożliwia za pomocą telefonu komórkowego zdalne dokonywanie przelewów w czasie rzeczywistym pomiędzy użytkownikami, kupno biletów komunikacji miejskiej (obecnie w 24 miastach) oraz biletów kolejowych (dla wszystkich relacji w Kolejach Mazowieckich, Kolejach Wielkopolskich oraz SKM Trójmiasto), opłacanie parkowania w

---

³¹⁸ UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce. Badanie klientów indywidualnych 2012*, Warszawa, grudzień 2012. http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=12342.

³¹⁹ Frost & Sullivan, *Coraz więcej płatności mobilnych w Europie Środkowej i Wschodniej w ciągu następnych 7 lat*, Warszawa, 30.06. 2011 r. <http://www.frost.com/prod/servlet/press-release.pag?docid=236663340>

³²⁰ www.mpay.pl

płatnych strefach parkowania (25 miast) w ramach usługi mobiParking, zakup biletów na repertuar we wszystkich kompleksach kinowych sieci Multikino oraz w warszawskim kinie Atlantic, doładowania telefonów na kartę, płatności w sklepach internetowych bez konieczności rejestracji za pomocą usługi SkyCashClick a także dokonywanie płatności w punktach usługowo-handlowych wyposażonych w kasy fiskalne Novitus³²¹. SkyCash wraz z Kolejami Mazowieckimi wprowadziły także usługę zakupu biletów kolejowych za pomocą technologii zbliżeniowej³²². Płatności za pomocą SkyCash dokonywane są w ciężar środków finansowych ewidencjonowanych na koncie SkyCash. Użytkownicy mogą zasilić swoje konto przelewem bankowym, przekazem pieniężnym (np. w sieci sklepów Żabka), za pomocą SMS Premium³²³, lub za pomocą przypisanej w systemie do numeru telefonu użytkownika karty płatniczej (użytkownicy którzy dokonali procesu weryfikacji w kwocie do 2000 zł/m-sc, w kwocie do 50 zł/m-sc). Użytkownicy mogą wypłacić zgromadzone środki za pomocą przelewu na rachunek bankowy bądź w bankomatach sieci Euronet.

Mobilny zakup biletów komunikacji miejskiej i kolejowej oraz dokonywanie płatności za postój samochodu w płatnych strefach parkowania umożliwia wdrożony w kilkunastu miastach Polski system moBILET³²⁴. Usługi zostały wprowadzone w 2007 r. przez moBILET Sp. z o.o.; aktualnie operatorem systemu jest Project Parking Sp. z o.o. Wybór organizatora, przewoźnika, rodzaju biletu, relacji oraz odpowiedniej taryfy, następuje za pośrednictwem instalowanej w telefonie Aplikacji moBILET. Sama płatność – rozliczenie dokonywane jest z prowadzonego przez instytucję płatniczą PayU S.A. konta o funkcjonalności elektronicznej portmonetki.

Systemem płatności mobilnych za bilety, parkowanie i taxi nie wymagającym pobrania aplikacji jest CallPay, należącym do CallPay Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu. Spółka CallPay podobnie jak wcześniej wspomniany operator systemu moBILET, nie jest instytucją płatniczą a jedynie dostawcą usługi umożliwiającej składanie dyspozycji płatności poprzez krótkie połączenia głosowe na numery przypisane danemu produktowi lub sprzedawcy.

---

³²¹ www.skycash.com

³²² Obecnie transakcje w technologii NFC można realizować w punktach na terenie lotniska w Modlinie. Aby dokonać zakupu należy zbliżyć smartfon do jednego ze specjalnie oznaczonych plakatów, a następnie wprowadzić na urządzeniu 4-cyfrowy PIN. Właściciele mniej zaawansowanych urządzeń mogą dokonać zakupu wykorzystując aparat, do zeskanowania zamieszczonego na plakacie kodu 2D. <http://www.skycash.com/pl/firma/aktualnosci/media/pierwszy-w-polsce-bilet-kolejowy-w-technologii-nfc-1.html>

³²³ Zgodnie z regulaminem każde wysłanie SMSa na numer doładowujący Premium skutkuje przyznaniem użytkownikowi 150 punktów, co w przeliczeniu na wartość płatniczą oznacza doładowanie konta kwotą 1,5 zł netto. www.skycash.com/uploads/ckfilemanager/Regulaminy/RegulaminUytownikaPremiumSMS.pdf

³²⁴ www.mobilet.pl

Płatności zlecane za pomocą CallPay dokonywane są w ciężar rachunku karty płatniczej umożliwiającej płatności wirtualne (tzw. MOTO) przypisanej do numeru telefonu. Rozliczenia płatności składanych przez System CallPay w formie dyspozycji użytkownika systemu przeprowadza spółka eCard - będąca agentem rozliczeniowym w rozumieniu u.e.i.p, przeprowadzającym autoryzacje i rozliczenia płatności dokonywane z użyciem karty płatniczej oraz bank rozliczeniowy – BRE Bank S.A, który prowadzi rozliczenia pomiędzy spółką CallPay, usługobiorcami (płatnikami) oraz usługodawcami (odbiorcami płatności). Dane karty płatniczej wykorzystywanej do dokonania płatności w systemie CallPay gromadzi spółka uPaid z o.o. z siedzibą w Warszawie.

Wspomniana spółka uPaid jest także dostawcą systemu informatycznego umożliwiającego powiązanie użytkownika z jego kontem oraz kart płatniczych z numerem abonenta sieci komórkowej (MSISDN), a także aplikacji umożliwiających dokonywanie płatności w ciężar rachunku karty płatniczej. Spółka uPaid jest odpowiedzialna za wdrożenie i utrzymanie bezpiecznych kanałów przekazywania informacji, stosowanie protokołów zapewniających bezpieczeństwo transakcji oraz bezpieczeństwo danych osobowych dokonywanych za pomocą aplikacji mobilnych. Należą do nich aplikacje: „Zaradna Hania” – dedykowana amatorom zakupów grupowych, „mPotwór” – do doładowań telefonów pre-paid oraz aplikacja „Sprytny Bill” umożliwiająca szybkie opłacanie rachunków poprzez skanowanie za pomocą wbudowanego w telefon komórkowy aparatu kodu kreskowego faktury lub ewentualnie ręcznego wprowadzenia numeru konta wystawcy rachunku wraz z pozostałymi danymi niezbędnymi do uznania konta wystawcy. W procesie usługi płatności za pośrednictwem aplikacji „Sprytny Bill” środki pobierane z karty płatniczej przekazywane są poprzez agenta rozliczeniowego eCard na konto BillBird S.A. Spółki posiadającej zezwolenie KNF na działanie w charakterze krajowej instytucji płatniczej. BillBird odpowiedzialna jest za przekazanie płatności wystawcy rachunku.

Jednym z mankamentów wspomnianych systemów jest ich ograniczony, choć wciąż rozszerzany zasięg. Przez długi okres istotną barierą rozwoju była konieczność przedpłacania środków, którą to barierę próbuje pokonać inicjatywa Master Card Mobile integrująca wcześniej scharakteryzowane systemy: mPay, SkyCash, CallPay i uPaid. Inicjatywa ta umożliwia dostawcom systemów płatności mobilnych dostęp do środków zgromadzonych na rachunkach bankowych przy pomocy kart w licencji MasterCard. Zarejestrowanie karty MasterCard w jednym systemie umożliwia dokonywanie płatności we wszystkich systemach partnerskich, które łącznie tworzą „świat MasterCard Mobile”.

Należy zwrócić uwagę, że istotny udział na rynku elektronicznych usług płatniczych, w tym umożliwiających płatności za pomocą telefonu komórkowego w Polsce ma także spółka PayPal (Europe) S.à r.l. et Cie S.C.A z siedzibą w Luksemburgu posiadająca licencję instytucji pieniądza elektronicznego i notyfikowana w KNF. PayPal umożliwia dokonywanie transakcji w międzynarodowym – obejmującym 190 krajów i regionów - systemie płatności online stworzonym przez PayPal Inc. z siedzibą w Kalifornii. Użytkownicy PayPal za pomocą spersonalizowanego rachunku online (pieniądza elektronicznego) mogą dokonywać i odbierać płatności za zakupy w serwisach internetowych a także dokonywać przelewów do osób prywatnych (P2P) których rachunek identyfikowany jest w systemie za pomocą adresu e-mail lub numeru telefonu komórkowego³²⁵. Z aplikacji mobilnej PayPal korzystać mogą użytkownicy telefonów wyposażonych w system operacyjny Android, iOS oraz BlackBerry.

Duży potencjał telefonów komórkowych został zauważony również przez banki, które ze względu na największy zasób pieniądza oraz możliwości techniczne, pozwalające na rozliczenie bardzo dużego wolumenu transakcji, a także doświadczenie w świadczeniu usług płatniczych (opartych o czynności bankowe *sensu stricto*) i zaufanie klientów stanowią najsilniejszą grupę wśród podmiotów wdrażających rozwiązania płatności mobilnych.

W Polsce działają 43 banki w formie spółek akcyjnych oraz 573 banki spółdzielcze³²⁶. Banki świadczą usługi płatności mobilnych przede wszystkim w ramach bankowości mobilnej – kategorii usług bankowości elektronicznej. Bankowość mobilną stanowi dostarczanie gamy usług bankowych (finansowych) za pomocą telefonu komórkowego. Podstawową funkcją bankowości mobilnej (elektronicznej) jest zapewnienie dostępu do rachunku bankowego. Zakres oferowanych usług może obejmować usługi transakcyjne: płatnicze lub na rynku kapitałowym, narzędzia zarządzania rachunkami, a także udostępnianie informacji finansowych, danych o kliencie czy kontaktowych danych banku. Bankowość mobilną najczęściej łączy się z aplikacjami instalowanymi na urządzeniu mobilnym – telefonie komórkowym. Konstrukcyjnie jest to podobne rozwiązanie do *home bankingu* zakładającego instalowanie dedykowanych programów na komputerze klienta. Zgodnie z Raportem „Marketing mobilny w Polsce 2012/2013”³²⁷ w 2012 r. banki stanowiły najaktywniejszą branżę w Polsce w produkcji rozwiązań mobilnych. Usługi bankowości mobilnej mogą być również świadczone za pomocą dostosowanych do możliwości przeglądarek internetowych w telefo-

---

³²⁵ <https://www.paypal.com/pl/>

³²⁶ Dane na podstawie wykazu KNF [dostęp z dnia: 21.02.2013] http://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/PODMIOTY_ryнку/Podmioty_sektora_bankowego/index.html

³²⁷ M. Mikowska, *Marketing mobilny w Polsce 2012/2013*, jestem.mobi/2013/01/oto-raport-marketing-mobilny-w-polsce-2012-2013/.

nach komórkowych serwisów transakcyjnych w wersji Lite, a także z wykorzystaniem prostszych kanałów komunikacyjnych, jak USSD czy SMS.

Wielofunkcyjne aplikacje bankowości mobilnej w Polsce wydawane są pod 14 markami banków komercyjnych oraz przez 3 banki spółdzielcze. Większość wspomnianych aplikacji przygotowana została dla najpopularniejszych w telefonach komórkowych systemów operacyjnych Android i iOS (Alior Mobile, mBank PL, MultiBank PL, Getin Mobile, GBS Bank, ING Bank Mobile, Bank Millennium, Nordea Netbank). Na stworzenie aplikacji kompatybilnych z pięcioma mobilnymi systemami operacyjnymi (Android, iOS, Symbian, BlackBerry, Windows Phone) zdecydowały się jedynie trzy banki komercyjne (Raiffeisen, Pekao SA, BZ WBK). Co ciekawe, aż cztery aplikacje oferuje Bank Spółdzielczy we Wschowie oraz spółdzielczy ESBANK. Na stworzenie aplikacji dla trzech systemów operacyjnych zdecydowały się dwa banki komercyjne (aplikacje: CitiMobile, SyncMobile). Z aplikacji oferowanych przez polskie banki nie mogą skorzystać użytkownicy telefonów Samsung działających w systemie operacyjnym Bada.

Funkcjonalność oferowanych przez poszczególne banki aplikacji jest stosunkowo zróżnicowana (zob. zestawienie aplikacji w załączniku). Podstawowymi usługami w ramach aplikacji bankowych są służące obsłudze rachunku: usługi sprawdzania salda, sprawdzenia historii operacji oraz dokonywania zlecenia płatniczego. Usługą płatniczą oferowaną w ramach większości aplikacji bankowości mobilnej stanowi usługa przelewu, przy czym część aplikacji wymaga wcześniejszego zdefiniowania odbiorców za pomocą innych kanałów komunikacji z bankiem. Za jedno z najbardziej innowacyjnych rozwiązań dokonywania przelewu uważa się oferowaną przez Citi Handlowy i wspomnianą we wcześniejszych częściach pracy usługę „Bump-to-Transfer” (zob. rozdz. 3.1) – czyli przelewu inicjowanego za pomocą stuknięcia telefonów³²⁸. W ramach bankowości mobilnej coraz popularniejsze stają się usługi umożliwiające szybkie opłacanie rachunków i faktur bez konieczności ręcznego uzupełniania formularza przelewu za pomocą skanowania (zdjęć) kodów QR (2D). Usługę tą jako pierwszą wdrożył bank Citi Handlowy („FotoKasa”), obecnie oferują ją także Getin Bank („fotopłatności”), Bank Millennium („Skanuj i Płać”) oraz Alior Sync („przelew ze zdjęcia”), przy czym ten ostatni proponuje robienie zdjęcia całego rachunku, nawet nie wyposażonego w kod QR.

---

³²⁸ Bankowość mobilna Citi mobile za usługę B2T znalazła się wśród finalistów prestiżowej nagrody BAI-Finacle Global Banking Innovation Awards 2011, a także uzyskała tytuł EUROPRODUKT 2012 w XVII edycji konkursu EUROPRODUKT organizowanego pod patronatem Ministerstwa Gospodarki i Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczość.

Dotychczas jedyną aplikacją bankową o charakterze transakcyjnym jest IKO stworzona przez bank PKO BP. IKO łączy w sobie funkcje bankowości mobilnej umożliwiając obsługę rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego (wgląd w saldo, historię transakcji oraz możliwość zlecenia przelewu) oraz instrumentów płatniczych umożliwiających płatności w miejscu sprzedaży (poprzez wpisanie kodu w terminalu płatniczym), płatności w serwisach internetowych a także wypłacenie gotówki w bankomacie. Istotnym ułatwieniem w dokonywaniu transakcji jest fakt, że aplikacja generuje jeden uniwersalny kod który można wykorzystać w dowolnej ze wspomnianych usług. Ponadto aplikacja umożliwia wystawienie „czeku”. „Czek” wygenerowany w IKO nie jest czekiem w rozumieniu ustawy – prawo czekowe³²⁹. „Czek” stanowi instrument uwierzytelniający w postaci 9-cyfrowego kodu umożliwiający dokonywanie wypłaty we wskazanych bankomatach, płatności za towary i usługi w punktach wyposażonych w terminale POS oraz zapłaty za towary i usługi nabywane w serwisach internetowych. „Czek” może zostać wykorzystany jednorazowo przez posiadacza rachunku obsługiwanego za pomocą aplikacji IKO lub osobę trzecią, której posiadacz przekaze czek (za pomocą e-maila lub sms) i hasło do autoryzacji użycia czeku. Ważność „czeku” może zostać określona na: 15 minut, 2 godziny, 12 godzin, 24 godziny lub 72 godziny. Jeśli wartość transakcji opiewać będzie na kwotę niższą niż czek, różnica zostanie zwrócona na konto posiadacza rachunku, który wygenerował „czek” w IKO. Rozwiązanie PKO BP to nie tylko kanał dostępu do rachunku, ale także nowy system płatności, który w założeniu ma być otwarty dla nowych dostawców źródła pieniądza i agentów rozliczeniowych. W założeniu aplikacja IKO ma być dostępna dla wszystkich systemów operacyjnych a także w języku Java. W momencie wejścia na rynek, IKO jest rozwiązaniem z którego mogą skorzystać jedynie posiadacze ROR w banku PKO BP, którzy za pomocą IKO mogą dokonywać płatności u sprzedawców wyposażonych w terminale obsługiwane przez Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA (spółkę zależną od PKO BP) oraz wypłacać pieniądze w bankomatach należących do PKO BP, a także dokonywać płatności w sklepach internetowych w których płatności obsługiwane są przez Dotpay Ltd. Pierwsze aplikacje zostały przygotowane dla systemów Android i iOS. IKO obecnie nie daje możliwości „podpięcia” karty płatniczej, ale posiada m.in. funkcjonalność karty debetowej chociaż o ograniczonym zasięgu.

Wśród rozwiązań umożliwiających płatności zbliżeniowe kartą prym wiodą projekty partnerskie oparte o model SIM-centric NFC. Pierwszy duży pilotaż płatności mobilnych

---

³²⁹ Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo czekowe (Dz.U. 1936 Nr 37 poz. 283).

NFC w Polsce przeprowadzony został jako wspólny projekt Polkomtel - operatora sieci Plus, organizacji Visa Europe oraz Banku Zachodniego WBK. Ostatecznie jednak projekt portfela mobilnego nie trafił do masowego odbiorcy, zaś w wyniku współpracy BZ WBK i Polkomtel powstał pakiet bankowości mobilnej Avocado.

Pierwszym „portfelem mobilnym” umożliwiającym płatności NFC wprowadzonym r. na rynek w Polsce była usługa „My-Wallet” powstała we współpracy operatora sieci T-Mobile (Polska Telefonia Cyfrowa S.A.) oraz MasterCard. „MyWallet” opiera się o aplikację która pozwala na „podpięcie” wirtualnych kart płatniczych wydanych przez banki partnerskie (karty debetowej Getin Bank, karty debetowej Noble Bank, karty debetowej mBank, karty kredytowej Raiffeisen Polbank), do karty UICC (SIM) wyposażonej w technologię NFC wydaną przez operatora T-Mobile. Niedługo później dostępny stał się „Orange Cash”, będący wynikiem współpracy operatora sieci Orange (PTK Centertel sp. z o.o.), organizacji płatniczej MasterCard oraz mBanku który jest wydawcą instrumentu płatniczego – karty przedpłaconej preinstalowanej na karcie SIM telefonu. W odróżnieniu od „My-Wallet” korzystanie z „Orange Cash” nie wymaga aplikacji. Jest jednak ograniczone do płatności mało rozpowszechnionym instrumentem przedpłaconym, którego popularność usługa płatności mobilnych ma w założeniu podwyższyć.

Rynek płatności mobilnych w Polsce bardzo intensywnie się rozwija. Różnego rodzaju raporty wskazują, iż Polacy są liderami pod względem wdrażania nowoczesnych rozwiązań. Podażową stroną rynku płatności mobilnych w Polsce charakteryzuje przede wszystkim duża różnorodność. Wydaje się, że zdefiniowanie optymalnego modelu biznesowego dla świadczenia tego typu usług stanowi zasadniczą trudność.

5.2. Popytowa strona rynku płatności mobilnych

Stronę popytową rynku płatności mobilnych stanowią użytkownicy usług płatności mobilnych. Na strukturę popytu wpływają czynniki demograficzne, poziom rozwoju ekonomicznego kraju, a przede wszystkim ubankowienie społeczeństwa, dostęp do usług telefonii komórkowej i internetu, a także poziom rozwoju technologicznego sprzętu i infrastruktury technicznej wykorzystywanej do dokonywania płatności.

Ludność Polski wynosi 38,5 mln osób. Zgodnie z szacunkiem wstępnym GUS PKB Polski w 2012 r. realnie wzrósł o 2%³³⁰, a zgodnie z prognozami resortu gospodarki w 2013 r. wzrost PKB ma osiągnąć 1,7%³³¹. Jest to wyraźny spadek dynamiki wzrostu i sygnał zbliżającej się stagnacji gospodarki. W 2012 r. konsumenci byli zdecydowanie bardziej pesymistyczni niż rok wcześniej, co ma swoje odzwierciedlenie w niskim wzroście popytu krajowego na poziomie 0,1%. Nominalny wzrost przeciętnego wynagrodzenia w Polsce był niższy niż stopa inflacji. Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w 2012 r. wynosiło 3521, 61 zł³³².

Z usług płatności mobilnych mogą korzystać osoby posiadające pełną zdolność do czynności prawnych (pełnoletnie i nieubezważnowolnione), a za zgodą opiekuna prawnego także osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych (powyżej 13 roku życia lub ubezważnowolnione częściowo). Obecnie w Polsce mieszka 33,5 mln Polaków powyżej 13 roku życia, w tym ponad 31 mln osób pełnoletnich. Dla badań rynkowych najczęściej bierze się pod uwagę ludność w przedziale wiekowym 16-74 lata. Zgodnie z danymi GUS, we wspomnianym przedziale wiekowym, jest 30,4 mln Polaków, czyli 79% całego społeczeństwa.

Penetracja usługami telefonii mobilnej liczona według ilości aktywowanych kart SIM zarówno usług abonamentowych (post-paid) jak i przedpłaconych (pre-paid) waha się w zależności od przyjętej metodologii w granicach od 119,45% do 132,7%³³³. Rzeczywista penetracja tymi usługami wg szacunków UKE na koniec czerwca 2012 r. wynosiła 108,9%³³⁴, czyli ponad 40 mln użytkowników – a precyzyjnej aktywnych numerów telefonów komórkowych, gdyż część użytkowników korzysta z więcej niż jednego numeru. Według danych GUS w 2012 r. w grupie wiekowej 16-74 z telefonu komórkowego lub smartfonu korzystało 85% osób, zaś według badania MillwardBrown przeprowadzonego na zlecenie Prezesa UKE z telefonu komórkowego korzysta 88% Polaków³³⁵.

---

³³⁰ GUS, *Produkt krajowy brutto w 2012 r. Szacunek wstępny*, www.stat.gov.pl/gus/5840_12449_PLK_HTML.htm

³³¹ Ministerstwo Gospodarki, *PKB w 2012 r. – komentarz MG do danych GUS*, 29.01.2013r. <http://www.mg.gov.pl/node/17574>

³³² Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 11 lutego 2013 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2012 r. (M.P. 2013 nr 0 poz 89).

³³³ Zgodnie z wyliczeniami Komisji Europejskiej (Agenda Cyfrowa) – 119,45% (1.10.2011); Analsys Mason Polska – 123,7% (31.12.2011); Sprawozdawczość UKE – 130,2% (31.12.2011); GUS – 132,7% (31.12.2011) Zob. UKE, *Raport o penetracji rynku telefonii ruchomej w Polsce*, Warszawa, październik 2012r., http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=10828

³³⁴ Ibidem, s. 9.

³³⁵ UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce. Badanie klientów indywidualnych 2012*, Warszawa, grudzień 2012. http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=12342.

Analiza dostępnych danych statystycznych dotyczących użytkowników telefonów komórkowych w Polsce w roku 2012 wskazuje na zróżnicowanie poziomu korzystania z usług telefonii komórkowej w zależności od takich czynników jak wiek, wykształcenie, wykonywany zawód czy miejsce zamieszkania. Najmniejsze zainteresowanie telefonami komórkowymi wykazują osoby powyżej 60 roku życia. Korzysta z nich zaledwie 64% tej populacji i to najczęściej w celach komunikacji towarzyskiej. W pozostałych grupach wiekowych korzystanie z telefonu komórkowego jest szeroko rozpowszechnione, a różnice pomiędzy nimi nie przekraczają wartości kilku punktów procentowych. W grupie wiekowej 15-24 lata telefonem komórkowym dysponują w zasadzie wszyscy (99% respondentów)³³⁶ chociaż smartfony³³⁷ posiada nie dużo więcej niż 30 %³³⁸. Szacuje się, że telefon typu smartfon posiada ¼ Polaków powyżej 16 roku życia. Przy czym w badaniu TNS Polska opartym o subiektywną deklarację respondenta, wyrażoną odpowiedzią na pytanie czy posiada taki typ telefonu pozytywnie odpowiedziało jedynie 8% badanych³³⁹. Świadczy to o braku świadomości poziomu zaawansowania technologicznego swojego aparatu wśród użytkowników smartfonów. Większość smartfonów kupowanych w Polsce wyposażona jest w system Android (ok. 77%). Tu zauważyć należy, że grupą najbardziej świadomą możliwości technologicznych swojego smartfonu i jednocześnie najintensywniej z niego korzystającą są użytkownicy urządzeń mobilnych działających w systemie iOS czyli iPhone'ów i iPad'ów, które dla swojej funkcjonalności wymagają ciągłego połączenia z internetem. Ogólnie, szacuje się, że co czwarty użytkownik telefonu komórkowego (24%) (w tym smartfonu) w Polsce łączy się za jego pomocą z internetem³⁴⁰. W innym badaniu w grupie wiekowej do 60 roku życia aktywność internetową za pomocą smartfonu zadeklarowało 41 % ich posiadaczy³⁴¹. Na pytanie czy posiadana usługa mobilnego dostępu do internetu pozwala na sprawne dokonywanie płatności, 7% użytkowników oceniło swoje łącze za niewystarczające, 23% wskazało, że nie dokonuje żadnych płatności przez internet, zaś 3% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie³⁴².

---

³³⁶ UKE, *Młodzi na rynku usług telekomunikacyjnych – 2012. Badanie klientów indywidualnych w wieku 15-24 lata*, s. 8. Warszawa, grudzień 2012 http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=12341

³³⁷ Przy przyjęciu, że przez smartfon rozumie się telefon posiadający ekran dotykowy i/lub klawiaturę QWERTY, system operacyjny oraz możliwość instalowania aplikacji. <http://www.tnsglobal.pl/czy-twoja-strategia-mobilna-trafi-do-kosza/>

³³⁸ Por. wyniki badania TNS Polska [w:] M. Mikowska, *Marketing mobilny...*, s. 29, oraz MillwardBrown [w:] UKE, *Młodzi na rynku usług telekomunikacyjnych...*, op. cit.

³³⁹ www.tnsglobal.pl/czy-twoja-strategia-mobilna-trafi-do-kosza/

³⁴⁰ UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce...*, op. cit. 17.

³⁴¹ M. Mikowska, *Marketing mobilny...*, s. 33.

³⁴² UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych...*, 15.

Spośród użytkowników wykorzystujących telefon do łączenia się z internetem, jak i posiadaczy smartfonów przeważają osoby poniżej 34 roku życia. Osoby z wykształceniem wyższym oraz mieszkańcy dużych miast i aglomeracji³⁴³. Z Raportu Generation Mobile - 2012³⁴⁴ wynika, że są to przede wszystkim menedżerowie, kierownicy i samodzielni specjaliści – aż 84,3% z nich używa telefonu nowej generacji. Znaczna liczba użytkowników jest też wśród osób uprawiających wolne zawody jak prawnicy, architekci, czy artyści (70,6%).

Penetracja usługami telefonii komórkowej, szeroki dostęp do urządzeń mobilnych nowej generacji a także dostęp do szybkiego internetu są fundamentalnymi czynnikami rozwoju nowoczesnych usług płatności mobilnych. Rozwój ten jest jednak w znacznym stopniu determinowany doświadczeniem samych użytkowników w zakresie korzystania z usług finansowych.

Przyzwyczajenia polskiego społeczeństwa w sferze sposobów dokonywania płatności i korzystania z usług bankowych podlegają jak cała rodzima gospodarka dynamicznej transformacji³⁴⁵. Osią detalicznych usług bankowych jest rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy (konto osobiste). Szacuje się, że banki i SKOK-i na koniec III kwartału 2012r. prowadziły ponad 30 mln kont osobistych³⁴⁶. Według agencji badawczej PBS, w sierpniu 2012 roku konto w banku posiadało 77 procent pełnoletnich Polaków. Fakt, że prawie ¼ dorosłych Polaków nie posiada rachunku bankowego, świadczy o ograniczonym zainteresowaniu społeczeństwa korzystaniem z usług bankowych, co stanowi jedną z kluczowych barier rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce³⁴⁷.

Z raportu netB@nk przygotowanego przez Związek Banków Polskich na grudzień 2012 r., wynika, że wśród posiadaczy bankowych rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych umowy umożliwiające dostęp do usług bankowości internetowej posiadało blisko 19,8 miliona osób, z czego aktywnie korzystało niecałe 11 mln³⁴⁸.

Pośród wykorzystywanych instrumentów płatniczych w obrocie wciąż dominuje gotówka. Powoli rośnie udział transakcji bezgotówkowych z zastosowaniem w pełni elektro-

---

³⁴³ UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce...*, op. cit. s. 17.

³⁴⁴ Polskie Badania Internetu, *Generation Mobile – 2012*, Antyweb, NoNoobs, maj 2012, s. 4. <http://2012.generationmobile.pl/>

³⁴⁵ M. Polasik, J. Marzec, P. Fiszeder, J. Górka, *Modelowanie wykorzystania metod płatności detalicznych na rynku detalicznym*, Materiały i Studia NBP, Warszawa 2012, s. 8.

³⁴⁶ W. Boczoń, *Alior i Pocztywy zdobywają rynek ROR. PKO BP interautów*, <http://prnews.pl/hydepark/alior-i-pocztywy-zdobywaja-rynek-ror-pko-bp-internautow-2689373.html>

³⁴⁷ M. Polasik, J. Marzec, P. Fiszeder, J. Górka, *Modelowanie wykorzystania metod płatności...*, op.cit., s. 23

³⁴⁸ ZBP, NetB@nk Raport. Bankowość Internetowa i płatności bezgotówkowe. Podsumowanie III kwartału 2012 roku, grudzień 2012, s. 7. http://www.zbp.pl/photo/konf20-12-12/Raport_NetBank_2012.12.19.docx

nicznych instrumentów płatniczych³⁴⁹. Według danych banków w III kw. 2012 r. na rynku polskim znajdowało się 33,2 mln kart płatniczych, czyli o 3,6 % więcej niż w roku 2010, a przy ich użyciu przeprowadzono 309,7 mln transakcji bezgotówkowych na łączną kwotę 30,4 mld zł, co na przestrzeni ostatnich dwóch lat daje wzrost o 26,8 %³⁵⁰. Płatności elektronicznymi instrumentami płatniczymi akceptowane były w 233 443 punktach handlowo-usługowych na terenie Polski³⁵¹. Niestety wciąż większość transakcji z wykorzystaniem kart w Polsce ma charakter gotówkowy. Wypłaty gotówki z bankomatów, wypłaty z kas banków oraz wykorzystanie usługi *cash back* stanowiły łącznie 71,4 % wszystkich transakcji dokonanych z użyciem karty płatniczej. Istotną barierę dla rozwoju bezgotówkowych płatności kartą na rynku polskim stanowią należące do najwyższych w Unii Europejskiej stawki *interchange*, istotnie wpływające na koszty, a tym samym chęć akceptowania zapłaty kartą przez sprzedawców i usługodawców³⁵².

Polska uważana jest za lidera pod względem udziału jaki stanowią wśród wydawanych kart płatniczych, karty umożliwiające płatności zbliżeniowe. Pod koniec czerwca 2012 r. liczba wydanych przez polskie banki kart zbliżeniowych Visa payWave wyniosła 6,4 mln, co stanowiło 31% wszystkich kart Visa na rynku polskim. Natomiast liczba 5,8 mln kart MasterCard PayPass, oznaczała, że 50 % wszystkich kart płatniczych tej organizacji w Polsce zostało wyposażonych w funkcjonalność zbliżeniową³⁵³. Do września 2012 r. liczba transakcji kartą Visa payWave osiągnęła liczbę jednego miliona tygodniowo³⁵⁴. Według danych szacunkowych NBP na rynku polskim na koniec III kwartału 2012 r. funkcjonowało ok. 13,4 mln kart zbliżeniowych, którymi można było dokonać płatności w 90 tys. przystosowanych terminalach płatniczych³⁵⁵. Powszechnie uważa się, że rozpowszechnienie kart zbliżeniowych odgrywa znaczącą rolę we wdrażaniu usług płatności mobilnych kartą.

Badanie zrealizowane w czerwcu 2011 r. wśród klientów banków³⁵⁶ w Polsce wykazało, że ponad połowa z nich nigdy nie słyszała o bankowości mobilnej, a korzystało z niej

---

³⁴⁹ Ibidem.

³⁵⁰ NBP, *Informacja o kartach płatniczych III kwartał 2012 r.*, Warszawa, grudzień 2012 r., http://www.nbp.pl/systemplatniczy/karty/q_03_2012.pdf

³⁵¹ Ibidem, s. 33.

³⁵² Zob. więcej NBP, *Analiza funkcjonowania opłaty interchange na rynku polskim*, Warszawa, styczeń 2012, http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/interchange.pdf

³⁵³ M. Polasik, *Płatności zbliżeniowe w Polsce – rok 2012. Rozwój rynku – Technologia NFC – Perspektywy*, POLASIK Research, Toruń, listopad 2012 r., s. 6.

³⁵⁴ <http://annualreport.visaeurope.com>

³⁵⁵ NBP, *Informacja o kartach płatniczych III kwartał 2012 r.*, op. cit.

³⁵⁶ HomoHomini, *Bankowość mobilna w oczach Polaków*, mBank, Warszawa 2011, http://www.telix.pl/images/sprawozdania/mBank_HomoHomini_prezentacja.pdf

zaledwie 3,5 %. Jedynie 13 % klientów potrafiło odpowiedzieć czy ich bank oferuje dostęp do rachunku za pomocą innego niż komputer urządzenia mobilnego z dostępem do internetu. Wśród użytkowników bankowości mobilnej 93% stanowiły osoby poniżej 45 roku życia. Użytkownikami m-bankingu były osoby wykształcone (75% deklarowało wyższe wykształcenie) i dobrze zarabiające (47% zarabiała miesięcznie powyżej 4 tys. zł netto).

Z badania instytutu ARC Rynek i Opinia zrealizowanego w marcu 2012 r. metodą wywiadów internetowych wynika, że 30% z 11 milionów użytkowników bankowości internetowej korzystało także z bankowości mobilnej³⁵⁷, czyli już ok. 14% klientów detalicznych banków. PKO BP podaje, że w ciągu pierwszego tygodnia od startu komercyjnego IKO, nową usługę płatności mobilnych aktywowało blisko 6,5 tys. osób.

Zauważalnie choć nie radykalnie zwiększa się ilość użytkowników rodzimych alternatywnych systemów płatniczych w ramach których usługi płatnicze świadczone są przez instytucje płatnicze. Łączna liczba użytkowników wszystkich tych systemów do końca 2012 r. nie przekroczyła 1 mln. Ponad milion klientów w Polsce posiada PayPal, niestety przedstawione szacunki nie pozwalają na określenie liczby Polaków dokonujących w tym systemie płatności mobilnie. Szacunki globalne wskazują, że 40% transakcji dokonywanych w PayPal inicjowanych jest za pomocą telefonu komórkowego.

Z najnowszej usługi płatności mobilnych – karty NFC w telefonie (na rynku polskim wydawana od 29 października 2012 r.) zgodnie z szacunkami przedstawionymi przez Dziennik Gazeta Prawna, pod koniec stycznia 2012 r. skorzystało 8 tys. Polaków³⁵⁸. Najwięcej kart NFC c.a. 6,5 tys. wydał mBank (linia detaliczna BRE Bank S.A)³⁵⁹. Przeważającą część użytkowników płatności zbliżeniowych telefonem korzysta z usługi „My-Wallet” operatora T-Mobile. Liczba aktywacji na początku stycznia 2013r. przekroczyła 5,5 tys. osób³⁶⁰. Istotną barierę rozwoju forsowanych przez organizacje płatnicze mobilnych płatności zbliżeniowych stanowi mała liczba telefonów wyposażonych w moduł NFC (w tym również w najnowszych modelach smartfonów jak np. iPhone5) i jednocześnie ich wysoki koszt.

Rozwój płatności mobilnych jest w jeszcze większym stopniu uzależniony od akceptacji danej technologii przez użytkowników niż bankowość elektroniczna. Z obserwacji

---

³⁵⁷ *Internet Banking Monitor*, ARC Rynek i Opinia, kwiecień 2012

³⁵⁸ J. Uryniuk, *Nieliczni na razie mogą płacić kartą w komórce*, Dziennik Gazeta Prawna 22.01.2013 r. <http://edgp.gazetaprawna.pl/index.php?act=mprasa&sub=article&id=437556>

³⁵⁹ *Ibidem*.

³⁶⁰ K. Sagański, *Usługa MyWallet dla Klientów Getin Bank i Noble Bank!*, 25.01.2013r. http://www.t-mobile-trendy.pl/artukul,4523,usluga_mywallet_dla_klientow_getin_bank_i_noble_bank,technewsy,20.html

kształtującego się rynku płatności mobilnych oraz tempa jego wzrostu w oparciu o wyniki badań różnych instytucji trudno uznać obiegową opinię branży bankowej jakoby popyt na wspomniane usługi wzrastał w nadzwyczajnie szybkim tempie. Wyniki analiz wskazują, że faktyczna grupa potencjalnych użytkowników usług płatności mobilnych jest zdecydowanie mniejsza, a w szczególności tych opartych o aplikacje transakcyjne, które wymagają odpowiedniego sprzętu, systemu operacyjnego, ale także dostępu do sieci internet. Uznać należałoby, że aktualne tempo przyrostu użytkowników tych usług jest, raczej umiarkowane.

Podsumowanie

Płatności mobilne są ogólnoświatowym trendem na rynku płatności bezgotówkowych. Rynek płatności mobilnych w Polsce jest dopiero w początkowej fazie rozwoju, a obecne na nim rozwiązania cechuje bardzo duża różnorodność. Analiza poszczególnych dostępnych na rynku usług umożliwiających dokonywanie płatności mobilnych wskazuje, że nie są one innowacyjnym instrumentem płatniczym a innowacyjną formę korzystania z wykształconych wcześniej instrumentów płatniczych i nie stanowią odrębnej kategorii prawnej usług płatniczych.

Świadczenie usług płatności mobilnych zasadniczo objęte zostało jednolitymi ramami prawnymi dla usług płatniczych. Na poziomie Unii Europejskiej zostały one ustalone dyrektywą 200/64/WE z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD). Dyrektywa ta jest elementem integracji gospodarczej, mającej na celu stworzenie jednolitego rynku wewnętrznego, a w jego ramach – jednolitego rynku finansowego, niezależnie od inicjatyw samoregulacji sektora bankowego podejmowanych w celu budowania jednolitego, zintegrowanego i interoperacyjnego europejskiego rynku usług płatniczych – SEPA, w ramach których podejmuje się również działania dla rozwoju solidnego i bezpiecznego ekosystemu umożliwiającego inicjowanie oraz odbieranie płatności za pomocą telefonu komórkowego (SEPA for Mobile). Europejska Rada ds. Płatności podejmuje działania mające na celu dostosowane istniejących instrumentów SEPA oraz instrukcji do specyfiki usług mobilnych.

Poza zakresem dyrektywy PSD znalazły się płatności wykonywane przy użyciu urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych, w których nabywane towary lub usługi dostarczane są do urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego i mają być wykorzystywane za pośrednictwem takiego urządzenia jeśli działalność operatora nie ogranicza się do samej transakcji płatniczej. Zatem usługi płatności mobilnych umożliwiające płatności za towary lub usługi cyfrowe, takie jak dzwonki do telefonów, muzyka lub prasa cyfrowa zostały wyłączone z zakresu regulacji usług płatniczych, jeśli operator poza umożliwieniem płatności, dodaje wartość nierozdzielnie z nimi związaną w formie narzędzi dostępu, dystrybucji lub wyszukiwania. W praktyce regulacja ta może być źródłem licznych kontrowersji interpretacyjnych, a także wzbudzać wątpliwości co do zasadności takiego wyłączenia.

Każda z transakcji płatniczych przewidziana dyrektywą może być realizowana przy użyciu urządzenia mobilnego (telefonu, smartfonu, tabletu). Do takich transakcji płatności mobilnych, które nie skutkują poleceniem przelewu lub poleceniem zapłaty na rachunek płatniczy identyfikowany przez BBAN lub IBAN nie stosuje się jednak wymogów technicznych i handlowych których obowiązek przestrzegania nałożony został rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 260/2012 przewidującego wprowadzenie wspólnych standardów, zasad i praktyk w zakresie płatności za pomocą polecenia przelewu i polecenia zapłaty na rynku wewnętrznym UE (SEPA).

Dyrektywa PSD została implementowana do systemu prawa polskiego ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Wraz z jej wejściem w życie podmioty zainteresowane świadczeniem usług płatności mobilnych, wchodzące w posiadanie środków będących przedmiotem transakcji płatniczych zostały zobowiązane do uzyskania statutu jednego z enumeratywnie wskazanych w ustawie dostawców usług płatniczych. Przedsiębiorcy niebędący instytucją kredytową (w Polsce – bankiem) bądź instytucją pieniądza elektronicznego zobowiązane zostały do uzyskania zezwolenia na świadczenie usług płatniczych w charakterze instytucji płatniczej.

Krajowe instytucje płatnicze, podobnie jak banki i instytucje pieniądza elektronicznego zostały poddane zintegrowanemu jednoinstytucjonalnemu nadzorowi finansowemu sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Finansowego. Instytucje te uzyskały możliwość transgranicznego świadczenia usług płatniczych, w tym dostarczania systemów rozliczeń płatności mobilnych oraz instrumentów płatniczych na podstawie jednego zezwolenia krajowego organu nadzoru.

Ustawa o usługach płatniczych za PSD, wprowadziła do systemu prawa polskiego zasady zapewniające przejrzystość warunków świadczenia usług płatniczych. Zharmonizowanie wymogów mających na celu zapewnienie niezbędnych i wystarczających informacji dotyczących umowy o usługę płatniczą i transakcji płatniczych w połączeniu z praktycznymi zasadami dokonywania płatności SEPA reorganizuje rynek usług płatniczych, czyniąc go przestrzenią sprawniejszą, pewniejszą i bardziej przyjazną. Przyjęcie powyższej zasady powinno skutkować zwiększeniem zaufania konsumentów do nowoczesnych instrumentów płatniczych, w tym dokonywania płatności mobilnie.

Obrót bezgotówkowy, w znacznym stopniu oparty o instrumenty pozwalające na identyfikację użytkownika, powoduje, że podmioty zaangażowane w dostarczanie usług płatniczych są w posiadaniu informacji wrażliwych, pozwalających na daleko idącą kontrolę i wgląd w życie prywatne użytkowników. Dlatego też bardzo istotną rolę odgrywa wpro-

dzona ustawą o usługach płatniczych instytucja tajemnicy zawodowej związanej ze świadczeniem usług płatniczych, która domyka ochronę informacji podlegających tajemnicy bankowej, tym samym obejmując obowiązkiem jej zachowania także innych niż banki (instytucje kredytowe, banki zagraniczne), dostawców usług płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego wykonujących usługi płatnicze. Właściwa konstrukcja prawna ochrony danych ma niezwykle istotne znaczenie dla rozwoju systemów płatności bezgotówkowych.

Istotne są także rozwiązania infrastrukturalne. Płatności mobilne wiążą się z przetwarzaniem danych przy wykorzystaniu elektronicznych sieci komunikacji. Przyjmowane rozwiązania powinny gwarantować, aby szczególnie wrażliwe informacje o klientach pozostawały w ramach bezpiecznej infrastruktury systemu płatności – były w jej ramach zarówno przetwarzane, jak i przechowywane. Mechanizmy uwierzytelniania transakcji płatniczych powinny uwzględniać niezbędne środki zapewniające zgodność z wymogami w zakresie ochrony danych. Liczba podmiotów posiadających dostęp do danych uwierzytelniających w trakcie transakcji płatności lub po jej dokonaniu powinna zostać ograniczona do tych podmiotów, których udział jest bezwzględnie konieczny do zrealizowania transakcji. Kwestia ta została podkreślona przez Komisję Europejską w Zielonej Księdze: „W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych” i poparta w rezolucji Parlamentu Europejskiego.

Wszystkie środki powierzone krajowym dostawcom usług płatniczych podlegają zabezpieczeniu. Środki nie stanowiące w sensie prawnym depozytu, a zatem nie objęte systemem gwarantowania przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, bądź systemem gwarantowania depozytów członków Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych, docelowo mają podlegać ochronie poprzez zastosowanie jednego z alternatywnych rozwiązań przewidzianych ustawą o usługach płatniczych, którego wybór należy do instytucji płatniczej.

Płatności mobilne uważane są za szansę rozwoju pieniądza elektronicznego. Druga dyrektywa w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością - 2009/110/WE powinna być zostać implementowana do krajowego porządku prawnego do dnia 30 kwietnia 2011 r. Częściowa transpozycja nastąpiła ustawą o usługach płatniczych poprzez zmianę ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych. Planowo ustawa o usługach płatniczych ma kompleksowo regulować rynek usług płatniczych i pieniądza elektronicznego. Niestety do marca 2013 r. projekt pełnej implementacji dyrektywy EMD II nie został nawet

wniesiony do Sejmu. Dotychczas w Polsce nie została utworzona ani jedna instytucja pieniądza elektronicznego. Brak wdrożenia regulacji unijnych zdecydowanie nie wpływa pozytywnie na rozwój rynku w tym obszarze.

Aktualnie zarówno na rynku europejskim, jak i krajowym brak konkretnych ram dla płatności mobilnych, które uwzględniałyby standardy techniczne, bezpieczeństwo, interoperacyjność oraz współpracę między uczestnikami rynku. Jakkolwiek nadmierna ingerencja ustawodawcy w tym zakresie mogła by zahamować rozwój innowacji. Stąd też wydaje się, że należy skupić uwagę na działaniach które mają za zadanie zapewnienie właściwego i jednolitego egzekwowania już istniejących przepisów.

Istotną barierą w rozwoju rynku instrumentów płatności bezgotówkowych w Polsce jest niechęć sprzedawców i usługodawców do ich akceptowania. W znacznej mierze wynika to ze zbyt wysokich stawek *interchange* (notabene najwyższych w Europie) narzucanych przez organizacje kartowe, które w sposób zasadniczy wpływają na koszt ponoszony przez akceptanta. W konkurencyjnych wobec płatności kartą systemach płatności mobilnych, dostrzega się szansę ograniczenia tej bariery.

Rynek płatności mobilnych intensywnie się rozwija, chociaż zainteresowanie nową formą korzystania z usług płatniczych jest obecnie dosyć umiarkowane. Strategie przyjmowane przez stronę podażową rynku odpowiadają rozwiązaniom stosowanym na rynkach wysoko rozwiniętych. Przeważająca część usług płatności mobilnych oferowana jest posiadaczom telefonów nowej generacji i korzystających za ich pomocą z internetu. Mimo, że obecnie nieliczne z dostępnych na rynku modeli smartfonów zostały wyposażone w moduł NFC, i jednocześnie nie należą one do tanich, organizacje kart płatniczych walcząc o utrzymanie swojej pozycji na rynku przekonują do wdrażania zbliżeniowych płatności mobilnych kartą. Aktualnie na rynku dostępne są już dwie tego typu usługi świadczone w modelu SIM-centric. Nie wydaje się aby w najbliższym czasie istniała możliwość szybkiego wypracowania uniwersalnego systemu płatności mobilnych dla polskiego rynku, chociaż krystalizują się takie aspiracje wśród niektórych dostawców. Przed rynkiem mobilnych płatności w Polsce stoją istotne wyzwania z pośród których do pierwszoplanowych należy zaliczyć: zapewnienie interoperacyjności już istniejących systemów płatności, stworzenie optymalnego modelu biznesowego, a przede wszystkim przekonanie konsumentów do zmiany dotychczasowych zachowań płatniczych i sposobu postrzegania pieniądza.

Wykaz literatury wykorzystanej

- Bajor B., *Bankowość elektroniczna. Studium prawne*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2011.
- Banasiak Z., *Tajemnica skarbowa a tajemnica bankowa*, wyd. Instytut Studiów Podatkowych Modzelewski i Wspólnicy, Warszawa 1998.
- Banasikowska J., *Rodzaje płatności i systemy płatności na rynku elektronicznym*, Systemy Wspomagania Organizacji - Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach 2004.
- Bączyk M., *Umowy w zakresie czynności bankowych* [w:] System Prawa Handlowego t. 5, Prawo Umów Handlowych, Włodyka S. (red.), C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Best E., *Alternative Regulations or Complementary Methods? Evolving Options in European Governance*, Eipascope 2003 Nr 1.
- Borcuch A., *Pieniądz elektroniczny – pieniądz przyszłości. Analiza ekonomiczno-prawna*, CeDeWu, Warszawa 2007.
- Brodecki Z., *Prawo integracji w Europie*, Wyd. 3, LexisNexis, Warszawa, 2009.
- Byrski J., *Tajemnica zawodowa świadczenia usług płatniczych*, Przegląd Prawa Handlowego 2012 Nr 8
- Byrski J., *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Byrski J., *Outsourcing w działalności dostawców usług płatniczych na tle dyrektywy w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego*, Przegląd Prawa Handlowego 2009 Nr 9.
- Cyman D., *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo rynku finansowego. Studium prawnofinansowe*, rozprawa doktorska (niepub.), Gdańsk 2011.
- Daniluk D., *Regulacje i nadzór bankowy w Polsce*, Zarządzanie i Finanse, Warszawa 1996.
- de Bel J., Gâza M., *Mobile payments 2012 – My mobile, my wallet ?*, Innopay, 2011.
- Fojcik-Mastalska E., *Instytucja finansowa i instytucja kredytowa w projekcie nowelizacji Prawa bankowego*, Prawo Bankowe 2001, Nr 5.
- Gawroński M. (red.), *Cloud Computing w Sektorze Finansowym. Regulacje i standardy.*, Forum Technologii Bankowych, Bird&Bird, Warszawa 2011.
- Gliniecka J., *Konstrukcja prawna instytucji tajemnicy zawodowej jako rodzaju tajemnicy finansowej* [w:] *Nauka prawa finansowego po I dekadzie XXI wieku, Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Apoloniuszowi Kosteckiemu*, I. Czaja-Hilniak (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2012.
- Gliniecka J., *Zasada przejrzystości świadczenia usług płatniczych jako warunek bezpiecznego korzystania z elektronicznych instrumentów płatniczych na tle rozwiązań prawnych dyrektywy PSD*, Prawo bankowe 2008 Nr 9.
- Gliniecka J., *Tajemnica finansowa. Aspekty aksjologiczne, normatywne i funkcjonalne*, Branta, Bydgoszcz – Gdańsk 2007.

- Gliniecka J., *Tajemnica bankowa a bankowość elektroniczna* [w:] *Ex iniuria non oritur ius, Księga jubileuszowa Profesora Wojciecha Łączkowskiego*, A. Gomułowicz, J. Małecki (red.), UAM, Poznań 2003.
- Grabowski M., *Usługi płatnicze w dyrektywie 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego*, Prawo Europejskie w Praktyce 2009, Nr 9.
- Grabowski M., *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2012.
- Harasim J., Frączek B., Szustak G., Klimontowicz M., *Europejski rynek płatności detalicznych*, CeDeWu, Warszawa 2011.
- Hunter J., Crawford W., *Java Servlet. Programowanie*, Helion, Wyd. II, Gliwice 2002.
- Janasz W., Koziół K., *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
- Jurkowska A., *Tajemnica bankowa jako środek ochrony prawa do prywatności*, Gdańskie Studia Prawnicze 2005 Tom XIII.
- Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer – Oficyna, Warszawa 2008.
- Kaszubski R., Obzejta Ł., *Karty płatnicze w Polsce*, Wolters Kluwer Polska-LEX, Warszawa 2012.
- Kaszubski R., Tupaj-Cholewa A., *Prawo bankowe*, Wolters Kluwer – Oficyna, Warszawa 2010.
- Kaszubski R.W., Widawski P., *Mobilne systemy pieniądza elektronicznego i inne instrumenty mobilnych płatności*, ZBP, Warszawa 2001.
- Kisiel M., *Internet a konkurencyjność banków w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2007.
- Klein-Kaska A., *Nadzór nad instytucjami parabankowymi w Polsce – tendencje ogólne* [w:] *Nadzór nad rynkiem finansowym. Aktualne tendencje i problemy dyskusyjne*, E. Fojcik-Mastalska, E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław 2011.
- Kociucki L., *Odpowiedzialność za niewykonanie polecenia przelewu na tle ustawy o usługach płatniczych*, Monitor Prawniczy 2012 Nr 17.
- Kondek J. M., *Jednostronny czy umowny charakter gwarancji bankowej?*, Przegląd Prawa Handlowego 2012 Nr 11.
- Korus K., *Karty płatnicze przedpłacone - zagadnienia podstawowe*, Prawo Bankowe 2006 Nr 10.
- Korus K., *Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych*, Monitor Prawa Bankowego 2012 Nr 7-8.
- Krzysztofek M., *Odpowiedzialność banku za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej przez byłego pracownika banku - Glosa do wyroku SN z dnia 19 lutego 2010 r.(IV CSK 428/09)*, Glosa 2012 Nr 1.
- Krzyżewski J., *Obrót pieniężny przy użyciu kart płatniczych i kredytowych*, Prawo Bankowe 1997, Nr 12.
- Lee H., Chuvyrov E., *Windows Phone 7. Tworzenie efektownych aplikacji*, Helion, Gliwice 2012.
- Majewski J., *Przestępstwo sprzeniewierzenia się tajemnicy bankowej*, Palestra 2000 Nr 7-8.
- Mastalski R., Fojcik-Mastalska E. (red.), *Prawo finansowe*, Wolters Kluwer – LEX, Warszawa 2011

- Mavromati D., *The Law of Payment Services in the UE: The EC Directive on Payment Services in the Internal Market*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn 2008.
- McAndrews J., *Antitrust Issues in Payment Systems: Bottlenecks, Access and Essential Facilities*, Federal Reserve Bank of Philadelphia Business Review, 1995, Sept./Oct.
- Niemiec K., Bandyra K., *Trusted Service Manager w służbie mobilnych płatności* [w:] *Technologie informatyczne w zarządzaniu bankiem spółdzielczym XXI wieku*, K. Maderak (red.), Centrum Prawa Bankowego i Informatyki, Warszawa 2011.
- Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Temida 2, Białystok 2011.
- Pickens M., Porteous D., Rotman S., *Banking the Poor via G2P Payments*, CGAP Focus Note 2009 Nr 58. www.cgap.org/gm/document-1.9.41174/FN58.pdf
- Pisuliński J., [w:] M. Bączyk i in., *Prawo Bankowe. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2007.
- Pisuliński J., *Przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych przez banki*, Prawo bankowe 1995, Nr 3.
- Polasik M., Marzec J., Fiszeder P., Górka J., *Modelowanie wykorzystania metod płatności detalicznych na rynku detalicznym*, Materiały i Studia NBP, Warszawa 2012.
- Polasik M., Maciejewski K., *Innowacyjne usługi płatnicze w Polsce i na świecie*, Materiały i Studia NBP 2009 z. 241.
- Polasik M., *Płatności zbliżeniowe w Polsce – rok 2012. Rozwój rynku – Technologia NFC – Perspektywy*, POLASIK Research, Toruń, listopad 2012.
- Pyziół W., A. Walaszek-Pyziół, *Pozycja prawna banku jako wykonawcy usług transferu środków pieniężnych*, Przegląd Prawa Handlowego 2012, Nr 3.
- Repa L., Malczewska A., Teixeria A.C., Martinez Rivero E., *Commission prohibits MasterCard's multilateral interchange fees for cross-border card payments in the EEA*, EC Competition Policy Newsletter 2008 Nr 1.
- Rogers E.M., *Diffusion of innovations*, Free Press, New York 1995.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Nieuczciwe praktyki na rynku bankowych usług konsumenckich.*, Wolters Kluwer - ABC 2011.
- Schumpeter J.A., *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960.
- Senden L., *Soft law, self-regulation and co-regulation in European Union: Where do they meet?*, Electronic Journal of Comparative Law 2005 Vol. 9. No 1.
- Skalska D., *Technologia NFC. Na czym polegają i jaka jest przyszłość operacji zbliżeniowych*, PC Format 2011, Nr 9.
- Srokosz W., *Instytucje parabankowe w Polsce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Szostak R., *Uwagi o charakterze prawnym gwarancji ubezpieczeniowej* [w:] *Ubezpieczenia gospodarcze. Wybrane zagadnienia prawne*, pod. red. B. Gnela, Wolters Kluwer-LEX, Warszawa 2011.
- Szpringer M., *Karty płatnicze w koncepcji SEPA*, Warszawa 2008. <http://www.sepapolska.pl/files/Karty-patnicze-w-koncepcji-SEPA-wersja-ostateczna.pdf>
- Tochmański A., *Rola banku centralnego we wprowadzaniu SEPA*, [w:] *SEPA – bankowa rewolucja*, Zeszyty BRE Bank – CASE 2007 Nr 90.

Tracz G., *Umowa gwarancji ze szczególnym uwzględnieniem gwarancji bankowej*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1998.

Wojtczak D., *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer Polska - LEX, Warszawa 2012.

Zalcewicz A., *Instytucja płatnicza na gruncie regulacji europejskich*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2011 Nr 5.

Zalcewicz A., *Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad rynkiem usług płatniczych – nowe uregulowania prawne w zakresie kompetencji i zadań nadzorczych [w:] Nadzór nad rynkiem finansowym. Aktualne tendencje i problemy dyskusyjne*, E. Fojcik-Mastalska, E. Rutkowska-Tomaszewska (red.), Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław 2011.

Wykaz aktów prawnych

Prawo unijne

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. C 326 z 26.10.2012 s. 47)

Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 319 z 22.11.2011, s. 34).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/136/WE z dnia 25 listopada 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, dyrektywę 2002/58/WE dotyczącą przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej oraz rozporządzenie nr 2006/2004 w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów (Dz. Urz. WE L 337 z 18.12.2009, s. 11).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z 16.9.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz. UE L 267 z 10.10.2009, s. 7).

Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz. Urz. UE L 319 z 5.12.2007, s. 1).

Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz. Urz. UE L z dnia 30 czerwca 2006 z późn. zm.)

Dyrektywa 2005/60/WE z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz. Urz. WE L 309 z 25.11.2005, s. 15 z późn. zm.)

Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz. Urz. WE L 201 z 31.07.2002, s. 37 z późn. zm.)

Dyrektywa 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywa o usłudze powszechnej) (Dz. Urz. WE L 108 z 24.4.2002, s. 51 z późn. zm.).

Dyrektywa 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz. Urz. WE L 275 z 27.10.2000 r., s. 39 z późn. zm.)

Dyrektywa 2000/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. zmieniająca dyrektywę 2000/12/WE odnoszącą się do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej przez instytucje kredytowe (Dz. Urz. WE L 725 z 27.10.2000 r., s. 37.)

Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1).

Dyrektywa 98/26/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie zamknięcia rozliczeń w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych (Dz. Urz. WE L 166 z 11.6.1998, s. 45 z późn. zm.)

Dyrektywa 97/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 1997 r. w sprawie transgranicznych przelewów bankowych (Dz. Urz. WE L 43 z 14.02.1997, s. 25).

Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.2003, s. 31).

Dyrektywą 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie gwarancji depozytów (Dz. Urz. WE L 135 z 31.05.1994 r. s. 5 z późn. zm.)

Rozporządzenie (UE) nr 260/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmiana rozporządzenia (WE) nr 924/2009 (Dz. Urz. UE L 94 z 30.03.2012, s. 22).

Rozporządzenie (WE) nr 924/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie i oraz uchylające rozporządzenie nr 2560/2001 (Dz. Urz. WE L 266 z 09.10.2009, s. 11).

Rozporządzenie (WE) nr 1781/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. w sprawie informacji o zleceniodawcach, które towarzyszą przekazom pieniężnym (Dz. Urz. WE L 345 z 8.12.2006, s. 1)

Rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.12.2001 r. a sprawie płatności transgranicznych w euro (Dz. Urz. WE L 344 z 28.12.2001, s. 13).

Zalecenie 2011/442/UE Komisji z 18.7.2011 r. skierowane do państw członkowskich w sprawie dostępu do zwykłego rachunku płatniczego (Dz. Urz. UE L 190 z 21.7.2011, s. 87.) Zalecenie Komisji 97/489/WE z dnia 30 lipca 1997 r. dotyczące transakcji dokonywanych przy użyciu elektronicznych instrumentów płatniczych a w szczególności związku między wydawcą a posiadaczem (Dz. Urz. WE L 208 z 02.08.1997, s. 52).

Zalecenie Komisji 88/590/EWG z dnia 17 listopada 1988 r. dotyczące systemów płatności, w szczególności relacji między posiadaczem a wydawcą karty (Dz. Urz. WE L 317 z 24.11.1988, s. 55).

Zalecenie Komisji 87/598/EWG z dnia 8 grudnia 1987 r. w sprawie europejskiego kodeksu właściwego zachowania w zakresie elektronicznych instrumentów płatności (dotyczące relacji między instytucjami finansowymi, handlowcami i dostawcami usług a konsumentami) (Dz. Urz. WE L 365z 24 .12.1987, s. 72).

Prawo polskie

Konstytucja Rzeczypospolitej polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2011 Nr 199 poz. 1175 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2009 r. Nr 201, poz. 1540 z późn. zm)

Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 855 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr 126, poz. 715 z późn. zm)

Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. 2012 Nr 0, poz. 1149 z późn. zm)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn.: Dz.U. z 2010 r. Nr 211, poz. 1384 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. 2004 Nr 171, poz. 1800 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. Nr 146, poz. 1546 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz.U. 2002 Nr 169 poz. 1385 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2002 r. Nr 144, poz. 1204 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jedn.: Dz.U. 2010 Nr 11, poz. 66 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2001 r. Nr 123, poz. 1351 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 46 poz. 276 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., Nr 48, poz. 284 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy (Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. Nr 0 poz. 186 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r Nr 0 poz. 1376 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2011 Nr. 231 poz. 1376 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r, Nr. 111, poz. 937 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jedn. Dz.U. z 2009 Nr 84 poz. 711 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (tekst. jedn.: Dz.U. z 2000 Nr. 98 poz. 1071).

Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo czekowe (Dz.U. z 1936 r. Nr 37 poz. 283).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia biur usług płatniczych wymaganego w związku z wykonywaniem transakcji płatniczych wynikających z umowy o świadczenie usług płatniczych (Dz.U. z 2012 r. Nr 0 poz. 434)

Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 21 kwietnia 2011 r. w sprawie wzorów formularzy umowy gwarancji bankowej, umowy gwarancji ubezpieczeniowej oraz umowy ubezpieczenia na rzecz klientów, wymaganych w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 88, poz. 499).

Zarządzenie Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 6 maja 2002 r. . w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach (Dz. Urz. NBP z 2002 r Nr 8, poz. 26, z 2003 r. Nr 10, poz. 15 oraz z 2007 r. Nr 13, poz. 27).

Zarządzenie Nr 15/2010 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych (Dz. Urz. NBP z 2010 r. Nr 9, poz. 9).

Wykaz orzecznictwa

Wyrok ETS z dnia 22 czerwca 1999r. w Sprawie C-412/97 *ED Srl v. Italo Fenocchio*, Zb. Orz. 1999, s. I-3845

Wyrok ETS w połączonych sprawach C-286/82 i C-26/83, *Graziana Luisi i Giuseppe Carbone v. Ministero del Tesoro*, Zb. Orz. 1984 s. 379.

Wyrok ETS z dnia 3 października 2006 r. w sprawie C 452/04, *Fidium Finanz AG v. Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht*, Zb. Orz. 2006, s. I-09521.

Wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. akt: K 41/02.

Uchwała SN z dnia 24 czerwca 1992r., sygn. akt: III CZP 78/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 228.

Wyrok SN z dnia 19 lutego 2010r.,sygn. akt: IV CSK 428/09, LEX nr 585878.

Wyrok SN z dnia 10 lutego 2010 r., sygn. akt: V CSK 233/09, OSNC 2010 Nr 11 poz. 146.

Wykaz innych materiałów źródłowych

- Capgemini, RBS, EFMA, *The 8th Annual World Payments Report 2012*, 09 October 2012, <http://www.capgemini.com/insights-and-resources/by-publication/the-8th-annual-world-payments-report-2012/>
- Edgar, Dunn & Company, *Innovation in Payments. Discussion paper*, 17.03.2009r, s. 7 [“Cards payments forum”, Sydney, 27.03.2009], http://www.ecb.int/events/pdf/conferences/integr_innov/PaymentInnovationDiscussionPaperFinalReport.pdf
- ECB, Relative importance of payment instruments: 2011, http://www.ecb.int/stats/payments/paym/html/payments_nea_p_2011.en.html
- EPC, *Questions & Answers clarifying key aspects of the SEPA Cards Framework*, EPC075-08 (version 10.0), 8 June 2008, s.5. http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC075-SCF_QAs_Version10_Final.pdf
- EPC, *White Paper Mobile Payments*, EPC492-09, Ver.4.0, 18.10.2012 r., http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC492-09WhitePaperMobilePayments-editionOctober2012.pdf
- Europejska Rada ds. Płatności (EPC), *Biła Księga. Płatności mobilne, Edycja I*, Dokument EPC 492/09, Wersja 2.0/Polska, 18.06.2010. http://www.sepapolska.pl/files/Bia322;a_Ksi281;ga_M-P322;atno347;ci.pdf
- Ericsson, *Ericsson Mobility Report – on the pulse of the networked society*, interim update report, February 2013. <http://www.ericsson.com/ericsson-mobility-report>
- Frost & Sullivan, *Coraz więcej płatności mobilnych w Europie Środkowej i Wschodniej w ciągu następnych 7 lat*, Warszawa, 30.06.2011r. <http://www.frost.com/prod/servlet/press-release.pag?docid=236663340>
- FSA, *Guidance on the scope of the Electronic Money Regulations 2011*, Chapter 3A, 10.02.2011, <http://media.fsahandbook.info/pdf/PERG/3A/3.pdf>
- GUS, *Produkt krajowy brutto w 2012 r. Szacunek wstępny*, www.stat.gov.pl/gus/5840_12449_PLK_HTML.htm
- HM Treasury, *Implementation of the Payment Service Directive, a summary of consultation responses*, London 2008, s. 16.
- HomoHomini, *Bankowość mobilna w oczach Polaków*, mBank, Warszawa 2011, http://www.telix.pl/images/sprawozdania/mBank_HomoHomini_prezentacja.pdf
- International Telecommunication Union Statistic, <http://www.itu.int/ict/statistics>
- Interinstitutional agreement on better law-making (Dz. Urz. WE C 321 z 31.12.2003, s. 1)
- European Commission, *Further Discussion on the Review of Directive 2007/64/EC on Payment Services in the Internal Market*, 1.10.2012, PC/012/12..
- European Commission, *Summary of replies to the Consultation Paper on DG Internal Market: Application of the E-Money Directive to mobile operators*, 2004. http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/emoney/summary_en.pdf.
- European Commission, *Your questions on PSD. Payment Services Directive 2007/64/EC Questions and answers, Question ID 34* http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/transposition/faq_en.pdf

European Commission, *Feedback statement on European Commission Green Paper "Towards an integrated European market for card, internet and mobile payments"*, 27.6.2012, http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/cim/gp_feedback_statement_en.pdf

Komisja Europejska, Zielona Księga: „*W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych*” KOM(2011) 941 wersja ostateczna.

Komisja Europejska, Komunikat: *Dokończenie budowy jednolitego obszaru płatności w euro (SEPA): plan działania na lata 2009-2012*, Bruksela, 10.9.2009., KOM(2009) 471 wersja ostateczna.

Komisja Europejska, Komunikat: *Action plan "Simplifying and improving the regulatory environment"*, Bruksela, 5.06.2002 r., COM(2002) 278 final.

Komisja Europejska, *Making Payments in the Internal Market*, Bruksela, 26 września 1990r., COM(90) 447 final.

Ministerstwo Gospodarki, *PKB w 2012 r. – komentarz MG do danych GUS*, 29.01.2013 r. <http://www.mg.gov.pl/node/17574>

NBP, *Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, Warszawa 2012.

NBP, *Informacja o kartach płatniczych III kwartał 2012 r.*, Warszawa, grudzień 2012 r..

NBP, *Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I kwartale 2012 r.*, Warszawa, 2012.

NBP, *Analiza funkcjonowania opłaty interchange na rynku polskim*, Warszawa, styczeń 2012, http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/interchange.pdf

Ogólne Warunki Umów w zakresie Zbiorowego Ubezpieczenia Depozytów członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, www.skokubezpieczenia.pl/prod/productfiles/ogolne_warunki_ubezpieczenia_dep_8.pdf

Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji, List do Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, 02.11.2012, www.piiit.org.pl/_gALLERY/12/94/12942/Listy_PIIT_do_KNF_Uslugi_platnicze.pdf

Polskie Badania Internetu, *Generation Mobile – 2012*, Antyweb, NoNoobs, maj 2012. <http://2012.generationmobile.pl/>

Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych z dnia 7 lutego 2013 r. KRM – 10-15-13 <http://legislacja.rcl.gov.pl/dokument/149251>

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 listopada 2012 r. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez internet i za pośrednictwem urządzeń przenośnych (2012/2040(INI))

SEPA Cards Framework Version 2.1, 16 December 2009, Cards-SCF 006 09.

SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, Version 6.1, 06 November 2012, EPC125-05.

SEPA Direct Debit Business to Business Rulebook Version 4.1, 06 November 2012, EPC222-07.

SEPA Direct Debit Core Rulebook Version 6.1, 06 November 2012, EPC016-06.

SEPA Polska, Związek Banków Polskich, *Jednolity Obszar Płatności w Euro – SEPA. Wpływ zmian na rynku płatności na podmioty prowadzące działalność gospodarczą*. http://www.sepapolska.pl/files/Wp322;yw_SEPA_i_PSD_na_podmioty_prowadz261;ce_dzia322;aino347;263;_gospodarcz261;.pdf

- SEPA Polska, Związek Banków Polskich, *Krajowy Plan Implementacji i Migracji SEPA*, Wersja 3.0. http://www.sepapolska.pl/files/Krajowy_Plan_Implementacji_i_Migracji_SEPA.pdf
- UKE, *Młodziż na rynku usług telekomunikacyjnych – 2012. Badanie klientów indywidualnych w wieku 15-24 lata*, s. 8. Warszawa, grudzień 2012 http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=12341
- UKE, *Raport o penetracji rynku telefonii ruchomej w Polsce*, Warszawa, październik 2012r., http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=10828
- UKE, *Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce. Badanie klientów indywidualnych 2012*, Warszawa, grudzień 2012. http://www.uke.gov.pl/files/?id_plik=12342
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy z dnia 7 lutego 2013r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, KRM-10-15-13. <http://legislacja.rcl.gov.pl/dokument/149253>
- Uzasadnienie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE i 2002/65/WE z dnia 1 grudnia 2005 r., KOM(2005)603 wersja ostateczna.
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o usługach płatniczych, druk sejmowy (VI kadencji) nr 4217 z 17.05.2011r.
- ZBP, NetB@nk Raport. Bankowość Internetowa i płatności bezgotówkowe. Podsumowanie III kwartału 2012 roku, grudzień 2012, http://www.zbp.pl/photo/konf20-12-12/Raport_NetBank_2012.12.19.docx
- Bornemann A., *Abridged Opinion on the Concept of the Credit Institution in the Directives of the European Community Relating to Bank Regulation and Supervision*, <http://www.money-advice.net/media.php?id=234>
- Hartsink G., *SEPA Regulation: European Legislator Mandates Migration to SEPA by 1 February 2014 in the Euro Area and Transfers the Responsibility for SEPA Scheme management to the European Commission*, EPC Newsletter, 2012 Nr 13, www.cgd.pt/English/International-Activity/Services-Business-Individuals/SEPA/Documents/EPC_Newsletter_300112_13.pdf
- Hassa T., *Płatności mobilne – spróbujmy je uporządkować cz.1*, http://bankowymokiem.pl/blog/entry/platnosci_mobilne_sprobujmy_je_uporzadkowac.
- Hassa T., *Płatności mobilne – spróbujmy je uporządkować cz.2*, http://bankowymokiem.pl/blog/entry/platnosci_mobilne_sprobujmy_je_uporzadkowac1
- Klein-Kaska A., *Operatorzy telefonii komórkowej jako wydawcy pieniądza elektronicznego*, przygotowanego na Międzynarodową Konferencję Naukową: "Płatności elektroniczne. Współczesny stan rynku", Wrocław 18-19.10.2012 r.[oddany do druku]
- Mikowska M., *Marketing mobilny w Polsce 2012/2013*, jestem.mobi/2013/01/oto-raport-marketing-mobilny-w-polsce-2012-2013/.
- Mikowska M., *Raport użyteczności mobilnych aplikacji bankowych – 29.03.2012*, Janmedia Interactive, http://www.janmedia.pl/aktualnosci/raport_uzytecznosci_mobilnych_aplikacji_bankowych.xml
- Tochmański A., *Strategia rozwoju systemu płatniczego i obrotu bezgotówkowego w Polsce*, Narodowy Bank Polski, Departament Systemu Płatniczego, [w:] *Materiały konferencyjne Forum Obrotu Bezgotówkowego*, Warszawa, 18 maja 2006 r., <http://www.nbp.pl/publikacje/wyklady/bezgotowkowy.pdf>.

Ondrus J., Lyytinen K., *Mobile Payments Market: Towards Another Clash of the Titans?*, [w:] Proceedings of the 10th International Conference on Mobile Business (ICMB), Como, Italy, 20-21.07.2011, www.janondrus.com/wp-content/uploads/2008/05/ICMB2011.pdf

Uryniuk J., *Nieliczni na razie mogą płacić kartą w komórce*, Dziennik Gazeta Prawna 22.01.2013 r. <http://edgp.gazetaprawna.pl/index.php?act=mprasa&sub=article&id=437556>

Serwisy internetowe dostawców rozwiązań płatności mobilnych:

www.aliorbank.pl/

www.mobilneplatnosci.pl/

www.bankmillennium.pl/

www.mpay.pl/

www.billbird.pl/

www.multibank.pl/

www.bph.pl/

www.nordea.pl/

www.bzwbk.pl/

www.payu.pl/

www.citibank.pl/

<https://www.paypal.com/pl>

www.esbank.pl/

www.pekao.com.pl/

www.gbsbank.pl/

www.pkobp.pl/iko-platnosci-mobilne

www.getinbank.pl/

www.raiffeisen.pl/

www.ingbank.pl/

www.skycash.com/

www.mastercardmobile.pl/

www.sync.pl/

www.mbank.pl/

<https://upaid.pl/>

